

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2018-2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο τοπικός πολιτισμός ως μοχλός οικονομικής, πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης. Μελέτη περίπτωσης: Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στο Μέτσοβο.

Σιδηροπούλου Σοφία
Α.Μ 103268

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια Α
Τζουμάκα Ελένη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια Β
Ζερβάκη Αντωνία

Ακαδημαϊκός υπεύθυνος: Γκαντζιάς Γεώργιος

ΙΟΥΝΙΟΣ 2019
Θεσσαλονίκη

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Σιδηροπούλου Σοφίας που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

*Αφιερώνω την εργασία μου σε αυτούς που αγαπούν το Μέτσοβο
και το επισκέπτονται συχνά.*

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Τζουμάκα Ελένη για την ενθάρρυνση, την καθοδήγηση και την αμέριστη συμπαράστασή της κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Ευχαριστώ, επίσης τη δεύτερη επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Ζερβάκη Αντωνία για το χρόνο που αφιέρωσε στη μελέτη της εργασίας μου και τις εύστοχες παρατηρήσεις της. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον κ. Γκαντζιά Γεώργιο, ακαδημαϊκό υπεύθυνο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων».

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην κ. Καρρά Αικατερίνη, στην κ. Κουτσαμάνη Βασιλική, στον κ. Μπλέτσο Θεόδωρο και στον κ. Ρόζο Γεώργιο για το χρόνο που μου διέθεσαν και τις πολύτιμες πληροφορίες που μου παρείχαν. Η συμβολή τους ήταν πολύ σημαντική στην ολοκλήρωση της έρευνάς μου. Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τον κ. Τρίτο Μιχαήλ, καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για το επιστημονικό υλικό που μου διέθεσε για τη συγγραφή της εργασίας μου.

Πάνω από όλους θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την αγάπη της και την ηθική υποστήριξή της.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία ξεκινά από μία αναφορά στη δράση διεθνών οργανισμών στον τομέα του πολιτισμού και επικεντρώνεται στη διεθνή προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Αντικείμενο της εργασίας είναι η παρουσίαση της συμβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου ή μιας περιοχής στην οικονομική-κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξή του. Η πολιτιστική κληρονομιά και τα ιδιαίτερα τοπικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά μπορούν να αποτελέσουν κινητήριο δύναμη τοπικής ανάπτυξης και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής κάθε τοπικής κοινωνίας. Για τη μελέτη μας επιλέχθηκε το Μέτσοβο-Ν. Ιωαννίνων ως τόπος, με ιδιαίτερη φυσιογνωμία και ιστορία, με ξεχωριστή πολιτιστική ταυτότητα και ως περιβάλλον δημιουργικότητας και καινοτόμων δράσεων.

Η Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου και το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ συμβάλλουν μέσα από τις δράσεις τους στη διάσωση και την ανάδειξη της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς συνεισφέροντας στον πολιτισμό, στην κοινωνία, στην οικονομία και το περιβάλλον. Επιχειρήσαμε να αξιολογήσουμε αυτή την προσφορά. Για τη συλλογή των δεδομένων, που ήταν αναγκαία για την ολοκλήρωση του ερευνητικού μας έργου, προχωρήσαμε σε συνεντεύξεις, σε τηλεφωνική επικοινωνία με στελέχη των προαναφερόμενων οργανισμών, σε επιτόπια έρευνα και σε ερωτηματολόγιο κοινού. Στο τέλος της μελέτης, διατυπώνουμε τα συμπεράσματα της θεωρητικής και εμπειρικής διερεύνησης, καθώς και τις προτάσεις μας για βελτιώσεις που αφορούν τους τρόπους ανάδειξης, διαχείρισης και προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς του Μετσόβου.

Λέξεις κλειδιά

Πολιτιστική κληρονομιά

Πολιτιστική πολιτική

Τοπική ανάπτυξη

Πολιτιστικός τουρισμός

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ

Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου

Οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ

Abstract

This essay studies the work of international organizations in the field of culture and focuses on the international protection of cultural heritage in Europe and Greece. The subject of this work is to present the contribution of the cultural heritage of a site or region to its economic, social and cultural development. Cultural heritage and special local cultural features can be a driving force for local development and improve the quality of life of every local community. For our study, Metsovo-N. Ioannina was chosen as an environment of creativity and innovative actions, with a special cultural figure and history as well as a distinct cultural identity.

The Averof Art Gallery, the Metsovo Folklore Museum and the Katogi Averof Winery contribute through their actions to the preservation and enhancement of the local cultural heritage, contributing to culture, society, economy and environment. We tried to evaluate this offer. In order to collect the data needed to complete our research project, we interviewed, in a telephone conversation with executives of the aforementioned organizations, an on-site survey and a public questionnaire. At the end of the study, we attempted to draw conclusions from the theoretical and empirical investigation, as well as our proposals for improvements concerning the ways in which Metsovo's cultural heritage can be identified, managed and promoted.

Key words

Cultural heritage

Cultural policy

Local development

Cultural tourism

E. Averof Art Gallery

Folklore Museum of Metsovo

Katogi Averof Winery

Περιεχόμενα	
Περίληψη	5
Abstract	6
1. Πολιτιστική Κληρονομιά	13
1.1.1 Εννοιολογικές προσεγγίσεις.....	13
1.1.2 Διεθνές και Ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτιστικής πολιτικής	16
1.1.3 Το νομικό καθεστώς προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς	20
1.2.1 Η προστασία, η αξιοποίηση και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα - μια σύντομη αναδρομή	22
1.2.2 Η εθνική πολιτιστική πολιτική σήμερα.....	25
1.3.1 Τοπική ανάπτυξη.....	27
1.3.2 Πολιτιστικός τουρισμός.....	30
2. Μελέτη περίπτωσης: Το Μέτσοβο	34
2.1 Μεθοδολογία έρευνας	34
2.2 Γεωγραφική θέση-Δημογραφικά στοιχεία	37
2.3 Ιστορική ανασκόπηση	38
2.4 Αξιοθέατα του Μετσόβου	41
2.5 Τα ήθη και τα έθιμα.....	42
2.6 Τοπική οικονομία	43
3. Η προβολή και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς από την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου και το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ	45
3.1.1 Η Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ	45
3.1.2 Το πολιτιστικό έργο της Πινακοθήκης Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα.....	48
3.2 Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου	55
3.2.1 Το Μουσείο	55
3.2.2 Η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου	57
3.3 Οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ.....	62
3.3.1 Το Οινοποιείο	62
3.3.2 Οι δράσεις του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ.....	65
4. Αποτελέσματα Έρευνας Κοινού	71
4.1 Ερωτηματολόγιο κοινού και απαντήσεις	71
Βιβλιογραφία	86
Παράρτημα 1	97
Παράρτημα 2	99
Παράρτημα 3	101
Παράρτημα 4	104

Κατάλογος Εικόνων	104
Εικόνα 1 Μέτσοβο.....	104
Εικόνα 2 Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου	105
Εικόνα 3 Δωμάτιο του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου	105
Εικόνα 4 Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ.....	106
Εικόνα 5 Οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ	106
Εικόνα 6 Προϊόντα Τυροκομείου Ιδρύματος Τοσίτσα.....	107

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες ο πολιτισμός μέσα από την ποικιλία των εκφάνσεών του έχει αναδειχθεί ως πολύ σημαντικό μέσο για την επίτευξη της ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών. Είναι ευρέως αποδεκτό σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο ότι η προστασία, η προβολή και η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου ή μιας περιοχής αλλά και η ανάδειξη του σύγχρονου πολιτισμού συμβάλλει σημαντικά στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξή του, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και στη δημιουργία κοινωνικής συνοχής. Η ανάγκη των τόπων ή των περιοχών να βελτιώσουν την εικόνα τους ώστε να γίνουν ελκυστικοί πολιτιστικοί προορισμοί, οδήγησε στην υλοποίηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων-δράσεων-εκδηλώσεων και στη χάραξη πολιτιστικών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης και προώθησης.

Ως μελέτη περίπτωσης επιλέχθηκε το Μέτσοβο-N. Ιωαννίνων ως περιβάλλον δημιουργικότητας και καινοτόμων δράσεων, με ιδιαίτερη πολιτιστική φυσιογνωμία και ιστορία καθώς και με ξεχωριστή πολιτιστική ταυτότητα.

Σκοπός της εργασίας είναι, αφού περιγραφεί το ιστορικό-κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο της περιοχής του Μετσόβου, να διερευνηθεί ο τρόπος ανάδειξης, προστασίας, προώθησης και διαχείρισης του πολιτιστικού αποθέματός της. Η έρευνα θα εστιάσει στην Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου και το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ. Μέσα από την βιβλιογραφική, διαδικτυακή αλλά και εμπειρική (ποσοτική και ποιοτική) έρευνα θα επιχειρηθεί να εντοπιστούν αδυναμίες και να προταθούν βελτιώσεις, που αφορούν στους τρόπους ανάδειξης, διαχείρισης και προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς του Μετσόβου, με γνώμονα την βιώσιμη και αειφόρο οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος. Οι επιμέρους στόχοι της ερευνητικής διαδικασίας είναι:

- να καταδειχθεί με ποιους τρόπους το πολιτιστικό απόθεμα ενός τόπου ή μιας περιοχής μπορεί να οδηγήσει στην κοινωνική, οικονομική και τουριστική ανάπτυξή του,
- να διαπιστωθεί αν το πολιτιστικό απόθεμα του Μετσόβου- Ιωαννίνων έχει αξιοποιηθεί επαρκώς,

- να παρουσιαστεί όλο το εύρος των δράσεων που πραγματοποιούνται από την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου και το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ μέσα στο πλαίσιο ανάδειξης, προβολής και διάσωσης της διαθέσιμης υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής,
- να διερευνηθούν οι επιπτώσεις από την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς στην τοπική κοινωνία,
- να προταθούν βελτιώσεις στους τρόπους διαχείρισης και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς στο Μέτσοβο.

Η ερευνητική διαδικασία αναμένεται να συμβάλλει στην απάντηση συγκεκριμένων ερωτημάτων, τα οποία είναι τα ακόλουθα:

- Ποια είναι η συμβολή των δράσεων της Πινακοθήκης Ε. Αβέρωφ, του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου και του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ, στην βιώσιμη οικονομική, κοινωνική, τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής;
- Με ποιο τρόπο αναδεικνύεται η πολιτιστική κληρονομιά μέσα από τις δράσεις/εκδηλώσεις των προαναφερόμενων φορέων;
- Πώς συμβάλλει το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ στην προστασία και την αειφόρο περιβαλλοντική ανάπτυξη της περιοχής;
- Ποια είναι η λειτουργία, ο χαρακτήρας, η ιδιαίτερη φύση και ο τρόπος οργάνωσης τους;
- Ποιες καλές πρακτικές προκύπτουν κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των δράσεων/εκδηλώσεων από τα προαναφερόμενα ιδρύματα;
- Ποια σημεία επιδέχονται βελτίωση;

Στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί το θεωρητικό μέρος στο οποίο αποσαφηνίζονται οι βασικές έννοιες του πολιτισμού, των πολιτιστικών αγαθών και της πολιτιστικής κληρονομιάς υλικής και άυλης, η σημασία της και η συμβολή της στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη. Επίσης, αναφέρεται συνοπτικά το νομοθετικό καθεστώς της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και εξετάζονται οι διακρατικές δομές της πολιτιστικής πολιτικής στην Ευρώπη, όπως καθορίζονται από τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Unesco και της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και οι βασικοί ιδεολογικοί άξονες της διακρατικής πολιτιστικής διαχείρισης. Στη συνέχεια, του κεφαλαίου γίνεται μία

επιγραμματική αναφορά στην προστασία, την αξιοποίηση και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα και στην εθνική πολιτιστική πολιτική. Τέλος, διερευνώνται οι έννοιες της τοπικής ανάπτυξης και του πολιτιστικού τουρισμού.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία έρευνας για το εμπειρικό σκέλος της εργασίας και αναφέρεται το ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο του Μετσόβου.

Στο τρίτο κεφάλαιο μελετώνται η λειτουργία, ο χαρακτήρας, ο τρόπος οργάνωσης, οι πολιτιστικές δραστηριότητες/εκδηλώσεις, η κοινωνική προσφορά και τα μελλοντικά σχέδια της Πινακοθήκης Ε. Αβέρωφ, του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου και του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας κοινού, που πραγματοποιήθηκε με βοήθεια τυποποιημένου ερωτηματολογίου. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου απευθύνθηκαν στους κατοίκους του Μετσόβου, της ευρύτερης περιοχής καθώς και τους συχνούς επισκέπτες του Μετσόβου. Ακολούθησε η αξιολόγηση των απαντήσεων του κοινού.

Τέλος, παρατίθενται συνολικά τα συμπεράσματα και οι προτάσεις βελτίωσης για την προβολή, την ανάδειξη, τη διαχείριση του διαθέσιμου πολιτιστικού αποθέματος και την επικοινωνιακή πολιτική της Πινακοθήκης Ε. Αβέρωφ, του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου και του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ.

Η ερευνητική δραστηριότητα στο πεδίο της συμβολής του πολιτισμού, στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη είναι εκτεταμένη καθώς και η μελέτη των παραμέτρων που σχετίζονται με την προστασία, την ανάδειξη και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και της σύνδεσης της με τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη και τον πολιτιστικό τουρισμό.

Ωστόσο, έπειτα από αναζήτηση στο αρχείο των διπλωματικών εργασιών του ΕΑΠ, διαπιστώθηκε ότι η πρωτοτυπία της παρούσας διπλωματικής έγκειται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει διπλωματική εργασία, η οποία να μελετά την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου και το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ συνδυαστικά όσο αφορά τη συμβολή τους σε μια βιώσιμη, οικονομική και τουριστική ανάπτυξη του Μετσόβου. Παράλληλα η συγκεκριμένη περιοχή γίνεται αντικείμενο μελέτης και έρευνας σε επίπεδο διπλωματικής εργασίας μέσω μιας έρευνας κοινού, που απευθύνεται αποκλειστικά σε κατοίκους του Μετσόβου, της ευρύτερης περιοχής και των επισκεπτών της, διερευνώντας τις θέσεις τους και τις αντιλήψεις τους σχετικά με τη συμβολή των προαναφερόμενων φορέων, στην ανάδειξη της πολιτιστικής

κληρονομιάς του τόπου και στη συνεισφορά τους σε μια βιώσιμη, αειφόρο, οικονομική, πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη.

1. Πολιτιστική Κληρονομιά

1.1.1 Εννοιολογικές προσεγγίσεις

Ο πολιτισμός ως έννοια προσδιορίζεται με μεγάλη δυσκολία. Ο λόγος είναι οι πολλές και διαφορετικές σημασίες που του έχουν αποδοθεί αλλά και η διαφορετική χρήση του από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα όπου εμφανίστηκε, τον 19^ο αιώνα που καθιερώθηκε και μέχρι τη σημερινή εποχή. Η πολυσημία της έννοιας του πολιτισμού αποδεικνύει τη στενή του σχέση με τα κοινωνικοπολιτικά φαινόμενα και τις εκάστοτε χαρακτηριστικές ιδεολογικές αντιλήψεις μέσα από τις οποίες αυτός διαμορφώθηκε, νοηματοδοτήθηκε και χρησιμοποιήθηκε (Πασχαλίδης, 2002:22). Ως πολιτισμός νοείται καθετί που μας επιτρέπει να αναπτύξουμε αυτεπίγνωση αλλά και φαντασία, ιστορική συνείδηση αλλά και καινοτομία, πείρα αλλά και δημιουργικότητα, με λίγα λόγια κάθε τι που δίνει νόημα, αξία και σκοπό στη ζωή μας (Πασχαλίδης, 2002:227).

Πολιτισμός είναι ο τρόπος ζωής ενός λαού τα υλικά και πνευματικά επιτεύγματά του. Στη σημερινή εποχή, ο πολιτισμός εκφράζεται ως πολιτική, αποτελεί προϊόν ή προέκταση της ανθρώπινης νόησης και μορφών δράσης και συνδέεται με την αρχαιολογική και αρχιτεκτονική κληρονομιά, τις τέχνες, την εκπαίδευση, την επιστήμη, τον αθλητισμό, το περιβάλλον, τον τουρισμό, την κοινωνική συνοχή, την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτιστική διπλωματία (Αθανασοπούλου, 2002: 138).

Σύμφωνα με τον ορισμό της Διάσκεψης του 1982 στην πόλη του Μεξικού, ο οποίος αφορά τις πολιτιστικές πολιτικές, αναφέρεται ότι ο πολιτισμός εμπεριέχει το σύνολο των υλικών, πνευματικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών μιας κοινωνίας ή μιας κοινωνικής ομάδας και περιλαμβάνει όχι μόνο τις τέχνες και τα γράμματα, αλλά και τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής, τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, τις αξίες, τις παραδόσεις και τις πεποιθήσεις. Με την ευρεία αυτή έννοια, ο πολιτισμός θεωρείται ο παράγοντας που συμβάλλει στην διανοητική ικανότητα των ανθρώπινων όντων να μπορούν να κρίνουν ορθολογικά, με κριτική σκέψη και να κάνουν επιλογές λαμβάνοντας υπόψη τις ηθικές πανανθρώπινες αξίες. Η κουλτούρα κάθε ανθρώπου τον οδηγεί στην αυτοέκφραση, στην ενσυναίσθηση, στην αναγνώριση της ατέλειάς του, στην συνεχή αναζήτηση νέων επιτευγμάτων και εννοιών και στην

πεποίθηση ότι είναι σε θέση να ξεπερνά με επιτυχία ενδεχόμενους περιορισμούς και εμπόδια.¹

Αντίστοιχα, πολιτιστικά αγαθά είναι κατά αρχάς τα υλικά και άυλα δημιουργήματα της παρελθοντικής δραστηριότητας των ανθρώπων, τα οποία κάποτε είχαν χρηστική αξία ή συμβολική λειτουργία ή πνευματική αποστολή και σήμερα αποτελούν αδιάψευστα στοιχεία που απαρτίζουν την ιστορική μνήμη των χωρών ή των περιοχών και είναι άμεσα συνδεδεμένα με την εξέλιξη του πολιτισμού και του ανθρώπου. Ως προϋπόθεση για να χαρακτηριστούν τα έργα της πολιτιστικής και της πνευματικής δημιουργίας ως πολιτιστικά αγαθά είναι «να παρουσιάζουν ενδιαφέρον αρχαιολογικό, ιστορικό, εθνολογικό, καλλιτεχνικό, επιστημονικό ή τεχνολογικό» (Κόνσολα, 2006:38).

Στη σύγχρονη εποχή, η έννοια του πολιτιστικού αγαθού μεταβάλλεται, διευρύνεται και αποτυπώνεται στη σχετική νομοθεσία. Σύμφωνα με τον Γκαντζιά στον τομέα της πολιτιστικής διαχείρισης το πολιτιστικό αγαθό έχει διττή έννοια, αναφέρεται δηλαδή τόσο σε προϊόντα, όσο και σε υπηρεσίες: «Πολιτιστικό αγαθό είναι η πνευματική και καλλιτεχνική δημιουργία, η οποία αναδύεται από μια συγκεκριμένη πολιτισμική διεργασία διαμόρφωσης και μια συγκεκριμένη πολιτιστική διαδικασία παραγωγής, που έχει ως αποτέλεσμα την παραγωγή συγκεκριμένων πολιτιστικών προϊόντων (υλικών και άυλων) ή πολιτιστικών υπηρεσιών» (Γκαντζιάς, 2010).

Η διαφύλαξη, η παραγωγή και η διάδοση των πολιτιστικών αγαθών συντελεί στην πνευματική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη ενισχύοντας την πολιτιστική ταυτότητα και την κοινωνική συνοχή ενός τόπου ή περιοχής. Τα πολιτιστικά αγαθά, σύμφωνα με την Κόνσολα, δύνανται «να συμβάλλουν στη βελτίωση της καλλιέργειας και της ποιότητας ζωής των πολιτών» (Κόνσολα, 2006:44). Επιπλέον, μπορούν «να μετατραπούν σε προϊόντα και κεφάλαιο και να προκαλέσουν αποδόσεις, χρήσεις οικονομικής σημασίας», συμβάλλοντας σημαντικά στην τοπική, περιφερειακή αλλά και την εθνική ανάπτυξη (Χαραλαμπίδης, 2015:22).

Το σύνολο των πολιτιστικών αγαθών που αναφέρονται σε ένα τόπο συγκροτούν την πολιτιστική κληρονομιά του, ό,τι δημιουργήθηκε δηλαδή στο παρελθόν και

¹ https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf

σχετίζεται με τη διαδρομή του στο χρόνο. Ο όρος «πολιτιστική κληρονομιά» τις τελευταίες δεκαετίες έχει διευρυνθεί εννοιολογικά με την προσθήκη νέων ειδών μνημείων (με την έννοια ότι συμπεριλαμβάνει πλέον από την οικολογική διάσταση έως τα βιομηχανικά κτίρια και τους τόπους ιστορικής μνήμης-δύσκολη κληρονομιά και την άυλη πολιτιστική κληρονομιά) και θεσμικά (όσον αφορά στους θεσμούς που διαχειρίζονται την προστασία και την ανάδειξή της) (Alivizatou, 2012).

Παλαιότερα, η πολιτιστική κληρονομιά ήταν συνυφασμένη με τα μνημειακά κατάλοιπα των πολιτισμών. Ήδη από τις αρχές του 21ου αιώνα, ο όρος υλική κληρονομιά, περιλαμβάνει δύο βασικές κατηγορίες: τα ακίνητα (ιστορικά σύνολα κτηρίων, μεμονωμένα κτήρια, αρχαιολογικούς χώρους, πολιτιστικά τοπία, αστικά κέντρα κ.ά.) και τα κινητά αγαθά (έργα τέχνης, ιστορικά αντικείμενα, αρχαία, μηχανολογικό εξοπλισμό κ.ά.) Ωστόσο, απαραίτητο θεωρήθηκε να συμπεριληφθούν στην πολιτιστική κληρονομιά και τα υλικά κατάλοιπα της βιομηχανικής εποχής, οι ιστορικοί τόποι μνήμης του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, τα μνημεία της φύσης, τοπία φυσικού κάλους, ιστορικοί κήποι, αγροτική ύπαιθρος κ.ά. (Throsby, 2011:143).

Τα τελευταία χρόνια έχει ενσωματωθεί στον όρο «πολιτιστική κληρονομιά» η άυλη κληρονομιά ή «ζωντανή παράδοση» η οποία περιλαμβάνει στοιχεία όπως τα ήθη και τα έθιμα, τις γιορτές, την παραδοσιακή μουσική, τον χορό, τα παραμύθια, τις αφηγήσεις, τη γλώσσα, τις κοινωνικές πρακτικές, κ.ά. Η γρήγορη μετάβαση των αναπτυσσόμενων χωρών από την παραδοσιακή αγροτική κοινωνία στη «βιομηχανική», η αποβιομηχάνιση και η παγκοσμιοποίηση έθεσαν σε κίνδυνο την πολιτιστική ταυτότητα των λαών. Η εθνική ιστορική μνήμη απειλήθηκε με αφανισμό με την απόρριψη των παραδοσιακών πολιτιστικών αξιών της. Για τους παραπάνω λόγους, κρίθηκε απαραίτητη η διάσωση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς με διεθνή συνεργασία με την επιδίωξη να προβληθεί η ιδιαίτερη πολιτισμική πολυμορφία των χωρών ή συγκεκριμένων τόπων αλλά και να αποτελέσει κληροδότημα για στις επόμενες γενιές και εγγύηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι πρωτοβουλίες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα η έννοια της Πολιτιστικής Κληρονομιάς να διευρυνθεί διαχρονικά και να ενσωματώσει τόσο τα υλικά κατάλοιπα της παρελθοντικής δραστηριότητας του ανθρώπου, όσο και τα στοιχεία των ζωντανών παραδόσεων αλλά και της σύγχρονης ζωής (π.χ. ψηφιακό περιβάλλον-πολιτισμός)²

² http://www.unesco-hellas.gr/gr/1_1.htm

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί σημαντικό πόλο ανάπτυξης του πολιτισμού κάθε χώρας. Η προστασία της, η διαφύλαξη και η ανάδειξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς θεωρείται σκοπός για τα αναπτυσσόμενα κράτη τα οποία προσπαθούν να σφυρηλατήσουν την εθνική τους ταυτότητα και κατ'επέκταση τη συνείδηση και τη συνοχή τους. Οι αναπτυγμένες οικονομικά χώρες από την άλλη πλευρά, έχουν ως κεντρικό άξονα τους τη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής με επιδίωξη τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης τους, ώστε να παραδοθεί αναλλοίωτη στις επόμενες γενιές και παράλληλα να δημιουργηθεί η θετική πολιτισμική εικόνα της χώρας στο εξωτερικό και η οικονομική αξιοποίησή της στην τουριστική αγορά. Στους παραπάνω λόγους πρέπει να προστεθεί η ανάγκη των χωρών ή των περιοχών να αντιτάξουν τον πλουραλισμό και την διαφορετικότητα απέναντι στην τυποποίηση, τη διεθνοποίηση και τη μαζικοποίηση που επέφεραν οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις των μέσων μαζικής επικοινωνίας αλλά και της πολιτιστικής βιομηχανίας (Κόνσολα, 2006:40-41).

1.1.2 Διεθνές και Ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτιστικής πολιτικής

Στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, κυρίως λόγω των συνεπειών που επέφεραν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι, κρίνεται απαραίτητη η προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και θεσπίζονται κανόνες από διεθνείς οργανισμούς. Το γεγονός αυτό είχε ξεχωριστή σημασία για την ανθρωπότητα. Η ανάληψη της συντονισμένης αυτής δράσης από διεθνή διακυβερνητικά όργανα συνετέλεσε αφενός στην πρόβλεψη και τον εντοπισμό κοινωνικών προβλημάτων και αφετέρου στη χάραξη πολιτικών και στρατηγικής για τη συλλογική διαχείριση πολυσύνθετων και δυσεπίλυτων προβλημάτων στον τομέα του πολιτισμού. Μεταξύ άλλων, μεγάλη υπήρξε η συνεισφορά τους σε ζητήματα οικονομικής και τεχνικής στήριξης για την αποκατάσταση, συντήρηση, διάσωση και ανάδειξη μνημείων.³

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτέλεσε πρωταρχικό σκοπό, της Unesco, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και μη κυβερνητικών οργανισμών του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) και του

³ <http://whc.unesco.org/en/list/>

Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Χώρων (ICOMOS). Αξιοσημείωτη, είναι η συνεργασία των διακρατικών δομών για τη θέσπιση κανόνων νομικού χαρακτήρα, των διεθνών συμβάσεων για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών. Οι βασικοί ιδεολογικοί άξονες της διακρατικής πολιτιστικής διαχείρισης της Ευρώπης είναι:

- η πολιτιστική δημοκρατία που αναγνωρίζει τον πλουραλισμό των κοινωνιών, τον σεβασμό της ατομικής αξιοπρέπειας, την αξία του πνεύματος και τα δικαιώματα των μειονοτήτων και των πολιτιστικών εκφράσεών τους⁴
- η πολιτιστική ανάπτυξη και συνοχή, που επιβεβαιώνει την κρατική παρέμβαση στον τομέα του πολιτισμού, με τελικό σκοπό τους ισόρροπους ρυθμούς ανάπτυξης αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων περιοχών⁵
- η κοινή ευρωπαϊκή κληρονομιά, που αποτελεί τη βάση για τη δημιουργία της ευρωπαϊκής ενότητας και συνάμα σηματοδοτεί τη διαφορετικότητα των λαών στον πολιτιστικό τομέα⁶
- η κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα και ο πολιτιστικός πλουραλισμός, η ταυτόχρονη αναγνώριση του κοινού και του διαφορετικού με αναγκαία προϋπόθεση την αποδοχή της διαφορετικότητας⁷

Η UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), ένας οργανισμός παγκόσμιας εμβέλειας με ιδιαίτερα σημαντικό πεδίο δραστηριότητας στον πολιτισμό, αποτέλεσε τον εγγυητή για την προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Ο Οργανισμός ιδρύθηκε στο Παρίσι αμέσως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το 1945, με σκοπό να επιφέρει, μέσω της Εκπαίδευσης, των Επιστημών, του Πολιτισμού και της Επικοινωνίας, την ευημερία όλων των ανθρώπων σε έναν ειρηνικό κόσμο, όπου θα προστατεύονται οι πανανθρώπινες αξίες, όπως ο οικουμενικός σεβασμός στη δικαιοσύνη, στους κανόνες του δικαίου και στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, γλώσσας και θρησκείας.⁸

⁴ www.coe.fr

⁵ www.coe.int

⁶ www.coe.fr

⁷ www.coe.fr

⁸ <https://www.mfa.gr/missionsabroad/unesco/greece-in-organization/unesco-kai-rolos.html>

Ο Οργανισμός σήμερα περιλαμβάνει ως κράτη-μέλη σχεδόν όλες τις χώρες παγκοσμίως. Η πολιτιστική στρατηγική του Οργανισμού, στηρίζεται άμεσα από τις εθνικές αντιπροσωπείες των κρατών-μελών, που λειτουργούν συνδυαστικά ανάμεσα στον Οργανισμό και τις κυβερνήσεις, ενώ τα έσοδα του Οργανισμού προέρχονται κατά κύριο λόγο, από την οικονομική ενίσχυση των κρατών-μελών και των οικονομικών οργανισμών, από τις εθελοντικές προσφορές και τα έσοδα από πωλήσεις βιβλίων και εκδόσεων που αφορούν τη δραστηριότητα του Οργανισμού.⁹

Μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον, ο διεθνής Οργανισμός μέσα από την πολυετή δραστηριότητά του με την καθιέρωση σύναψης διεθνών κανονισμών μέσα (συμφωνίες, συμβάσεις, συστάσεις, δηλώσεις, συνεδρίες) διεύρυνε εμφανώς το πλέγμα των δραστηριοτήτων του στον πολιτιστικό τομέα συμβάλλοντας καθοριστικά στην πολιτιστική ανάπτυξη, στην προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού και την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς (Κόνσολα, 2006: 125)

Ο μεγαλύτερος διακυβερνητικός πολιτικός οργανισμός είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο ιδρύθηκε το 1949 και συμπεριλαμβάνει σχεδόν όλες τις χώρες της Ευρώπης. Η έδρα του βρίσκεται στο Στρασβούργο και απαραίτητη προϋπόθεση για τα κράτη- μέλη του αποτελεί στο πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας, η τήρηση των θεμελιωδών δημοκρατικών αρχών και η υιοθέτηση κοινών πρακτικών που να διασφαλίζουν το κράτος δικαίου, την ειρήνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ο συντονιστικός και συμβουλευτικός του ρόλος ώστε να καταστήσει την Ευρώπη χώρο προόδου και ασφάλειας (Αθανασοπούλου, 2002:144).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ενσωμάτωσε την πολιτιστική διάσταση στις τομεακές πολιτικές του (τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις θεμελιώδεις ελευθερίες, την επικοινωνία, την υγεία, την εκπαίδευση, τον αθλητισμό, το περιβάλλον, την περιφερειακή ανάπτυξη κ.ά.). Η συμβολή του στον τομέα του πολιτισμού εκτείνεται σε μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων (Κόνσολα, 2006:138). Για την επίτευξη των σκοπών του οργανώνει διασκέψεις, συμπόσια, συνέδρια και σεμινάρια, συντάσσει και υιοθετεί Συμβάσεις, Συστάσεις και Διακηρύξεις, εκπονεί και εφαρμόζει ειδικά προγράμματα (Κόνσολα, 2006:139).

⁹http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_1.htm

Κύριοι σκοποί του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι να αναπτυχθεί η διακρατική συνεργασία σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Μεταξύ άλλων, να προστατευτεί η πολιτιστική κληρονομιά και ταυτότητα μέσα από την πολυμορφία των διαφορετικών πολιτιστικών ταυτοτήτων των κρατών, των περιφερειών, των μειονοτήτων και να προωθηθεί η πολιτιστική ανάπτυξη μέσα από την εκπαίδευση και την πολιτιστική δημοκρατία (Κόνσολα, 2006:139).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια συνένωση κρατών και λαών, μια ιδιαίτερη δομή στον ευρωπαϊκό κοινωνικοοικονομικό χώρο. Πρόκειται για μια υπερεθνική οντότητα η οποία δεν περιορίζεται στη συνεργασία μελών-κρατών, αλλά βασίζεται στο ισχύον κοινοτικό δίκαιο το οποίο υπερέχει του εθνικού. Στην πολιτιστική δράση της, στρατηγικής σημασίας θεωρείται η ενοποιητική πολιτική της, με στόχο τη συνοχή των λαών της Ευρώπης με την ανάπτυξη των μεταξύ τους σχέσεων (Κόνσολα, 2006:149).

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε, ότι η δράση για τη στήριξη του πολιτιστικού τομέα δεν αποτελούσε προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρχισε πολύ αργότερα από τους δύο διεθνείς οργανισμούς, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Unesco. Όπως αναφέρει η Αθανασοπούλου (2002:166,167) «το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον πολιτισμό είναι σχετικά όψιμο. Το ενδιαφέρον αυτό συνδέθηκε άμεσα με κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους και αναπτύχθηκε σε συνάρτηση με τις κύριες εξελίξεις της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δηλαδή την εμπορική, την οικονομική και την νομισματική ένωση». Οι τομείς δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολούθησαν τις ήδη διαμορφωμένες στον ευρωπαϊκό χώρο.

Οι βασικοί τομείς της πολιτιστικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ενθάρρυνση της διακρατικής συνεργασίας για την πολιτιστική κληρονομιά, με την έννοια αφενός της βελτίωσης της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμικής κουλτούρας των ευρωπαϊκών κρατών και αφετέρου της διατήρησης, της προβολής και της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και της ενθάρρυνσης της καλλιτεχνικής, λογοτεχνικής δημιουργίας και του οπτικοακουστικού τομέα. Αξιοσημείωτη θεωρείται και η συνεργασία της Ευρωπαϊκής κοινότητας με τα κράτη-μέλη, τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς με σκοπό τη διαφύλαξη της πολιτιστικής, εθνικής και ιστορικής κληρονομιάς τους (Αθανασοπούλου, 2002:163).

1.1.3 Το νομικό καθεστώς προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Όπως προαναφέρθηκε, ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται το πολιτιστικό πεδίο δράσης της Unesco για την ενίσχυση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Προκειμένου να διαφυλαχθεί η πολιτιστική κληρονομιά και να μεταδοθεί κατά το δυνατόν ακέραιη και ανέπαφη στις μελλοντικές γενιές, με πρωτοβουλία της Unesco, υπογράφηκαν μια σειρά από συνθήκες, οι οποίες επικυρώθηκαν από την πλειονότητα των κρατών- μελών της (Κόνσολα, 2006:130).

Η πρώτη συντονισμένη προσπάθεια για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς υπογράφηκε στη Χάγη (Ολλανδία), το 1954. Η Σύμβαση για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης (Κύρωση από Ελλάδα Ν. 1114/1981 (ΦΕΚ 6/Α/08-01-1981), συνεπικουρείται από δύο Πρωτόκολλα του 1954 και του 1999, τα οποία αναφέρονται στην ανάγκη για ενισχυμένη προστασία των πολιτιστικών αγαθών στην περίπτωση των πολεμικών συρράξεων που έχουν ως αποτέλεσμα «αξιόποινες πράξεις», όπως κλοπές, λεηλασίες ή βανδαλισμούς της πολιτιστικής κληρονομιάς (Κύρκος, 2008).

Ωστόσο, η ολοκληρωμένη ασφάλεια της πολιτισμικής κληρονομιάς επέβαλε επιπρόσθετα την υπογραφή της διεθνούς Συμβάσεως που αφορά την απαγόρευση και την παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών. Ως εκ τούτου υπογράφηκε στο Παρίσι (Γαλλία), διεθνής Σύμβαση στις 14/11/1970 (Κύρωση από Ελλάδα Ν. 1103/1980 (ΦΕΚ 297/Α/29-12-1980), μέσω της οποίας η Unesco επιχείρησε (με αναμφίβολα ενδεχομένως αποτελέσματα για το σύνολο των χωρών), να σταματήσει την παράνομη εξαγωγή και το εμπόριο των πολιτιστικών αγαθών. Παρά ταύτα, η ηθική εμβέλεια της σύμβασης αυτής θεωρήθηκε ότι είχε σημαντικό αντίκτυπο σε όλες τις χώρες διεθνώς (Κόνσολα, 2006: 130-131).

Η Συνθήκη για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση της Unesco το 1972 (Η Ελλάδα την κύρωσε στις 17/07/1981). Η συνθήκη αυτή, στην οποία αποσαφηνίστηκε ότι στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά εμπεριέχονται και οι τοποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους ως ισάξιες με τα μνημεία του ανθρώπινου πολιτισμού,

αναδεικνύοντας έτσι τη σημασία προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, αποσκοπεί στην προστασία όλων των μνημείων παγκοσμίως, ιδιαίτερης οικουμενικής αξίας που συμπεριλαμβάνονται στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς.¹⁰

Ως μνημεία του ανθρώπινου πολιτισμού ορίστηκαν τα εξαιρετικής σημασίας μνημεία που αποτελούν αριστουργήματα της ανθρώπινης μεγαλοφυΐας και επηρέασαν καταλυτικά στις εξελίξεις των επιστημών, αλλά και αποτελούν μαρτυρίες μιας πολιτιστικής παράδοσης ή ενός πολιτισμού που κινδυνεύει με αφανισμό ή έχει εκλείψει. Με την υπογραφή της συνθήκης αυτής, τα κράτη-μέλη αναγνωρίζουν ότι πολιτιστικοί και φυσικοί χώροι που βρίσκονται στην επικράτειά τους και έχουν εγγραφεί στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, αποτελούν πολύτιμη και αναντικατάστατη παγκόσμια κληρονομιά «για την προστασία της οποίας είναι υπεύθυνη η διεθνής κοινότητα, που πρέπει να εργαστεί ως σύνολο για αυτό τον σκοπό» (Κόνσολα, 2006: 131)¹¹

Απαραίτητη όμως κρίθηκε και η προστασία της υποθαλάσσιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η οποία θεωρούμενη ίσης αξίας με την αντίστοιχη της χερσαίας κληρονομιάς και προστατεύτηκε με τη Σύμβαση για την Προστασία της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2001). Η Σύμβαση για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς υιοθετήθηκε στο Παρίσι (Γαλλία) στις 03/11/2003. Έναρξη ισχύος: 20/04/2006. Η κύρωση από Ελλάδα έγινε με κάποια καθυστέρηση Ν. 3521/2006 (ΦΕΚ 275/Α/22-12-2006) (Κόνσολα, 2006:22,41).

Το 2012 η χώρα μας εξελέγη στη Διακυβερνητική Επιτροπή του Οργανισμού για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Στην Ελλάδα συστάθηκε εθνική επιστημονική επιτροπή για την εφαρμογή της σύμβασης. Σύμφωνα με το άρθρο 15, το κράτος πρέπει να ενθαρρύνει το πλαίσιο των δραστηριοτήτων για την προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και να προσπαθήσει να κινητοποιήσει τις κοινότητες, τις ομάδες και τα δημιουργικά άτομα να διατηρούν και να εμπλέκονται στη διαχείρισή της. Έργο της Επιτροπής είναι η Δημιουργία Ενδεικτικού Καταλόγου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η συγκρότηση βασικών αρχών για τη δημιουργία του

¹⁰http://www.unesco.org.cy/Programmes-Symbasi_Pagkosmias_Politistikis_kai_Fysikis_Klironomias,GR-PROGRAMMES

¹¹http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_1.htm

Εθνικού Ευρετηρίου, η εξέταση και η πρόμη εκτίμηση των φακέλων που υποβάλλονται στη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Γενικής Κληρονομιάς και οι προτάσεις γενικότερα για ευρύτερες δράσεις και συνεργασία.¹²

Η πιο πρόσφατη Σύμβαση (2005) αφορά την πολιτιστική πολυμορφία. Είναι η Σύμβαση για την Προστασία και την Προώθηση της Πολυμορφίας στις Πολιτιστικές Εκφράσεις. Η Unesco μέσα από αυτή τη σύμβαση ενθαρρύνει τη διαφορετικότητα και τη σύγχρονη δημιουργία στα κράτη μέλη της (Κόνσολα, 2006: 132). Η κύρωση από την Ελλάδα έγινε το 2006, Ν. 3520/2006 (ΦΕΚ: Α 274/22.12.2006).¹³

Στις υποχρεώσεις των χωρών-μελών που αναφέρονται στις συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, τονίζεται η ιδιαίτερη μέριμνα που απαιτείται από μέρους τους για την προστασία και τη μεταβίβαση της κληρονομιάς στις επόμενες γενιές και η συνεχής ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα οικουμενικά αξία πολιτισμικά αγαθά. Στο θέμα της παρέμβασης του Οργανισμού σε περίπτωση που κρίνεται απαραίτητη η βοήθεια για την προστασία και διάσωση των εγγεγραμμένων στον Κατάλογο Πολιτισμικής Κληρονομιάς πολιτιστικών αγαθών, αυτή γίνεται κατόπιν άδειας και σε συνεργασία με τη κυβέρνηση της χώρας που θα τη ζητήσει, καθώς η διεθνής κοινότητα κρίνει σεβαστή την κυριαρχία των κρατών στο έδαφος των οποίων βρίσκονται τα πολιτισμικά αγαθά (Κύρκος, 2008).

1.2.1 Η προστασία, η αξιοποίηση και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα - μια σύντομη αναδρομή

Παράλληλα με τη διεθνή εμπειρία, εξελίσσεται και η ελληνική πρακτική στα ζητήματα που αφορούν τη διάσωση, την προστασία, τη διατήρηση, την ανάδειξη και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ήδη κατά την μεταπολεμική περίοδο αυξάνεται σταδιακά η ευαισθησία για την πολιτιστική κληρονομιά και τον ρόλο της στη συνολική αναπτυξιακή διαδικασία. Οι φυσικές καταστροφές, η αρχαιοκαπηλία, η λανθασμένη διαχείριση των πολιτιστικών αγαθών οδήγησαν στην ανάγκη θέσπισης

¹² http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_2.htm

¹³ <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/el/gr/gr242el.pdf>

κανόνων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η χώρα μας κύρωνε με καθυστέρηση τις συμβάσεις για την πολιτισμική κληρονομιά δεδομένου της προσκόλλησης της στην αρχαιολογική νομοθεσία και εν γένει στην προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς. Το αποτέλεσμα ήταν να υπάρχει μια δυσκολία στην παρακολούθηση των διεθνών εξελίξεων και ολιγωρία στη διαχείριση πολιτιστικών ζητημάτων καίριας σημασίας για την εθνική κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη (Μπούρας & Τουρνικιώτης, 2010:13-15).

Το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών συστάθηκε το 1971 και σηματοδότησε την αρχή μιας εποχής με συστηματική και οργανωμένη κρατική παρέμβαση. Έως την ίδρυση του, το έργο του Υπουργείου επιτελούσαν οργανισμοί και Διευθύνσεις άλλων Υπουργείων οι οποίοι λειτουργούσαν αρχικά ως ανεξάρτητοι φορείς και στη συνέχεια περιήλθαν σταδιακά στο Δημόσιο.¹⁴

Ο πολιτισμός παραδοσιακά θεωρούνταν ως μέρος των δημόσιων επενδύσεων, και όχι ως τμήμα της αναπτυσσόμενης οικονομίας. Την ίδια περίοδο ακριβώς παρατηρείται διεθνώς η πρωτοβουλία ίδρυσης φορέων που άπτονται των ζητημάτων του πολιτισμού. Ως εκ τούτου, σταδιακά ο προσανατολισμός διαφοροποιείται καθώς οι έρευνες αποδεικνύουν ότι οι επενδύσεις στον πολιτισμό συνδέονται με το χαρακτήρα αλλά και την οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου (Κόνσολα, 1982).

Στη μεταπολίτευση, μαζί με τις άλλες κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις σηματοδοτείται η απαρχή για την πολιτιστική πολιτική της χώρας. Στον πολιτιστικό τομέα, πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας για την κοινωνικοπολιτική ανασυγκρότηση της χώρας. Το κυριότερο διακύβευμα στον τομέα της πολιτιστικής πολιτικής της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου επικεντρώνεται στη διαφύλαξη, στη συντήρηση και την ανάδειξη τόσο των αρχαιολογικών μνημείων της Αθήνας όσο και των άλλων μεγάλων πόλεων της χώρας που βρίσκονταν κάτω από την απειλή της αστικοποίησης. Επιτακτική ανάγκη αποτέλεσε η υποστήριξη του αναπτυσσόμενου πολιτιστικού τομέα, με την ενίσχυση της ευρείας συμμετοχής στα πολιτιστικά δρώμενα, στην Αθήνα και στις μεγάλες πόλεις, λόγω της διεθνοποίησης των πολιτικών που υπεβλήθησαν από τη συμμετοχή

¹⁴ <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/history.aspx>

της χώρας στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στην ένταξή της στην Ε.Ο.Κ. το 1981 (Dallas, 2007:4).

Μετά την μεταπολίτευση παρατηρείται διεύρυνση της προσφοράς των πολιτιστικών υπηρεσιών από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, παρά το γεγονός ότι υπήρξε ελλιπής ως προς τον σχεδιασμό και τον συντονισμό των ενεργειών (Κόνσολα, 1982:46). Η δεκαετία του '80 σηματοδοτεί μια καθοριστική στροφή στον τρόπο διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς με την ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών στον πολιτιστικό προγραμματισμό και εν γένει στην πολιτιστική εξέλιξη. Επιπλέον, αναγνωρίζεται η πολύπλευρη σημασία των μνημείων και ο κοινωνικός τους ρόλος για τη σφυρηλάτηση της ταυτότητας των λαών της Ευρώπης. Στοιχεία κεντρικού ενδιαφέροντος αποτελούν συνειδητά πλέον η προστασία και η διαχείριση των μνημείων. Αυτήν την εποχή ξεκινά η διεκδίκηση των γλυπτών του Παρθενώνα και προωθείται η πολιτιστική αποκέντρωση (ΔΗΠΕΘΕ), η ανάδειξη των αρχαιοτήτων και η ανάπτυξη του διαπολιτισμικού διαλόγου (Λεκάκης, 2013:65-77).

Στη δεκαετία του '90 γίνεται η σύσταση του Εθνικού Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων, με αποτέλεσμα τη συνένωση των περιφερειακών κέντρων για τις παραστατικές και τις εικαστικές τέχνες. Αυτήν την περίοδο, καταβάλλονται προσπάθειες για αποκέντρωση με την ανάθεση σημαντικού μέρους των δραστηριοτήτων του Υπουργείου σε εποπτευόμενους οργανισμούς (Dallas, 2015). Επίσης, αναγνωρίζεται η συμβολή του πολιτισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και στην αύξηση της απασχόλησης σε τομείς που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον πολιτισμό (Κόνσολα, 2000:99).

Η Πολιτιστική Ολυμπιάδα (2001-2004), ανέδειξε τον ελληνικό πολιτισμό τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το διάστημα αυτό δόθηκε έμφαση στην αναδιάρθρωση του ρόλου των κεντρικών αρχών σε σχέση με το τοπική και την περιφερειακή ανάπτυξη. Επιπλέον, δόθηκαν κίνητρα για τη χορηγία προς τις τέχνες, διευρύνθηκαν τα μέτρα για την οικονομική αξιοποίηση των πολιτιστικών αγαθών και θεμελιώθηκε η διεθνής συνεργασία για την επιστροφή των αρχαιοτήτων που παράνομα εξήχθησαν από τη χώρα (Dallas, 2015).

Η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 στην Αθήνα έθεσε τη χώρα στο επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Το γεγονός αυτό, είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των υποδομών (την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, τις

ανακαινίσεις πολιτιστικών χώρων, τις αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις στο κέντρο της Αθήνας) και την οργάνωση σημαντικών πολιτιστικών γεγονότων (Dallas, 2015).

1.2.2 Η εθνική πολιτιστική πολιτική σήμερα

Η προστασία και η προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ενίσχυση και ανάδειξη του σύγχρονου πολιτισμού είναι κρατική αρμοδιότητα την οποία διαχειρίζεται ο κεντρικός πολιτιστικός φορέας, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Η διαχείριση ασκείται από τη διοίκηση του Υπουργείου σε εθνικό επίπεδο μέσω του νομοθετικού πλαισίου και άλλων γραφειοκρατικών διαδικασιών. Στο έργο συμβάλλουν συναρμόδιοι κρατικοί φορείς και οργανισμοί, φορείς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ιδιωτικοί φορείς (χορηγοί, πολιτιστικοί σύλλογοι, ιδρύματα) που αναπτύσσουν δραστηριότητες που άπτονται των ζητημάτων της προστασίας της ανάδειξης και της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και γενικά της πολιτιστικής ανάπτυξης της χώρας.¹⁵

Οι βασικές κατευθύνσεις για τα πολιτιστικά ζητήματα δίνονται από τους Διεθνείς Διακυβερνητικούς Οργανισμούς με διεθνή κανονιστικά κείμενα καλών πρακτικών (Χάρτες, Συμβάσεις, Συστάσεις, Διακηρύξεις) θέτοντας διεθνείς κανόνες και προτεραιότητες. Επιπλέον, συνεπικουρούν στο έργο του Υπουργείου η ανταλλαγές εμπειριών και απόψεων των χωρών, μέσα από διεθνείς διασκέψεις, συνέδρια και γενικότερα οι σχέσεις με διεθνείς οργανισμούς (Unesco, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση) (Κόνσολα, 2006:204).

Το ΥΠΠΟΑ μαζί με το Υπουργείο Εξωτερικών είναι αρμόδια για τα ξένα πολιτιστικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα και τα ελληνικά πολιτιστικά ιδρύματα του εξωτερικού, τις ελληνικές σπουδές σε ξένα πανεπιστήμια κ.ά. Το Υπουργείο στελεχώνεται από επιστημονικό προσωπικό από όλες οι αναγκαίες ειδικότητες (τεχνολογικών και ανθρωπιστικών σπουδών) για την εκτέλεση των παραπάνω έργων και την ελληνική συμμετοχή στα πολιτιστικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κόνσολα, 2006:204).

¹⁵ www.culture.gr/DocLib/YPPOA_istoriko_images_2.pdf

Η δημόσια πολιτική διαχείρισης του πολιτισμού διαρκώς επαναξιολογείται και αναπροσανατολίζεται τόσο στη στατική της προσέγγιση (προστασία, συντήρηση, κληροδότηση) όσο και στην ενίσχυση της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας. Στους δύο αυτούς άξονες, στην πολιτιστική κληρονομιά (αρχαιότητες και νεότερα μνημεία, παραδοσιακός και σύγχρονος λαϊκός πολιτισμός) και στη σύγχρονη δημιουργία (θέατρο, χορός, εικαστικές τέχνες, κ.ά.) είναι θεσπισμένες οι αρμοδιότητες των υπηρεσιακών μονάδων του ΥΠΠΟΑ, καθώς και στον τομέα των διεθνών και ευρωπαϊκών σχέσεων.¹⁶

Η κρατική παρέμβαση θεωρείται αναγκαία για τη σταθερή επιχορήγηση, τη συνεργασία φορέων και θεσμών, τον στρατηγικό σχεδιασμό για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών πολιτισμού. Επιπλέον, στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί η συνέπεια, ο έλεγχος αποτελεσμάτων και η αξιολόγηση του παραγόμενου έργου καθώς και η διαμόρφωση κατάλληλου νομοθετικού πεδίου προσαρμοσμένου στις εκάστοτε ιδιαιτερότητες της νέας οικονομίας του πολιτισμού. Επιπρόσθετα, σημαντικός παράγοντας αποτελεί και η ενθάρρυνση της συμμετοχής στην απόλαυση και τη δημιουργία πολιτιστικών αγαθών προς όφελος του κοινωνικού συνόλου (Λαζαρέτου, 2014:20).

Η πολιτική πολιτισμού αποτελεί ένα σύνολο πρωτοβουλιών με περιεχόμενο νομοθετικό, οργανωτικό και πολιτικό και αναφέρεται σε ένα σύνολο επιλογών ή αποφάσεων, σκοπών, μέσων ή φορέων, παρεμβάσεων ή μη παρεμβάσεων που στοχεύουν στην ανάπτυξη του πολιτισμού μιας κοινότητας σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ως Εθνική Πολιτιστική Πολιτική ορίζεται η πολιτιστική πολιτική που εφαρμόζεται σε μια χώρα. Συνοπτικά οι κύριοι επιδιωκόμενοι σκοποί στον τομέα του πολιτισμού στοχεύουν: στην ισότιμη συμμετοχή των πολιτών στην πολιτιστική ανάπτυξη, στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας, στην υποστήριξη της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας και στην προώθηση δραστηριοτήτων που συνδέονται με την δημιουργικότητα και την καινοτομία (Κόνσολα, 2006:27).

Στην Ελλάδα, οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς επικεντρώνονται: στη διαφύλαξη, τη συντήρηση και τη διαχείριση προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην ενθάρρυνση και στη δημιουργία εποικοδομητικού διαλόγου και συνεργασίας

¹⁶ www.culture.gr/el/service/SitePages/heritage.aspx

ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη στον πολιτιστικό τομέα, στην εξασφάλιση της χρηματοδότησης για την ποιοτική παραγωγή πολιτιστικών αγαθών, στον εκσυγχρονισμό και στην ανάπτυξη των υποδομών του τομέα της σύγχρονης τέχνης, στην ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή των πολιτών στην πολιτιστική ζωή καθώς και στην υποστήριξη της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας (Λεκάκης, 2013:65-77).

Η Περιφερειακή ή Τοπική πολιτιστική πολιτική αφορά μικρότερη γεωγραφική περιοχή. Στις τελευταίες δεκαετίες έχει αυξηθεί η προσφορά πολιτιστικών αγαθών από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι δήμοι της χώρας ενέτειναν το ενδιαφέρον τους για μεγαλύτερη δραστηριοποίηση στον πολιτιστικό τομέα. Αρκετοί δήμοι προχώρησαν στην ίδρυση ειδικών πολιτιστικών φορέων, στην κατασκευή απαραίτητης κτιριακής υποδομής, στη σύναψη Πολιτιστικών Προγραμματικών Συμβάσεων με το ΥΠΠΟΑ και γενικότερα στον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων. Ιδρύθηκαν Πολιτιστικά Κέντρα, Δημοτικά Ωδεία, Δημοτικές Φιλαρμονικές, Δημοτικές Πινακοθήκες, Δημοτικοί Κινηματογράφοι κ.ά. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν νέοι φορείς για την καλύτερη οργάνωση και διαχείριση σημαντικών πολιτιστικών δραστηριοτήτων, οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης οι οποίες λειτουργούν αφενός ως πολιτιστικά κέντρα, και αφετέρου ως οικονομικές μονάδες για την ανάληψη πολιτιστικών πρωτοβουλιών επιχειρηματικής φύσεως (Κόνσολα, 2000:86-87).

1.3.1 Τοπική ανάπτυξη

Στη σημερινή εποχή, η όξυνση τόσο των πολιτικοοικονομικών και κοινωνικών όσο και των πολιτιστικών προβλημάτων απασχολεί όλα τα κράτη της Ευρώπης ως αποτέλεσμα των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων (Cooke, 1995). Η ολοένα αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση, η προστασία, η διατήρηση, η ερμηνεία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολιτιστικής ποικιλίας κάθε περιοχής ή τόπου αποτελεί σημαντική πρόκληση για την πλειονότητα των χωρών. Η διαχείριση της κληρονομιάς αυτής, μέσα στα πλαίσια των διεθνώς αναγνωρισμένων και κατάλληλα εφαρμοσμένων κανόνων, ανήκει κυρίως στην ευθύνη της κοινότητας, όπου αυτή βρίσκεται ή της ομάδας που τη διαφυλάττει (Icomos, 2002).

Οι τοπικές κοινωνίες όλο και περισσότερο στηρίζονται στους δικούς τους πόρους και στις τοπικές ιδιαιτερότητες τους, στις παραδοσιακές τοπικές δυνάμεις και τα τοπικά κοινωνικά και πολιτιστικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους επικεντρώνοντας σε μια βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη. Σκοπός της ανάπτυξης αυτής είναι η επίτευξη των σκοπών και των στόχων της περιφερειακής πολιτικής, οι οποίοι, ωστόσο, δεν προωθούνται από τον κεντρικό προγραμματισμό (Οικονόμου, 2003:106).

Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης περιλαμβάνει δύο όρους. Ο όρος «τοπική» προσδιορίζει τα γεγονότα, τις δραστηριότητες ή και τις διαδικασίες που αναπτύσσονται με πρωτοβουλίες ή στηρίζονται από τον πληθυσμό ενός συγκεκριμένου κάθε φορά τόπου ή περιοχής. Με τον όρο «ανάπτυξη» νοείται η ευρεία συμμετοχική διαδικασία κοινωνικής αλλαγής σε μία κοινωνία συγκεκριμένης περιοχής που έχει ως αποτέλεσμα, τόσο την κοινωνική-οικονομική ανάπτυξη, όσο και την κοινωνική συνοχή για την πλειοψηφία των κατοίκων της (Κόνσολα, 1999:31).

Τοπική ανάπτυξη θεωρείται η διαδικασία, στην οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, εκτός από τους φυσικούς πόρους και το κεφάλαιο, οι οργανισμοί, οι θεσμοί, οι τοπικοί παράγοντες, οι φορείς της κοινωνίας, η τοπική πρωτοβουλία, οι τοπικές επιχειρήσεις και γενικά η τοπική επιχειρηματικότητα και η έμφυτη τάση της ανθρώπινης κοινωνίας για αναζήτηση σε ό,τι σχετίζεται με τον τομέα του πολιτισμού (Μπιτσάνη, 2004:118).

Η πολιτιστική προσέγγιση της τοπικής ανάπτυξης δημιουργεί σημεία αναφοράς για τους φορείς και τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία ανάπτυξης ενθαρρύνοντας τις κοινές πρωτοβουλίες, αναπτύσσει τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία των προϊόντων, των υπηρεσιών και των θέσεων εργασίας ενώ συγχρόνως δημιουργεί ένα ελκυστικό περιβάλλον τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες (Greffé, 2005:19).

Για να οδηγηθεί σε επιτυχείς στόχους η τοπική ανάπτυξη πρέπει να είναι βιώσιμη. Βιώσιμη θεωρείται η ανάπτυξη «που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να στερεί από μελλοντικές γενιές την ικανότητα να καλύψουν τις δικές τους» (United Nations, 1987:54). Η βιώσιμη ανάπτυξη επιτυγχάνεται με την αλληλεπίδραση και αλληλοσυμπλήρωση τεσσάρων πυλώνων που την απαρτίζουν, της οικονομίας, του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και του πολιτισμού. (Πούλιος, 2015:17). Η βιώσιμη ανάπτυξη αυτή δεν επαφίεται στην αποκλειστική αξιολόγηση μόνο οικονομικών

κριτηρίων, αλλά επιτυγχάνεται μέσα από την ισότιμη αξιολόγηση των κοινωνικών, των περιβαλλοντικών και των πολιτιστικών θεμάτων (Πατσιάς, 2012:18).

Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και τους στόχους της, που υιοθετήθηκε από τα κράτη-μέλη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών το έτος 2015 στη Νέα Υόρκη, εκφράζει το κοινό τους όραμα για ειρήνη και ευημερία, στο παρόν και στο μέλλον και αναφέρεται σε σημαντικά ζητήματα για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη. Ο πολιτισμός κάθε κράτους ή έθνους θεωρήθηκε σημαντικός παράγοντας ενεργοποίησης της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, υποστηρίχθηκε η προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης, της ανοχής, του αμοιβαίου σεβασμού και της ηθικής παγκόσμιας ιθαγένειας και κοινής ευθύνης. Παράλληλα, αναγνωρίστηκε η φυσική και πολιτιστική ποικιλομορφία κάθε έθνους ή λαού, η ζωτική σημασία και ο ρόλος της κουλτούρας και της πολιτισμικής κληρονομιάς στη βιώσιμη ανάπτυξη ενός τόπου ή μιας περιοχής (παρ.36).¹⁷

Απαραίτητη προϋπόθεση για μια τοπική βιώσιμη ανάπτυξη θεωρείται η πολιτιστική διάσταση, καθώς η συγκεκριμένη συντελεί στην ανάδειξη της πολιτιστικής φυσιογνωμίας μιας κοινωνικής ομάδας και πραγματώνεται μέσα από διαδικασίες συμμετοχής, ενημέρωσης και πληροφόρησης, ενώ παράλληλα συμβάλλει στη δημιουργία πολιτιστικών χώρων καλλιτεχνικής και πνευματικής έκφρασης (Ψύλλα, 1992: 60).

Σύμφωνα με την Ψύλλα (1992:209) τα οφέλη που προκύπτουν από μια πολιτιστική τοπική ανάπτυξη, αναφέρονται:

- στην πνευματική πολιτιστική αναβάθμιση του πνευματικού επιπέδου των κατοίκων μέσω της υλοποίησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων-δράσεων,
- στην προσέλκυση, τη δραστηριοποίηση και την προώθηση της επικοινωνίας του ευρύτερου κοινού μέσα από διαδικασίες ευαισθητοποίησης, επιμόρφωσης, επαγγελματικής απασχόλησης στον τομέα του πολιτισμού,
- στην ανάδειξη και καλλιέργεια της κουλτούρας των πολιτών μέσω των διαδικασιών πληροφόρησης, συμμετοχής και ενημέρωσης,

¹⁷ https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

- στην ψυχαγωγία του κοινού μέσα από την ενεργή συμμετοχή του σε ομάδες εργασίας, με απώτερο σκοπό την ποιοτική διαχείριση του ελεύθερου χρόνου που διαθέτει κάθε άτομο.

Επιπρόσθετα, η πολιτιστική ανάπτυξη δημιουργεί την αίσθηση εντοπιότητας στα μέλη μιας κοινωνίας ή μιας περιοχής και προβάλλει την τοπική ταυτότητα με την έννοια ότι δημιουργεί την αίσθηση του ανήκειν σε μια διακριτή ομάδα ή κοινότητα, η οποία διαθέτει ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά με την έννοια αξιών, δεξιοτήτων, ιδεών και αντιλήψεων (Πασχαλίδης, 2002:228-9).

1.3.2 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο τουρισμός είναι ένα παγκόσμιο κοινωνικό- οικονομικό φαινόμενο το οποίο έχει τη βάση του στην ανάγκη του ανθρώπου για αναψυχή, για επαφή με τη φύση και τη γνωριμία του με ξένους τόπους και πολιτισμούς. Στην εξάπλωση του τουρισμού συνετέλεσαν πολλοί παράγοντες, όπως η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η βελτίωση των μέσων μεταφοράς, η αύξηση των εισοδημάτων και του ελεύθερου χρόνου (Χρήστου, 2000).

Κατά τη διάρκεια της τελευταίων ετών, έχει διαπιστωθεί μετακίνηση του τουριστικού ενδιαφέροντος και η αύξηση του εναλλακτικού τουρισμού. Κάποιοι από τους λόγους που συνέβαλαν είναι οι αλλαγές στη μορφή και στη δομή του οργανωμένου μαζικού τουρισμού αλλά και οι γενικότερες αλλαγές στον τουριστικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου είχε ως αποτέλεσμα την επιθυμία για εμπλουτισμό της ταξιδιωτικής εμπειρίας των τουριστών/επισκεπτών με την αναζήτηση νέων και ιδιαίτερων προορισμών και γενικότερα στην αλλαγή των κινήτρων του ταξιδιού. Επιπρόσθετα, έχει διαπιστωθεί η αύξηση των τουριστών/επισκεπτών των οποίων κύριος σκοπός του ταξιδιού είναι η συνάντηση και η εμπειρία της επαφής με άλλες κουλτούρες και πολιτισμούς (Eadigton & Smith, 1992).

Η σύνδεση πολιτισμού και τουρισμού οδήγησε στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού ως ειδικής μορφής τουρισμού. «Η ολοένα αυξανόμενη απαίτηση των τουριστών για εξατομίκευση των τουριστικών προϊόντων οδήγησε στην αύξηση της ζήτησης για ορισμένες ειδικές μορφές τουρισμού» (Δέφνερ, 2012). Ένας

πολύ πιο ευρύς ορισμός του πολιτιστικού τουρισμού που απηχεί στην πιο πρόσφατη, έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς, είναι αυτός που έχει προταθεί από τους McIntosh – Goeldner, σύμφωνα με τον οποίο, ο πολιτιστικός τουρισμός, συνίσταται σε «κάθε είδους ταξίδι στη διάρκεια του οποίου μαθαίνουμε για την ιστορία και την κληρονομιά των άλλων ή για τους σύγχρονους τρόπους ζωής ή σκέψης τους» (Πασχαλίδης, 2002: 236).

Ο πολιτιστικός τουρισμός συνδέθηκε με την ανάγκη τόπων ή περιοχών να λειτουργήσουν πιο ανταγωνιστικά και ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους ώστε να είναι σε θέση να προβάλλονται ως σημαντικοί και ενδιαφέροντες τουριστικοί προορισμοί. Μέσα στα πλαίσια αυτά, οι τόποι ή οι περιοχές χρησιμοποιούν τη δυναμική του πολιτισμού για την ενίσχυση της ελκυστικότητας τους και την άνοδο της επισκεψιμότητάς τους και προωθούν την ειδική αυτή μορφή τουρισμού, έναντι του μαζικού τουρισμού αποσκοπώντας στην ποιοτική αύξηση της τουριστικής κίνησης και στην διεύρυνση της τουριστικής περιόδου (Eadigton & Smith, 1992).

Η πολιτιστική ταυτότητα ενός τόπου συνίσταται από μια πληθώρα πολιτιστικών χαρακτηριστικών, όπως τοπικά ήθη και έθιμα, (παραδοσιακοί χοροί, πανηγύρια), τοπική γαστρονομία, χώροι ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, φυσικού περιβάλλοντος κ.ά. Η συγκεκριμένη ταυτότητα λειτουργεί επικουρικά στη βιομηχανία του τουρισμού ενώ οι επιπτώσεις που δέχεται από την ανάπτυξη της τουριστικής προβολής θεωρούνται εξίσου σημαντικές. Ο πολιτιστικός τουρισμός περιλαμβάνει ένα εύρος δραστηριοτήτων που επιφέρουν οφέλη θετικά στην κοινωνία του τόπου υποδοχής αλλά και στους επισκέπτες/τουρίστες (Eadigton & Smith, 1992).

Ο πολιτιστικός τουρισμός στη σύγχρονη εποχή θεωρείται μια νέα αγορά στη βιομηχανία του τουρισμού, η οποία αντανάκλα μια αλλαγή στις ανάγκες και τις προσδοκίες των επισκεπτών/τουριστών ενός τόπου ή μιας περιοχής. Όπως εξάλλου είναι γνωστό στις μέρες μας τα τουριστικά γραφεία, διαπιστώνοντας τις συγκεκριμένες ανάγκες, προσδοκίες και επιθυμίες των εν δυνάμει πελατών τους και αναζητούν νέες εμπειρίες για τους ταξιδιώτες εκτός του γνωστού συμπλέγματος του ήλιου και της θάλασσας (Παυλογεωργάτος, 2005:59-61).

Σύμφωνα με τον ΔΟΤ (Διεθνή Οργανισμό Τουρισμού), η ζήτηση για πολιτιστικό τουρισμό αυξάνεται κάθε χρόνο. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει πολλούς τόπους/περιοχές να στηρίζουν την τουριστική ανάπτυξή τους στην ανάδειξη και

προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς τους, γεγονός που συμπίπτει με την επίσημη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία υποστηρίζει και ενισχύει τέτοιες δράσεις που προάγουν ταυτόχρονα αναπτυξιακούς στόχους και την ανάδειξη της Ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα οφέλη που μπορεί να αποκομίσει μία κοινωνία είναι άμεσα αλλά και έμμεσα. Για παράδειγμα, μέσω των εσόδων που δημιουργεί στους τόπους προορισμού, προβάλλονται και αναδεικνύονται πολιτιστικοί πόροι που υπό άλλες συνθήκες θα ήταν δύσκολο ακόμη και να συντηρηθούν (Παυλογεωργάτος, 2005: 60-62, Πασχαλίδης, 2002: 237).

Επιπρόσθετα, τα έσοδα που προκύπτουν από τους επισκέπτες/τουρίστες είτε από τα εισιτήρια και τα πωλητήρια ενός μουσείου είτε από τη διεξαγωγή πολιτιστικών δράσεων, αποτελούν ένα μικρό δείγμα σε σχέση με τη συνολική επίδραση που μπορεί να επιφέρει μια πολιτιστική δραστηριότητα στην τοπική κοινωνία. Εξίσου σημαντικό όφελος προκύπτει από τα χρήματα που ξοδεύονται από τους επισκέπτες για τη διαμονή, τη σίτιση και τις αγορές τους στα τοπικά καταστήματα. Συνακόλουθα, η επίδραση αυτή συνοδεύεται από αύξηση των θέσεων απασχόλησης και γενικότερα οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.¹⁸

Στις θετικές επιδράσεις συμπεριλαμβάνεται η προστασία και η ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος όχι μόνο ενός τόπου ή μιας περιοχής αλλά ολόκληρης της χώρας. Η υλοποίηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο απαιτεί τη συναίνεση και συνεργασία ανάμεσα στους εμπλεκόμενους ιδιωτικούς ή δημόσιους φορείς και την τοπική κοινωνία (Παυλογεωργάτος, 2005: 83).

Ο πολιτιστικός τουρισμός όμως έχει και την αρνητική πλευρά του. Η απρογραμμάτιστη, άναρχη και πολλές φορές κερδοσκοπική προσέγγιση στην οποία βασίστηκε ο πολιτιστικός τουρισμός δημιούργησε πολλαπλά προβλήματα σε πολλούς τόπους και περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσαμε να αναφερθούμε στην υποβάθμιση ή και η καταστροφή των τοπικών οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, την αλλοίωση του δομικού περιβάλλοντος και γενικότερα της πολιτισμικής φυσιογνωμίας των τουριστικών περιοχών, στην εξασθένηση και την

¹⁸ http://www.museum-studies.uoa.gr/images/artcl/museum_pub/teyxos5.pdf

αλλοίωση των τοπικών πολιτισμικών παραδόσεων, ηθών και εθίμων. Εν κατακλείδι, τα αρνητικά προαναφερόμενα αποτελέσματα υπονομεύουν την αειφόρο και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, μετατρέποντας ακμάζουσες τουριστικές περιοχές σε κυριολεκτικές ερήμους, με καταστροφικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες (Πασχαλίδης, 2002:237-8).

2. Μελέτη περίπτωσης: Το Μέτσοβο

2.1 Μεθοδολογία έρευνας

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα της διπλωματικής εργασίας είναι κατά πόσο η διαθέσιμη υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά του Μετσόβου αξιοποιείται επαρκώς από τους τοπικούς φορείς και ειδικότερα από την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου και το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ, για τη βιώσιμη οικονομική και τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Για τις ανάγκες της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν δευτερογενείς και πρωτογενείς πηγές. Οι θεματικές που κάλυψε η βιβλιογραφική έρευνα είναι: πολιτιστικό πλαίσιο, σύντομη επισκόπηση των δομών πολιτισμού στην Ευρώπη, η δομή του πολιτισμού στην Ελλάδα, πολιτιστική διαχείριση, πολιτιστική πολιτική, η συμβολή του πολιτισμού στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, πολιτιστική κληρονομιά, σφυγμομέτρηση κοινής γνώμης, έρευνα αγοράς. Οι βιβλιογραφικές αναφορές περιλαμβάνουν ελληνόγλωσσα και ξενόγλωσσα βιβλία, άρθρα και συνεντεύξεις. Εκτός από τη σχετική με το θέμα βιβλιογραφία αξιοποιήθηκαν δημοσιεύματα, διαδικτυακοί τόποι, ενώ διεξήχθη και έρευνα πεδίου. Για την παρουσίαση και την ανάλυση της μελέτης περίπτωσης βασιστήκαμε σε βιβλιογραφική και διαδικτυακή έρευνα σε εφημερίδες, άρθρα, περιοδικά, τις επίσημες ιστοσελίδες που αφορούν το Μέτσοβο, την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο και το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ, συνδυαστικά με ποσοτική (έρευνα κοινού) και ποιοτική έρευνα.

Η ποιοτική προσέγγιση πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του μεθοδολογικού εργαλείου των προσωπικών συνεντεύξεων. Η ποιοτική έρευνα μας παρέχει πληροφορίες για την ανάλυση του θέματός μας. Οι τεχνικές των συνεντεύξεων αυτού του τύπου επιτρέπουν στους συμμετέχοντες της έρευνας (ερευνητής-ερωτώμενος) να δώσουν λεπτομερείς και συγκριτικές αντίστοιχα ερωτήσεις και απαντήσεις. Η συνέντευξη αποτελεί ένα κύριο ερευνητικό εργαλείο της ποιοτικής έρευνας με απώτερο σκοπό να οργανώσει τη σκέψη της επικοινωνίας ανάμεσα στους συμμετέχοντες, έτσι ώστε να συλλεχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες από τον ερευνητή (Φίλιας, 1996:130).

Στόχος των προσωπικών συνεντεύξεων στην περίπτωση μας ήταν η καταγραφή των προσωπικών απόψεων των ερωτώμενων για θέματα που άπτονται των

δραστηριοτήτων τους και των επαγγελματικών τους ιδιοτήτων, καθώς και η παρουσίαση της δικής τους εμπειρίας σχετικά με το υπό έρευνα θέμα μας. Μέσα στα πλαίσια αυτά, πραγματοποιήσαμε τηλεφωνικές επικοινωνίες αλλά και άτυπες συναντήσεις με υπαλλήλους, υπευθύνους και στελέχη των παραπάνω ιδρυμάτων και επιχείρησης.

Μέσα από τη συγκεκριμένη μορφή μεθοδολογίας, είχαμε την ευκαιρία να κατανοήσουμε τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα και τις εντυπώσεις του ερωτώμενου σε ό,τι έχει σχέση με το υπό μελέτη θέμα. Ειδικότερα, επιλέξαμε την ποιοτική μέθοδο της δομημένης συνέντευξης σύμφωνα με την οποία τα ερωτήματα καθορίζονται εκ των προτέρων από τον ερευνητή και γνωστοποιούνται στη συνέχεια μέσα από τη συνέντευξη στον συμμετέχοντα, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να απαντήσει μόνο στα συγκεκριμένα ερωτήματα (Babbie, 2011:64).

Ειδικότερα, για τις συνεντεύξεις απευθυνθήκαμε σε άτομα άμεσα συνδεδεμένα με την έρευνά μας. Οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων δόθηκαν γραπτώς στους ερωτώμενους στην Πινακοθήκη και στο Λαογραφικό Μουσείο στο Μέτσοβο. Οι απαντήσεις, όσο αφορά την Πινακοθήκη δόθηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα (δύο ώρες), ενώ από το Λαογραφικό Μουσείο στάλθηκαν διαδικτυακά στο προσωπικό μου e-mail. Πιο συγκεκριμένα, πρώτη μας επιλογή ήταν ο υπεύθυνος/ξεναγός του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου κ. Μπλέτσος Θεόδωρος (12-05-2019). Η επιλογή δεν ήταν τυχαία καθώς πρόκειται για ένα άτομο που εργάζεται στο Μουσείο πολλά χρόνια και επιπλέον κατάγεται από το Μέτσοβο. Οι ερωτήσεις μας επικεντρώθηκαν στην επικοινωνιακή και τιμολογιακή πολιτική, τη δράση και τη συμβολή του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, καθώς στη σπουδαιότητα του εθελοντισμού και στη συμβολή του στη διεξαγωγή πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Δεύτερη επιλογή (12-05-2019) ήταν η κ. Καρρά Αικατερίνη, ξεναγός και υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ. Οι ερωτήσεις μας επικεντρώθηκαν όπως και στην προηγούμενη συνέντευξη στην επικοινωνιακή και τιμολογιακή πολιτική, τη δράση και τη συμβολή της Πινακοθήκης Ε. Αβέρωφ στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, στην ανάπτυξη κοινού καθώς στη σπουδαιότητα του εθελοντισμού και στη συμβολή του στην υποστήριξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Τρίτη επιλογή ήταν ο κ. Ρόζος Γεώργιος, οικονομικός διευθυντής του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ και κάτοικος Μετσόβου με τον οποίο υπήρξε μόνο τηλεφωνική επικοινωνία στις 27-05-2019. Οι ερωτήσεις μας επικεντρώθηκαν στην επικοινωνιακή πολιτική, στις δράσεις και τη συμβολή του οινοποιείου στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου. Επιπρόσθετα, διατυπώθηκαν ερωτήσεις από την πλευρά μας σχετικά με την επισκεψιμότητα, την ενδεχόμενη χορηγία από μέρους τους στη διοργάνωση ενός τοπικού φεστιβάλ/δράσης/εκδήλωσης/γιορτής.

Η ποσοτική έρευνα εφαρμόζεται ιδιαίτερα στις κοινωνικές επιστήμες και θεωρείται η πιο γνωστή μέθοδος για την επιλογή αντιπροσωπευτικού δείγματος με την απλή τυχαία δειγματοληψία. Η απλή τυχαία δειγματοληψία είναι η ιδανικότερη μέθοδος όταν ο πληθυσμός είναι μικρός όπως στη περίπτωση της περιοχής του Μετσόβου. Βέβαια, όσο αυξάνεται το δείγμα τόσο τα συμπεράσματα που βγάζουμε θεωρούνται πιο αξιόπιστα. Για την έρευνά μας επιλέχθηκε η μέθοδος του διαθέσιμου δείγματος, με την έννοια ότι επιλέξαμε άτομα τα οποία είναι διαθέσιμα για την έρευνα. Στην προκειμένη περίπτωση ως προϋπόθεση συμμετοχής στην έρευνά μας ήταν οι ερωτώμενοι να είναι κάτοικοι Μετσόβου ή της ευρύτερης περιοχής ή να έχουν επισκεφθεί το Μέτσοβο μια ή περισσότερες φορές.

Κύριο εργαλείο της ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες θεωρείται το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο. Για τις ανάγκες της έρευνάς μας, λόγω του περιορισμένου διαθέσιμου χρόνου, της διευκόλυνσης των ερωτώμενων και της ταχύτητας συλλογής των δεδομένων επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κατά κύριο λόγο κλειστού τύπου. Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου απαντώνται από τον ερωτώμενο σύμφωνα με αυτή που τον αντιπροσωπεύει καλύτερα. Στις ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκε λεξιλόγιο απλό και κατανοητό. Επιπρόσθετα, προς διευκόλυνση των ερωτώμενων οι ερωτήσεις έπρεπε να είναι λιτές και σύντομες με ομαλή ροή (Κυριαζή, 2001:107-120).

Στην αρχή του ερωτηματολογίου, περιγράφεται σύντομα η έρευνά μας και αναφέρονται στοιχεία του φοιτητή και του πανεπιστημίου. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στο απόρρητο των προσωπικών στοιχείων του ερωτώμενου. Το ερωτηματολόγιο καλό είναι να ξεκινά με ερωτήσεις απλές, ενώ στο τέλος του ερωτηματολογίου τοποθετούνται ερωτήσεις που αφορούν δημογραφικά στοιχεία όπως φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, επάγγελμα (Κυριαζή, 2001:107-120).

Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα μας με τη χρήση ερωτηματολογίου που πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα 08-05-2019 έως 24-05-2019 χρησιμοποιήθηκε η φόρμα του google forms και ειδικότερα η google docs. Στην έρευνα απάντησαν 126 άτομα εκ των οποίων 58 άνδρες και 68 γυναίκες. Στα 123 άτομα, 24 ήταν κάτοικοι Μετσόβου, 20 διαμένοντες στην ευρύτερη περιοχή και 79 επισκέπτες. Αξιοσημείωτο, είναι το γεγονός ότι παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες επικοινωνίας της ερευνήτριας με κατοίκους του Μετσόβου προκειμένου να συμμετέχουν στην έρευνα με τις απαντήσεις τους και παρά τη διαβεβαίωση για την ασφάλεια των προσωπικών τους δεδομένων, δεν υπήρχε προθυμία να απαντήσουν. Σε αντίθεση, οι επισκέπτες έδειξαν διατεθειμένοι να συμμετέχουν στην έρευνα σε μεγάλο ποσοστό. Τόσο το ερωτηματολόγιο όσο και οι συνεντεύξεις παρατίθενται στα Παραρτήματα (1,2,3).

Η επιλογή της συγκεκριμένης περίπτωσης μελέτης που επικεντρώνει στην πολιτιστική κληρονομιά του Μετσόβου έγινε για ποικίλους λόγους. Αρχικά, γιατί το Μέτσοβο αποτελεί τόπο καταγωγής του συζύγου της γράφουσας, αλλά συνάμα αποτελεί και μια περιοχή ιδιαίτερα πλούσια σε πολιτιστικούς πόρους. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε μια προσωπική πρόκληση και ευκαιρία να μελετηθεί η συμβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη καθώς και στην περιβαλλοντολογική ανάδειξη και προστασία του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής.

2.2 Γεωγραφική θέση-Δημογραφικά στοιχεία

Ο Δήμος Μετσόβου της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων βρίσκεται στην Περιφέρεια της Ηπείρου. Διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα Καλλικράτης το 2011 από τη συνένωση των δήμων Εγνατίας, Μετσόβου και της κοινότητας Μηλέας. Η Δημοτική ενότητα Μετσόβου αποτελείται: από τη Δημοτική κοινότητα Μετσόβου (έδρα του δήμου Μετσόβου), και τις τοπικές κοινότητες Ανήλιου, Ανθοχωρίου, Βοτονοσίου). Στον Δήμο Μετσόβου ανήκουν και οι δημοτικές ενότητες της Εγνατίας και της Μηλέας. Οι κάτοικοι του σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ανέρχονται σε 6000 και είναι κυρίως βλάχικης καταγωγής¹⁹.

¹⁹ <https://metsovo.gr/>

Ο παραδοσιακός οικισμός του Μετσόβου είναι κτισμένος αμφιθεατρικά σε υψόμετρο 1.156 μ. και βρίσκεται σε μια από τις ψηλότερες βουνοκορφές της Πίνδου. Βρίσκεται στο μεταίχμιο των ορίων της Ηπείρου, της Θεσσαλίας και της Δυτικής Μακεδονίας.²⁰ Τα ψηλότερα βουνά είναι ο Λάκμος ή Περιστέρι στα νότια, το Μαυροβούνι βόρεια, τα βουνά του Ζυγού στην ανατολική πλευρά και η Τσούκα Ρόσα στα βορειοδυτικά. Από τα βουνά που περικλείουν το Μέτσοβο έχουν τις πηγές τους μερικά από τα μεγαλύτερα ποτάμια της χώρας, ο Αώος, ο Άραχθος και ο Πηνειός. Το υδρογραφικό δίκτυο εμπλουτίζεται με πολλά ρέματα και χειμάρρους καθώς και με την τεχνητή λίμνη Αώου, που βρίσκεται μεταξύ των περιοχών Χρυσοβίτσας, Μετσόβου και Γρεβενιτίου. Ελάχιστες πεδινές εκτάσεις στα μικρά οροπέδια του Μετσόβου και της Μηλιάς, χρησιμοποιούνται κυρίως ως βοσκοτόπια²¹.

Η περιοχή που βρίσκεται το σημερινό Μέτσοβο αναφέρεται ότι κατοικήθηκε από τους αρχαίους χρόνους. Αρχικά, ήταν ένας μικρός συνοικισμός στον οποίο διέμεναν ποιμένες. Η μορφολογία όμως του εδάφους δεν επέτρεψε την πυκνή κατοίκηση. Η ονομασία «Μέτσοβο» αναφέρεται για πρώτη φορά στους τελευταίους αιώνες της βυζαντινής αυτοκρατορίας και συγκεκριμένα το 1380 μ.Χ. στο χρονικό των αυταδέλφων Φιλανθρωπινών Πρόκλου και Κομνηνού (Αραβαντινού, 1984:116).

Στο Μέτσοβο, εκτός από την ελληνική γλώσσα, σε στενό οικογενειακό, φιλικό και επαγγελματικό κύκλο ομιλείται ένα νέο-λατινικό ιδίωμα, η κουτσοβλαχική ή τα βλάχικα. Είναι μια γλώσσα μόνο προφορική, γνωστή στους γλωσσολόγους με το νεολογισμό «αρωμουνική», η οποία δεν εξελίχθηκε σε γλώσσα ανεξάρτητη ούτε και σε διάλεκτο (Λαζάρου, 1986:173).

2.3 Ιστορική ανασκόπηση

Το Μέτσοβο, στην μακραίωνη και ιστορική του πορεία του έτυχε ιδιαίτερα προνομιακής μεταχείρισης γεγονός που συνέβαλε καθοριστικά τόσο στην επιβίωση του όσο και στην επιτάχυνση των ρυθμών της ανάπτυξής του. Το προνομιακό αυτό καθεστώς προέκυψε λόγω της σημαντικής στρατηγικής του θέσης. Το Μέτσοβο ήταν

²⁰ <https://metsovorace.gr/the-area/metsovo-history>

²¹ <https://web-greece.gr/destinations/metsovo-ioannina/>

ένα από τα σημαντικότερα δερβένια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία είχε ανάγκη τους έμπειρους Μετσοβίτες φύλακες, γνώστες των δύσβατων ορεινών περασμάτων (Τρίτος, 1991:36). Η τουρκική διοίκηση προκειμένου να εξασφαλίσει την άνετη και ασφαλή διέλευση των στρατευμάτων της από την Ήπειρο προς Θεσσαλία, Μακεδονία, Κωνσταντινούπολη και αντίστροφα μέσου του οδικού περάσματος του Ζυγού παρείχε προνόμια στους κατοίκους με σημαντικότερο αυτό των φορολογικών απαλλαγών (Ρόκου, 1985:80).

Τα προνόμια αυτά ανανεώνονταν διαρκώς χάριν των ισχυρών Μετσοβιτών της Κωνσταντινούπολης, οι οποίοι μεσολαβούσαν σε κάθε αλλαγή της οθωμανικής διοίκησης, προκειμένου να μην ατονήσουν ή και ακόμη να μην εκμηδενιστούν τα ήδη ισχύοντα προνόμια. Αναφέρεται ότι το 1430 δόθηκαν προνόμια στους Μετσοβίτες από τον Σουλτάνο Μουράτ τον Β΄ όταν οι φύλακες των περασμάτων του Ζυγού διευκόλυναν το πέρασμα τουρκικών στρατευμάτων (Βακαλοπούλου, 1976:340). Τα σημαντικότερα προνόμια δόθηκαν στο Μέτσοβο το 1659 από το Σουλτάνο Μεχμέτ τον Δ΄. Χάρη στα προνόμια αυτά το Μέτσοβο και τα γύρω χωριά αποτέλεσαν μια αυτόνομη δημοκρατική πολιτεία μέσα στην απολυταρχική Οθωμανική Αυτοκρατορία (Λαμπρίδου, 1971:29,30).

Με τα προνόμια του 1659 το Μέτσοβο αναπτύσσεται σε σπουδαίο βιοτεχνικό, εμπορικό και οικονομικό κέντρο. Όπως αναφέρουν ξένοι περιηγητές, το Μέτσοβο ήταν πολύ πλούσιο κατά τον 17^ο και στις αρχές του 18^{ου} αιώνα, λόγω των εξαγωγών μάλλιων προϊόντων, πρόβειου τυριού και κασσιτερικών εμπορευμάτων (Hammond, 1971:29). Τα προνόμια αυτά, συνέβαλαν στη δημογραφική ανάπτυξη του Μετσόβου αλλά και στη δυνατότητα για ανάπτυξη της παιδείας. Το 1700 μ.Χ ιδρύθηκε ιδιοσυντήρητο ελληνικό σχολείο το οποίο συνδέονταν πνευματικά με τις Σχολές των Ιωαννίνων (Λαμπρίδου, 1971:30).

Το 1795 τα προνόμια καταργήθηκαν από το συγκεντρωτικό κράτος του Αλή πασά, ο οποίος προσάρτησε την περιοχή του Μετσόβου στην δικαιοδοσία του. Την εποχή αυτή, πολλοί Μετσοβίτες εκπατρίστηκαν. Από την κατάργηση των προνομίων εξαίρεση αποτέλεσε η Πατριαρχική Εξαρχία Μετσόβου, η οποία συνέχισε να παρέχει το έργο της από το 1659 έως το 1924 (Τρίτος, 1991). Ημερομηνία ορόσημο αποτελεί η μεγάλη καταστροφή που υπέστη το Μέτσοβο από τον οπλαρχηγό Γρίβα την 17^η Μαρτίου του 1854. Ο απολογισμός της καταστροφής ήταν η μεγάλη φορολογία των

κατοίκων και η καταστροφή πολλών σπιτιών από πυρκαγιά, αφού προηγουμένως κατασχέθηκε η πλειονότητα των κινητών περιουσιακών στοιχείων των κατοίκων (Τρίτος, 2017:21).

Η ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Μέτσοβο μετά την καταστροφή του 1854 οφείλεται στους ευεργέτες και στους δωρητές. Ο Γεώργιος Αβέρωφ, ο Μιχαήλ Τοσίτσας, ο Νικόλαος Στουρνάρας κ.ά. υπήρξαν εκτός από ευεργέτες του Μετσόβου και ευεργέτες του ελληνικού κράτους. Το Μέτσοβο εκτός από πατρίδα των μεγάλων ευεργετών υπήρξε και η γενέτειρα μαρτύρων της πίστεως, διδασκάλων του Γένους και εθνικών αγωνιστών²².

Σταθμός στην ιστορική παρουσία του Μετσόβου αποτελεί η 31^η Οκτωβρίου 1912, κατά την οποία οι δυνάμεις του ελληνικού στρατού, των κρητών και ηπειρωτών εθελοντών απελευθέρωσαν τον τόπο από τους Οθωμανούς. Λίγα χρόνια μετά την απελευθέρωσή του, το Μέτσοβο παρακμάζει λόγω της μετατόπισης των αγορών στα Τρίκαλα και τα Γιάννενα και της απώλειας των κληροδοτημάτων του τα οποία χάθηκαν εξαιτίας του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου (Τρίτος, 1984). Στην κρίσιμη αυτή περίοδο, εμφανίζεται ο Μεγάλος Ευεργέτης Βαρόνος Μιχαήλ Τοσίτσας, ο οποίος με την παραίνεση του Ευάγγελου Αβέρωφ πείθεται να αφήσει την περιουσία του στην Ελλάδα και να ιδρύσει το ίδρυμα Τοσίτσα το 1948. Ο Ευάγγελος Αβέρωφ αξιοποίησε με τον καλύτερο τρόπο την περιουσία του ιδρύματος για την ανάπτυξη του Μετσόβου (Τρίτος, 1990:32).

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας, ως εμπνευστής, ιδρυτής και ισόβιος πρόεδρος του Ιδρύματος Βαρόνου Μιχαήλ Τοσίτσα, συνέβαλε καθοριστικά τόσο στην οικονομική όσο και στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής του Μετσόβου. Το ίδρυμα βαρόνου Μιχαήλ Τοσίτσα συστάθηκε το 1947 με σκοπό τη διατήρηση τόσο της πολιτισμικής κληρονομιάς όσο και της οικονομικής ανάπτυξης του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής. Στη δεκαετία 1950-1960 υλοποιήθηκαν σημαντικά έργα, που οδήγησαν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Τα σημαντικότερα έργα του ιδρύματος είναι: η Φοιτητική Εστία στην Αθήνα για την υποστήριξη των Ηπειρωτών φοιτητών (1954), το Λαογραφικό μουσείο (1955), οι αναδασώσεις και τα αντιδιαβρωτικά έργα (1956-1965), η ανέγερση σχολείων στο νομό Ιωαννίνων (1957-

²² <https://metsovo.gr/>

1960), η δημιουργία της πρότυπης τυροκομικής μονάδας, του πρότυπου βουστασίου και του ξυλουργικού εργοστασίου (1956-1959), η μέριμνα για την δωρεάν ιατρική περίθαλψη των κατοίκων του Μετσόβου και των περιχώρων (1958), η αναμπέλωση των βουνοπλαγιών της περιοχής (1959), η συντήρηση παραδοσιακών κτιρίων και μνημείων της περιοχής, η ανάδειξη της λαϊκής τέχνης, της σχολής κεντητικής (1968), η δημιουργία του χιονοδρομικού κέντρου (1969), η ίδρυση της Πινακοθήκης νεοελληνικής τέχνης (1988)²³.

2.4 Αξιοθέατα του Μετσόβου

Η θρησκεία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του χαρακτήρα, της ιστορίας και της κοινωνικής ζωής του Μετσόβου καθώς ήταν πάντα ο κύριος πνευματικός κρίκος. Σημαντικότερες εκκλησίες είναι:

Ο ναός της Αγίας Παρασκευής βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, είναι βασιλικού ρυθμού και κτίστηκε το 1511 και αποτελεί τον πιο αξιόλογο ναό στον νομό Ιωαννίνων. Το τέμπλο του ναού είναι κατασκευασμένο σε ξύλο καρδιάς από Μετσοβίτες ταλιαδόρους το 1730. Επιπλέον, στον ναό υπάρχουν πιστά αντίγραφα ψηφιδωτών της Ραβέννας (5^{ος} αιώνας μ.Χ.). Ο ιερός ναός της Αγίας Παρασκευής έχει συμπληρώσει 500 χρόνια θρησκευτικής, εθνικής και κοινωνικής προσφοράς (Αβέρωφ, 1972).

Το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου που έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο ήδη από το 1962 βρίσκεται στο ΝΑ τμήμα του Μετσόβου σε απότομη πλαγιά. Αναφέρεται από το 1300 περίπου. Το μοναστήρι του Άη Νικόλα έχει χρυσωμένο ξύλινο τέμπλο, εξαιρετικές αγιογραφίες και φορητές βυζαντινές εικόνες (Καραμούλιας, 1996:631-640).

Το μοναστήρι της Παναγίας βρίσκεται στο κάτω Μέτσοβο κοντά στις πηγές του Αράχθου. Χρονολογικά ανήκει στο 17^ο αιώνα. Στο μοναστήρι υπάρχουν λείψανα αγίων, σκευοφυλάκιο και βιβλιοθήκη. Σημαντική υπήρξε η κοινωνική προσφορά της μονής (Τρίτος, 1990:41).

²³ <https://tossizza.wixsite.com/tossizzafoundation/about>

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου ξεχωρίζει για το θαυμάσιο σκαλιστό τέμπλο του και ο ναός του Αγίου Χαραλάμπους για το υπέροχο ζωγραφιστό ταβάνι, το σκαλιστό κιβώριο, τον περίτεχνο Δεσποτικό θρόνο και τον μεγάλο καλλιτεχνικό άμβωνα. Από τον πλάτανο, που βρίσκεται στο προαύλιο του, μίλησε στους Μετσοβίτες ο Κοσμάς ο Αιτωλός (Τρίτος, 1990:41,42).

Η τοπική αρχιτεκτονική αντλεί στοιχεία από την παράδοση. Χαρακτηριστικά κτίσματα είναι τα πετρόχιστα αρχοντικά με τις βαριές ξύλινες πόρτες, τα πλακόστρωτα καλντερίμια και οι είκοσι παραδοσιακές βρύσες. Στο αρχοντικό του Μιχαήλ Τοσίτσα, στεγάζεται το Μουσείο Λαϊκής Ηπειρωτικής Τέχνης. Στην Πινακοθήκη Ευάγγελου Αβέρωφ, εκτίθενται πίνακες και γλυπτά σπουδαίων Ελλήνων καλλιτεχνών, οι δύο βιβλιοθήκες του Μετσόβου επίσης διαφυλάττουν και προάγουν τόσο την πλούσια ιστορία όσο και την παράδοση της περιοχής. Ο Αβερύφειος Κήπος είναι μια έκταση πράσινου σε δέκα στρεμμάτων όπου έχουν φυτευτεί όλα τα ενδημικά είδη δέντρων της Πίνδου²⁴.

2.5 Τα ήθη και τα έθιμα

Τα ήθη και τα έθιμα είναι ένα ζωντανό κομμάτι της κοινωνικής ζωής του Μετσόβου και έχουν τις ρίζες τους στη βυζαντινή λαϊκή παράδοση. Τα ήθη και τα έθιμα συνοδεύουν τους Μετσοβίτες σε όλες τις εκφάνσεις της ετήσιας κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής και διακρίνονται για τη διαχρονικότητά τους, τη λειτουργικότητά τους, τον δυναμικό χαρακτήρα τους και την αναμέτρησή τους με τις προκλήσεις των καιρών. Επιπλέον, η ζωντανή παράδοση προσελκύει πολυάριθμους επισκέπτες σε όλη τη διάρκεια του χρόνου για να θαυμάσουν τα αυθεντικά στοιχεία του μετσοβίτικου λαϊκού πολιτισμού (Τρίτος, 2017:21).

Μια μεγαλόπρεπη τελετουργία είναι ο μετσοβίτικος γάμος που διαρκεί οκτώ ημέρες. Είναι από τις σπουδαιότερες εκφάνσεις της ζωντανής παράδοσης και ζωής του τόπου, όπου οι Μετσοβίτες διασκεδάζουν με παραδοσιακό τρόπο προβάλλοντας τις χρυσοποίκιλτες αρχοντικές στολές τους, τα ήθη και τα έθιμα, τις δοξασίες και τις δεισιδαιμονίες τους (Τρίτος, 2017:41). Πολλά και με μεγάλη συμμετοχή είναι τα

²⁴ www.averoffmuseum.gr

υπαίθρια πανηγύρια. Σημαντικότερα από αυτά είναι του Προφήτη Ηλία, της Αγίας Παρασκευής και του Αγίου Παντελεήμονος (Τρίτος, 2017:34,35).

2.6 Τοπική οικονομία

Η ορεινή κτηνοτροφία στην ευρύτερη περιοχή του Μετσόβου αποτελεί ένα βασικό παράγοντα ανάπτυξης του τόπου. Ήδη από τον 18ο αιώνα στο Μέτσοβο υπήρχε κεντρική αποθήκη για την εξαγωγή δερμάτων αιγοπροβάτων στην Γαλλία. Η μεταποίηση ξυλείας αποτελεί και σήμερα σημαντικό παραγωγικό πόρο και κύρια πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους. Ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων εργάζεται στον τομέα της υλοτομίας και στην επεξεργασία του ξύλου. Οι σύγχρονοι Μετσοβίτες ξυλογλύπτες κατασκευάζουν τέμπλα, Δεσποτικούς θρόνους, άμβωνες, αναλόγια, ξυλόγλυπτα ταβάνια κ.ά.²⁵

Σημαντική θέση στην πολιτισμική παράδοση του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής η ενασχόληση των κατοίκων με την παραδοσιακή λαϊκή τέχνη. Η υφαντουργία έχει μακρά παράδοση στην περιοχή, ενώ η τοπική υφαντική δημιουργεί υφαντά όπως οι παραδοσιακές φορεσιές, χαλίμια, κιλίμια, στρωσίδια, μποχαροσκούτια, φλοκάτες κ.ά. Άλλες μορφές παραδοσιακής λαϊκής τέχνης είναι η χρυσοχοϊκή, η ασημουργική και η ξυλοτεχνία με τη βαρελοποιία και την κυψελοποιία (Τρίτος, 1990:51).

Η τυροκομία, επιπλέον, αποτελεί ένα σημαντικό πόλο οικονομικής ανάπτυξης. Το τυροκομείο του ιδρύματος Τοσίτσα στο Μέτσοβο από το 1958 που ξεκίνησε τη λειτουργία του, αντλεί το μεγαλύτερο μέρος από την παραγωγή γάλακτος της περιοχής. Σκοπός του αποτέλεσε η διατήρηση της κτηνοτροφίας του Μετσόβου. Το τυροκομείο παρασκευάζει ειδικού τύπου τυριά (μετσοβόνε, μετσοβέλλα, παρμεζάνα, κεφαλογραβιέρα κ.ά.).²⁶

Η οινοποιία επίσης, έχει μακρά παράδοση στον τόπο. Από το 1732 η ετήσια παραγωγή του κρασιού ανέρχονταν πάνω από 500.000 φιάλες. Μετά από πολλά χρόνια αγρανάπαυσης ξεκίνησε η αμπελοκαλλιέργεια χάρη στην ιδέα του Ευάγγελου Αβέρωφ

²⁵ <http://www.metsovoarts.gr/>

²⁶ <http://www.greekgastronomyguide.gr/item/tyrokomeio-idrymatos-tositsa-metsovo/>

να δημιουργήσει το οινοποιείο «Κατώγι». Επιπλέον, στο Μέτσοβο δραστηριοποιούνται οικογενειακές επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα όπως τα ζυμαρικά, ο τραχανάς, τα λουκάνικα, οι πίτες, το μέλι και τα γλυκά του κουταλιού.²⁷

Την οικονομία της περιοχής τόνωσαν οι τουριστικές δραστηριότητες. Το Μέτσοβο αποτελεί τουριστικό προορισμό σε όλες τις εποχές του χρόνου. Στο Μέτσοβο κατά τη χειμερινή περίοδο λειτουργούν τρία χιονοδρομικά κέντρα και έλκουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Το Χιονοδρομικό Κέντρο Προφήτης Ηλίας, Το Χιονοδρομικό Κέντρο Ιδρύματος Βαρόνου Μιχαήλ Τοσίτσα και Το Χιονοδρομικό Κέντρο Ανήλιου Μετσόβου.²⁸

Το ενδιαφέρον των επισκεπτών επικεντρώνεται: στον πολιτισμικό τουρισμό, στον ορειβατικό τουρισμό, στον συνεδριακό τουρισμό, στις αθλητικές, επιστημονικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, στις φυσιολατρικές πεζοπορίες και στον γαστρονομικό τουρισμό. Ο τόπος έχει αξιόλογη κτιριακή και ξενοδοχειακή υποδομή με ποιοτικές παρεχόμενες υπηρεσίες, καθώς και επαρκείς χώρους για φαγητό, καφέ και γενικότερα ψυχαγωγία. Στο Μέτσοβο επίσης υπάρχουν σημεία πώλησης τοπικών προϊόντων.²⁹

²⁷ <https://katogiaveroff.gr/>

²⁸ <https://metsovo.gr/>

²⁹ <https://metsovo.gr/>

3. Η προβολή και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς από την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου και το οίνοποιείο Κατώγι Αβέρωφ

3.1.1 Η Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ

Η Πινακοθήκη Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα είναι μουσείο νεοελληνικής τέχνης και έχει έδρα την ιδιαίτερη πατρίδα του ιδρυτή-ευεργέτη της το Μέτσοβο-Ιωαννίνων, μια ορεινή περιοχή της χώρας μας με ιδιαίτερο ιστορικό και λαογραφικό πλούτο. Ο Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας (πολιτικός και συγγραφέας 1910-1990) έκανε το όραμά του πραγματικότητα και εγκαινίασε τον Αύγουστο του 1988 την Πινακοθήκη με σκοπό να στεγάσει τη συλλογή του, με την αρχική ονομασία Πινακοθήκη Μετσόβου.³⁰ «Κτίστηκε πάνω στο σαμαράδικο τού προγόνου μου Μιχάλη Αυγέρου», είχε πει ο Ευάγγελος Αβέρωφ στην ομιλία του στα εγκαίνια της Πινακοθήκης, «Η προσπάθεια αυτή έχει ιδεαλισμό. Μιλάει για συνέχεια, για δέσιμο με το αίμα και τις ρίζες, για ιδέες αγάπης και πίστης. Και οι ιδέες, οι σκέψεις, οι ψυχές, τα άυλα, αυτά είναι η δύναμη της ζωής».³¹

Η Πινακοθήκη είναι κοινωφελές ίδρυμα (ΝΠΙΔ) και φέρει το όνομα του ιδρυτή της, ο οποίος δώρισε τόσο τα έργα τέχνης όσο και το εξαιρετικό παραδοσιακό κτίριο που υπακούει στην τοπική αρχιτεκτονική του τόπου. Διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο και, όπως όλα τα κοινωφελή ιδρύματα, ελέγχεται από τη Διεύθυνση Κοινωφελών Περιουσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου–Δυτ. Μακεδονίας, στα Ιωάννινα.³² Στις πέντε αίθουσες του τριώροφου κτιρίου εκτίθεται 250 έργα Ελλήνων ζωγράφων, χαρακτών και γλυπτών του 19ου και 20ού αιώνα, όπως των Γύζη, Λύτρα, Βολανάκη, Ιακωβίδη, Παρθένη, Μαλέα, Χατζηκυριάκου-Γκίκα, Μόραλη, Τέτση και πολλών άλλων, και θεωρείται μια από τις σημαντικότερες και πληρέστερες αυτής της περιόδου.³³ «Συγγνώμην -είχε πει- που είναι τόσο μικρή η συλλογή μου από

³⁰ <https://www.averoffmuseum.gr/category/νέα/>

³¹ <http://www.kathimerini.gr18.06.2013>

³² <https://www.averoffmuseum.gr/η-πινακοθήκη/το-ίδρυμα>

³³ <https://www.averoffmuseum.gr/η-πινακοθήκη/το-μουσείο>

ελληνικά γλυπτά. Θα επανορθώσω» όπως κι έγινε από την Τατιάνα Αβέρωφ (κόρη του Ε. Αβέρωφ), στα επόμενα χρόνια!³⁴

Κύριος στόχος της πρωτοβουλίας αυτής ήταν η πεποίθηση ότι η περιφερειακή ανάπτυξη θα αποτελέσει όχημα για κάθε είδους πρόοδο τόσο στην πολιτιστική όσο και στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του τόπου, μια ιδέα πρωτοποριακή για την εποχή της.³⁵ Χαρακτηριστικά επισημαίνει η κ. Τατιάνα Αβέρωφ-Ιωάννου: «Ο Αβέρωφ δεν ήταν συλλέκτης με τη συνηθισμένη έννοια του φιλότεχνου που αγοράζει έργα τέχνης για την προσωπική του ευχαρίστηση. Η συναίσθηση της ιστορικής συνέχειας και, συνάμα, του χρέους προς τις επόμενες γενιές ήταν στοιχεία που τον χαρακτήριζαν βαθιά ως Έλληνα, ως απόγονο Βλάχων ευεργετών και ως προοδευτικό πολιτικό που αγαπούσε με πάθος τον τόπο του».³⁶ Η Πινακοθήκη Ευάγγελου Αβέρωφ διαθέτει πλούσια συλλογή που διακρίνεται για την ιστορική της συνέχεια, όπου δηλαδή ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει την πορεία της νεοελληνικής ζωγραφικής μέσα από τα αριστουργήματα των δημιουργών της (Τρίτος, 2017:75).

Αποτυπώνοντας το στίγμα της πολιτιστικής πολιτικής της Πινακοθήκης Ε. Αβέρωφ θα λέγαμε ότι πρωταρχικό μέλημα του ιδρύματος αποτέλεσε ο εμπλουτισμός της συλλογής, η προβολή, η προώθηση και η ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος μέσα από την διοργάνωση εκθέσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ώστε να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του κοινού συμβάλλοντας σημαντικά στη διάδοση της τέχνης. Στους σκοπούς του ιδρύματος σύμφωνα με την πρόεδρο του ιδρύματος Τατιάνα Αβέρωφ είναι η σύνθεση των αντίρροπων δυνάμεων που στην προκειμένη περίπτωση από τη μια πλευρά είναι αυτό που προσδιορίζει έναν ορεινό τόπο με παράδοση και από την άλλη πλευρά η ανάγκη για πρωτοπορία και αναζήτηση και γενικότερα οι σύγχρονες τάσεις της τέχνης. Επίσης, σύμφωνα με τη θέση της πρόεδρου, μέσα στους κύριους στόχους του ιδρύματος θα πρέπει να περιλαμβάνεται η αντίληψη, ότι η τέχνη αποτελεί πολύπλευρη πολιτιστική εμπειρία, βίωμα, δημιουργία, συνδυασμό κάθε μορφής έκφρασης και συνομιλία της τέχνης με τη μη τέχνη.³⁷

³⁴ <http://www.kathimerini.gr18.06.2013>

³⁵ www.tovima.gr/2008/11/24/culture/perifereiakes-pinakothikes-oi-agnwstois-thisayroi-tis-neoellinikis-texnis-2/

³⁶ <http://www.kathimerini.gr18.06.2013>

³⁷ www.youtube.com/watch?v=wkWC4W-f3TY

Το 1994 επεκτάθηκαν οι κτιριακές εγκαταστάσεις της Πινακοθήκης και τέθηκε σε λειτουργία η νέα πτέρυγα. Το κτίριο δέχθηκε ποιοτική αναβάθμιση ώστε να «...πληροί όλες τις προδιαγραφές ενός σύγχρονου μουσείου από άποψη ασφάλειας, φωτισμού και κλιματικών συνθηκών, ώστε να είναι σε θέση να οργανώνει και διεθνείς εκθέσεις». Η συλλογή των έργων εμπλουτίστηκε με δημιουργίες νεότερων και σύγχρονων καλλιτεχνών. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν νέοι εκθεσιακοί και βοηθητικοί χώροι όπως η βιβλιοθήκη, η αίθουσα προβολών, το πωλητήριο με το εκδοτικό έργο της Πινακοθήκης και τα άλλα είδη δώρων και το υπαίθριο καφενείο, ώστε να προσελκύσουν το κοινό και να εξασφαλίσουν πόρους. Επιπρόσθετα, διαμορφώθηκε ο ειδικός χώρος του Παιδικού Εργαστηρίου και το αίθριο για την διοργάνωση καλοκαιρινών εκδηλώσεων και εκθέσεων (Βαρβιτσιώτης,2008:57). Οι ώρες λειτουργίας της Πινακοθήκης είναι 10.00-16.00 καθημερινά εκτός Τρίτης. Κάθε Παρασκευή και Σάββατο στις μία το μεσημέρι γίνονται ξεναγήσεις για το κοινό. Οι οργανωμένες ξεναγήσεις για τα σχολεία και γκρουπ πραγματοποιούνται κατόπιν επικοινωνίας με την Πινακοθήκη.³⁸

Ο πολιτιστικός οργανισμός προσπαθεί να ανταποκριθεί διαρκώς στις σύγχρονες μουσειολογικές επιταγές για την προσέλκυση και την ικανοποίηση των επιθυμιών και των αναγκών ποικίλων κοινωνικών ομάδων, για την εκπλήρωση των καλλιτεχνικών, κοινωνικών και οικονομικών στόχων του, ώστε να αποκτήσει την κεντρική θέση που αρμόζει στη ζωή των σύγχρονων κοινωνιών του 21^{ου} αιώνα. Παράλληλα με τη μόνιμη έκθεση της Πινακοθήκης, οργανώνονται και περιοδικές εκθέσεις με έργα από ιδιωτικές συλλογές και άλλα μουσεία, καθώς και εκθέσεις ζωγράφων, αναδρομικές ή ομαδικές ή εκθέσεις θεματικές ή εκθέσεις που αφορούν μια περίοδο της τέχνης. Μέσα στις δραστηριότητες περιλαμβάνονται η οργάνωση επιστημονικών συμποσίων, ημερίδων, ξεναγήσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δημιουργικών εργαστηρίων. Επιπρόσθετα, ο πολιτιστικός οργανισμός διαθέτει χώρο που δίνει την ευκαιρία για καθημερινή κοινωνική συναναστροφή και επικοινωνία για ένα ετερογενές ως προς την ηλικία, τις προσδοκίες, τις αναζητήσεις και τα ενδιαφέροντά κοινό, με συνακόλουθο αποτέλεσμα να συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή των κατοίκων της περιοχής (Βαρβιτσιώτης, 2008:57).

³⁸ <https://www.averoffmuseum.gr/>

3.1.2 Το πολιτιστικό έργο της Πινακοθήκης Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα

Η Πινακοθήκη Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα αντιλαμβανόμενη τη σημασία του κοινωνικού ρόλου της στη σύγχρονη πολιτιστική ζωή του τόπου και της ευρύτερης περιοχής, έχει θέσει τη μάθηση, την επιμόρφωση, την επικοινωνία και την ψυχαγωγία, στο επίκεντρο της πολιτιστικής πολιτικής της. Προκειμένου όμως να διατηρήσει την οικονομική της βιωσιμότητά και την προσφορά της στο κοινωνικό σύνολο, απαιτείται τόσο η σωστή διαχείριση των οικονομικών της πόρων όσο και η βελτίωση της επικοινωνιακής στρατηγικής της. Στην προσπάθεια μας να διερευνήσουμε το έργο της Πινακοθήκης εκτός από την διαδικτυακή μας έρευνα, πήραμε πληροφορίες από τη συνέντευξη με την κ. Καρρά Αικατερίνη (12/05/2019) ξεναγό και υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς και κάποιες πρόσθετες διευκρινήσεις με την τηλεφωνική επικοινωνία μας με την κ. Καρρά Αικατερίνη.

Όσον αφορά στην επικοινωνιακή πολιτική της Πινακοθήκης, έχει διαπιστωθεί ότι στη σύγχρονη εποχή του ψηφιακού πολιτισμού το διαδίκτυο αποτελεί σημαντικό εργαλείο στην υπηρεσία των πολιτιστικών οργανισμών και μπορεί να συντελέσει στη μεγιστοποίηση της απόδοσής των υπηρεσιών της. Οι πολιτιστικοί οργανισμοί δεν αρκεί να παραθέτουν μόνο τα στοιχεία της ταυτότητάς τους και τις βασικές πληροφορίες των δραστηριοτήτων τους. Στη σύγχρονη ψηφιοεπικοινωνιακή εποχή, η αντιμετώπιση του παγκόσμιου ιστού ως συμβατικού μέσου ενημέρωσης, όπως οι αφίσες, τα φυλλάδια, οι έντυπες οδηγίες κ.ά. θεωρείται παρωχημένη, καθώς οι σχετικές έρευνες δείχνουν ότι οι χρήστες του διαδικτύου προτιμούν να επισκέπτονται ιστοχώρους με ενδιαφέρον περιεχόμενο, που δεν περιορίζονται μόνο στην παράθεση ενημερωτικών κειμένων, αλλά αξιοποιούν όλες τις πολυμεσικές δυνατότητες της τεχνολογίας (Δάλλας, 2003).

Στην ερώτηση αν η επικοινωνιακή πολιτική της Πινακοθήκης συμβάλλει επαρκώς στην προβολή του έργου και των δράσεων της και σε ποια σημεία επιδέχεται βελτίωση η κ. Καρρά απάντησε ότι η Πινακοθήκη γνωστοποιεί έγκαιρα κάθε δράση της μέσα από τον ηλεκτρονικό και έντυπο τύπο καθώς και με την αποστολή email σε ομάδες, σχολεία και φίλους του Μουσείου. Σε τηλεφωνική μας επικοινωνία στις 20 /05/2019 και στην προσπάθεια μας να ενημερωθούμε για συγκεκριμένες δραστηριότητες η κ. Καρρά μας ανέφερε ότι η επίσημη ιστοσελίδα του οργανισμού τη διαχειρίζονται στην Αθήνα και μας παρέπεμψε στο Facebook. Συνεπώς από την

επίσημη ιστοσελίδα ο επισκέπτης δεν έχει μια ολοκληρωμένη πληροφόρηση των δράσεων της Πινακοθήκης.

Η επαφή με τα πολιτιστικά αγαθά και τις υπηρεσίες πολιτισμού έχει καθοριστική σημασία για ομάδες του πληθυσμού της τοπικής κοινωνίας κάθε ηλικίας και επιπέδου γνώσεων. Ως εκ τούτου, «...τα μουσεία και οι πινακοθήκες μπορούν και επιβάλλεται να λειτουργήσουν ως ζωντανοί εκπαιδευτικοί χώροι, στο πλαίσιο των αναλυτικών προγραμμάτων των σχολείων της μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης. Μόνο μέσα από διαδικασίες παιδευσιακές, που ξεκινούν από τη νηπιακή ηλικία, τα μουσεία και ο πολιτισμός μπορούν να γίνουν κτήμα ευρύτερων στρωμάτων» (Σκαλτσά, 1999:124).

Σύμφωνα με την Οικονόμου, τόσο η εκτίμηση όσο και η αποκωδικοποίηση των έργων τέχνης είναι μία «καλλιεργημένη ευχαρίστηση», που μπορεί να αποκτήσει κανείς μέσα από τη μετάδοση γνώσεων στο οικογενειακό και εκπαιδευτικό περιβάλλον και ενισχύεται σε έναν πολιτιστικό χώρο όπως το μουσείο. Η μαθησιακή εμπειρία σε ένα μουσείο τέχνης συντελεί στη διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων των ατόμων, ενθαρρύνει την κοινωνική αλληλεπίδραση και συνοχή και τη συμμετοχή στην πολιτισμική ζωή της περιοχής (Οικονόμου, 2003: 68-69).

Η οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στους πολιτιστικούς χώρους συντελεί στη γλωσσική, νοητική και συναισθηματική καλλιέργεια των παιδιών και συμβάλλει στην εξοικείωσή τους με τα προϊόντα της τέχνης. Επιπλέον, θέτει τις βάσεις για την επαφή των παιδιών με άλλους πολιτιστικούς χώρους (μνημεία, βιβλιοθήκες), έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά «...να εκφράζονται δημόσια και να έχουν λόγο και παρουσία στα πολιτιστικά δρώμενα» (Κακούρου-Χρόνη, 2004:67).

Στους χώρους της Πινακοθήκης Αβέρωφ διοργανώνονται εκπαιδευτικά προγράμματα στο Παιδικό Εργαστήρι, τα οποία έχουν ως στόχο να ευαισθητοποιήσουν τα παιδιά και να τα βοηθήσουν να αντιληφθούν τις εξελίξεις του πολιτισμού, κατανοώντας τις κύριες μορφές δημιουργίας και επικοινωνίας. Στην ερώτησή μας αν υπάρχει διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή για την προετοιμασία της επίσκεψης στην Πινακοθήκη, για ποιες εκπαιδευτικές βαθμίδες και αν έχει μια τυπική μορφή ή διαμορφώνεται κατά περίπτωση, η κ. Καρρά απάντησε ότι υπάρχει εκπαιδευτικό υλικό σε μορφή φυλλαδίου για παιδιά νηπιαγωγείου/Λυκείου. Αναφέρθηκε επίσης σε δύο υπολογιστές στο χώρο του Μουσείου με ηλεκτρονικά

διαδραστικά παιχνίδια τέχνης. Συνεχίζοντας, αναφέρθηκε στα εργαστήρια και μαθήματα τέχνης που οργανώνονται για ενήλικες μέσα στο χρόνο (κεραμική, χειροποίητο κόσμημα) (Παράρτημα 1).

Ωστόσο, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες η Πινακοθήκη δεν υλοποιεί επιμορφωτικά προγράμματα για σπουδαστές και φοιτητές. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει, ότι ο οργανισμός περιορίζεται στη ικανοποιητική πορεία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατά κύριο λόγο για παιδιά μικρής ηλικίας. Ωστόσο, φαίνεται ότι υστερεί στη διαμόρφωση μακροπρόθεσμου εκπαιδευτικού σχεδιασμού, ο οποίος να συμπεριλαμβάνει στα σχέδια του επιμορφώσεις σπουδαστών και φοιτητών.³⁹

Άλλη μια εκπαιδευτική δραστηριότητα που οργανώνει το ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα σε συνεργασία με Ίδρυμα Βαρώνου Μιχαήλ Τοσίτσα στο πλαίσιο της κοινωνικής προσφοράς τους είναι η χρηματοδότηση από το 1998 της ετήσιας τετραήμερης εκπαιδευτικής εκδρομής στην Αθήνα για τα παιδιά της δευτέρας λυκείου του Μετσόβου. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα τριήμερο ξεναγήσεων σε πολιτιστικούς χώρους της Αθήνας και η συμμετοχή είναι δωρεάν.⁴⁰

Η Πινακοθήκη εκτός από το διαθέσιμο αρχειακό υλικό διαθέτει και επιμελημένες εκδόσεις τις οποίες διαθέτει προς πώληση στους επισκέπτες με ικανοποιητικά έσοδα. Πλούσια θεωρείται η εκδοτική δραστηριότητα του μουσείου με ηλεκτρονικές εκδόσεις, κάρτες, αναπαραγωγές, βιβλία τέχνης, καταλόγους εκθέσεων, βιβλία αναφοράς στη συλλογή, τον Ιδρυτή και την περιοχή και πρακτικά συνεδρίων. Επίσης, στην Πινακοθήκη υπάρχει το σύνολο του συγγραφικού έργου του Ευαγγέλου Αβέρωφ, καθώς και εκπαιδευτικά βιβλία, φυλλάδια και παιχνίδια.⁴¹

Από τα εκθέματα της Πινακοθήκης ξεχωρίζει η μόνιμη φωτογραφική έκθεση του φωτογράφου Κώστα Μπαλάφα (1920-2011), με τον τίτλο «Το Μέτσοβο που χάνεται», στην οποία παρουσιάζονται μοναδικές εικόνες από το Μέτσοβο και την ευρύτερη περιοχή μέσα από το φωτογραφικό φακό του καλλιτέχνη, κυρίως κατά τις δεκαετίες του '60 και του '70. Μέσα από τη φωτογραφική τέχνη του Κώστα Μπαλάφα αποτυπώνονται πρόσωπα και εικόνες του τόπου αλλά και οι παραδοσιακές και

³⁹ <https://www.averoffmuseum.gr/εκπαίδευση>

⁴⁰ <https://www.averoffmuseum.gr/category/>

⁴¹ <https://www.averoffmuseum.gr/εκδόσεις>

ιστορικές αξίες των βλαχόφωνων κατοίκων της περιοχής.⁴² Θεωρώ πάντως ότι ο εμπλουτισμός της φωτογραφικής έκθεσης με ηχητικά ντοκουμέντα ή άλλα διαδραστικά μέσα θα προσέφερε μια πιο έντονη και ολοκληρωμένη εμπειρία στον θεατή.

Η Πινακοθήκη στο πλαίσιο της προβολής της και της αξιοποίησης του πολιτιστικού αποθέματός της, συνεργάζεται με πολιτιστικά ιδιωτικά και δημόσια ιδρύματα, δανείζοντας τα έργα της, ώστε να συμβάλει στο δημιουργικό έργο τους. Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, έργο του Νίκου Εγγονόπουλου «Ο προπάππος Περραιβός με το κεφάλι του Ρήγα», εκτίθεται στην Αθήνα στην έκθεση «Ρήγας Φεραίος και επανάσταση» στη Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων.⁴³ Αντίστοιχα, το έργο του Γεώργιου Ιακωβίδη «Η Προσωπογραφία του Παύλου Μελά» παρουσιάστηκε στην έκθεση «Ο Μακεδονικός Αγώνας 1904-08» που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2018 στο Πολεμικό Μουσείο/παράρτημα Θεσσαλονίκης.⁴⁴

Αξίζει να αναφερθεί ο θεσμός των «Δημιουργικών Συναντήσεων», ο οποίος ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Σεπτέμβριο του 1995. Στο Μέτσοβο προσκλήθηκαν και φιλοξενήθηκαν τέσσερις γνωστοί καλλιτέχνες μια βδομάδα και σ' αυτό το διάστημα γνώρισαν τον τοπικό πολιτισμό και τα αξιοθέατα της περιοχής, εμπνεύστηκαν από αυτά και ζωγράρισαν τα έργα τους. Οι δημιουργίες τους εκτέθηκαν στην Πινακοθήκη. Επιπλέον, συμμετείχαν σε ανοιχτές συζητήσεις με το κοινό και διηθύναν εικαστικά εργαστήρια για τα παιδιά της περιοχής. Η επιτυχία αυτής της πρωτοβουλίας οδήγησε στην καθιέρωση ενός θεσμού που λαμβάνει χώρα κάθε δύο χρόνια περίπου, με προσκλήσεις καλλιτεχνών. Στο πλαίσιο αυτού του θεσμού, αναπτύσσονται ποικίλες δράσεις όπως εργαστήρια, ομιλίες, συζητήσεις καθώς και δρώμενα για τα παιδιά, με απώτερο στόχο τη συνάντηση της τέχνης και του κοινού, τη ζωντανή συνομιλία ανάμεσα στον δημιουργό, στο έργο του και στον αποδέκτη του, το ευρύ κοινό.⁴⁵

⁴²<https://www.averoffmuseum.gr/εκθέσεις>

⁴³ <https://www.averoffmuseum.gr/to-εργο-του-Νίκου-Εγγονόπουλου-ο-προ>

⁴⁴ <https://www.averoffmuseum.gr/η-προσωπογραφία-του-Παύλου-Μελά-στο-π>

⁴⁵<https://www.averoffmuseum.gr/εκπαίδευση>

Επιπλέον, μέσα από τις παραπάνω δράσεις ενός πολιτιστικού οργανισμού θεμελιώνονται οι μακροπρόθεσμοι αμφίδρομοι δεσμοί ανάμεσα στον οργανισμό, τους ανθρώπους και τις τέχνες, όχι απλώς για να καλυφθούν οι άμεσες ανάγκες του οργανισμού, αλλά και να καλλιεργηθεί το κοινό του μέλλοντος, αφενός για να προσδώσουν ποιότητα στη ζωή των ανθρώπων και αφετέρου να ενισχύσουν το μέλλον του οργανισμού (Κουρή, 2005 α).

Η ανάπτυξη του υπάρχοντος κοινού και η προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών έχει διαπιστωθεί ότι συντελούν, τόσο στην επίτευξη της κοινωνικής αποστολής του οργανισμού όσο και στην οικονομική του ενίσχυση. Παράλληλα, επιτυγχάνεται και η καλλιτεχνική αποστολή του οργανισμού και τα αυξημένα έσοδα συμβάλλουν στην άνοδο της καλλιτεχνικής ποιότητας, ενώ η διεύρυνση των γνώσεων, των εμπειριών και των οριζόντων των ατόμων επιτρέπουν την αποδοχή νέων καλλιτεχνικών δημιουργιών (Κουρή, 2005β).

Γενικότερα, η ανάπτυξη κοινού είναι ένα σύνολο στρατηγικού σχεδιασμού που αφορά τη λειτουργία του πολιτιστικού οργανισμού, και ειδικότερα τη συντονισμένη δράση των τμημάτων καλλιτεχνικού σχεδιασμού, μάρκετινγκ (προβολής, επικοινωνίας) και εκπαίδευσης (Maitland, 2000). Στόχος των στρατηγικών αυτών αποτελεί η αντιμετώπιση των παραγόντων που παρεμποδίζουν τη συμμετοχή στις τέχνες, με απώτερο σκοπό να καταστεί η καλλιτεχνική δημιουργία προσιτή σε όλους πέρα από κοινωνικούς αποκλεισμούς (McCarthy & Jinnett, 2002). Στην ερώτηση αν το έργο και η δράση της Πινακοθήκης απευθύνονται στο ευρύ κοινό και αν θεωρεί ότι αυτό μπορεί να διευρυνθεί και με ποιον τρόπο, η κ. Καρρά απάντησε ότι το κοινό μπορεί να διευρυνθεί με κατάλληλη «Διαφήμιση» κυρίως σε ταξιδιωτικά γραφεία και tour operatore (Παράρτημα 1).

Ως εκ τούτου, οι αναπτυξιακές στρατηγικές της Πινακοθήκης θα πρέπει να στοχεύουν, αφενός στην άνοδο του αριθμού των επισκεπτών και την αύξηση συχνότητας συμμετοχής του υπάρχοντος κοινού και αφετέρου στη διεύρυνση του κοινού μέσω της προσέλκυσης μη συμμετεχόντων. Με αυτόν τον τρόπο, παράλληλα με τον πολλαπλασιασμό του αριθμού των επισκεπτών, η ανάπτυξη κοινού έχει και ποιοτική διάσταση, την επέκταση των συναισθηματικών και πνευματικών οριζόντων του ατόμου διαμέσου όχι μόνο της παθητικής αλλά και της ενεργητικής συμμετοχής στην εκτίμηση, απόλαυση και δημιουργία της τέχνης (Connolly & Cady, 2001).

Στην ερώτηση μας αν υπάρχει οργανωμένος τρόπος αποτίμησης των αποτελεσμάτων του έργου και των δράσεων της Πινακοθήκης, (ανάλυσης δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών) η απάντηση ήταν ότι δεν υπάρχει (Παράρτημα 1). Η τελική αξιολόγηση και η αποτίμηση των αποτελεσμάτων των δράσεων σε έναν πολιτιστικό οργανισμό συμβάλλει αφενός στην ικανοποίηση των επισκεπτών επειδή τους δίνεται η ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά και να διαμορφώνουν με τη γνώμη τους κατά το δυνατόν τα μελλοντικά προγράμματα της Πινακοθήκης και αφετέρου θα μπορούσαν να εντοπιστούν αδυναμίες και παραλείψεις ώστε να αποφευχθούν στις επόμενες δράσεις.

Στην ερώτηση με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να συμμετάσχουν πιο ενεργά οι κάτοικοι του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής, η κ. Καρρά απάντησε ότι θα μπορούσαν να υποστηρίζουν τις δράσεις του Μουσείου και να προσφέρουν εθελοντική βοήθεια στις εκδηλώσεις (Παράρτημα 1). Μεταξύ άλλων, δεν υπήρξε αναφορά σε κίνητρα που θα μπορούσαν να δοθούν στους εθελοντές ούτε στην κατάλληλη επιμόρφωση τους ώστε το έργο τους να συμπληρώνει όταν χρειάζεται επάξια τις δράσεις της Πινακοθήκης.

Με δεδομένο ότι οι διαθέσιμοι πόροι λόγω των ραγδαίων εξελίξεων στο κοινωνικοοικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον διαρκώς συρρικνώνονται, οι πολιτιστικοί οργανισμοί όπως και η Πινακοθήκη καλούνται να υιοθετήσουν νέες μεθόδους διαμόρφωσης του οικονομικού προγραμματισμού τους για την προώθηση των πολιτιστικών θεμάτων και την αποτελεσματικότητα των σκοπών και των στόχων τους. Στην ερώτηση «Πόσο σας επηρέασε η κρίση των τελευταίων χρόνων;» η Τατιάνα Αβέρωφ απαντά: «Πολύ. Όλα είναι ακριβότερα, χορηγοί δεν υπάρχουν, οι επισκέπτες έχουν λιγοστέψει, η φοροία μας έχει γονατίσει (ενώ παλιότερα τα κοινωφελή Ιδρύματα είχαν κάμποσες φορολογικές διευκολύνσεις - κάτι λογικό, αφού προσφέρουν έργο που κανονικά θα έπρεπε να ανήκει στις αρμοδιότητες και τον προϋπολογισμό του κράτους). Έτσι κι εμείς, όπως οι περισσότεροι φορείς, είμαστε πλέον ελλειμματικοί και κάνουμε ό,τι μπορούμε για να συνεχίσουμε να λειτουργούμε, πιο μαζεμένα μεν, με όσο το δυνατόν περισσότερη οικονομία, χωρίς όμως έκπτωση στους βασικούς μας στόχους και στην ποιότητα της δουλειάς μας».⁴⁶

⁴⁶ <http://www.sharpdialogue.com/> (06/06/2015)

Ο καθορισμός της τιμής ενός πολιτιστικού αγαθού ή μιας πολιτιστικής υπηρεσίας αποτελεί πρόκληση για τη σημερινή εποχή της οικονομικής ύφεσης και είναι σκόπιμο να διαθέτει ευελιξία, προσαρμοστικότητα και αποδοτικότητα για τον πολιτιστικό οργανισμό. Η τιμολογιακή πολιτική διαμορφώνεται από τις μορφές της αγοράς και ανάλογα το μερίδιο που κατέχει ο πολιτιστικός οργανισμός στην τοπική, περιφερειακή και παγκόσμια αγορά (Νεγκάκης, Κουσενίδης, 2015).

Η γενική είσοδος στην Πινακοθήκη κοστίζει 3€. Στα 2€ είναι διαμορφωμένη η μειωμένη τιμή εισόδου για μαθητές και φοιτητές. Δωρεάν είσοδο έχουν τα παιδιά κάτω των 10ετών και οι κάτοχοι καρτών ελεύθερας εισόδου ICOM.⁴⁷ Στην ερώτηση, τι προβλέπει η τιμολογιακή πολιτική τους και αν λαμβάνουν υπόψη τους τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες (ΑΜΕΑ, ανέργους, πολύτεκνους) η κ. Καρρά απάντησε ότι υπάρχει μειωμένο εισιτήριο για ομάδες παιδιών καθώς και για παιδιά κάτω των 10 ετών και ελεύθερη είσοδος για ΑΜΕΑ. Στο σημείο αυτό, θα επισημάνουμε ότι στην επίσημη ιστοσελίδα δεν αναφέρεται αυτή η πληροφορία.

Το γεγονός ότι το διαθέσιμο εισόδημα του κοινού τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί, έχει καθοριστική σημασία για τη διαμόρφωση της τιμολογιακής πολιτικής των πολιτιστικών οργανισμών. Μολονότι, τόσο η γενική είσοδος όσο και η μειωμένη τιμή θεωρούνται ικανοποιητικές, η Πινακοθήκη θα έπρεπε λόγω της οικονομικής κρίσης και στο πλαίσιο της προβολής της κοινωνικής ευαισθησίας της να διαμορφώσει οικογενειακό εισιτήριο καθώς και ελεύθερη πρόσβαση σε ανέργους και πολύτεκνους. Η τιμολογιακή αυτή πολιτική έχει ως στόχο να διατηρήσει και να διευρύνει το κοινό και να το φέρει πρώτιστα σε επαφή με τα πολιτιστικά αγαθά. Συνακόλουθο αποτέλεσμα θα μπορούσε να είναι η αύξηση των εσόδων στο πωλητήριο και στο αναψυκτήριο, καθώς και τα οφέλη της ιδιωτικής κατανάλωσης στα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, στα καταλύματα και τα σημεία πώλησης τοπικών προϊόντων.

Όσον αφορά στις μελλοντικές δράσεις της Πινακοθήκης, προγραμματίζεται για το φθινόπωρο του 2019, στο πλαίσιο των ετήσιων πολιτιστικών εκδηλώσεων, μια μεγάλη επετειακή έκθεση για τα 30 χρόνια λειτουργίας της Πινακοθήκης, με τον τίτλο «Τόποι δημιουργίας». Στόχος της έκθεσης, είναι να αναδείξει αφενός την πολυμορφία των αναζητήσεων και το δυναμισμό της σύγχρονης τέχνης των Ελλήνων δημιουργών.

⁴⁷ <https://www.averoffmuseum.gr/η-επίσκεψή-σας>

Στην έκθεση έχουν ήδη προσκληθεί να συμμετάσχουν με πρωτότυπο έργο τους 60 Έλληνες καλλιτέχνες. Η έκθεση θα πλαισιωθεί από παράλληλες εκδηλώσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα. Επιπλέον, θα εκδοθεί δίγλωσσο πολυτελές λεύκωμα με έγχρωμες αναπαραγωγές έργων των καλλιτεχνών, το οποίο θα συνοδεύεται με το κείμενο της επιμελήτριας.⁴⁸ Ωστόσο, περισσότερες πληροφορίες για την επετειακή αυτή εκδήλωση δεν έχουν ανακοινωθεί ακόμη. Στην ερώτησή μας πότε και με ποια μέσα θα γνωστοποιηθούν στο κοινό η απάντηση ήταν ότι θα ανακοινωθούν στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο μέσα στο καλοκαίρι (Παράρτημα 1).

3.2 Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου

3.2.1 Το Μουσείο

Ένα από τα πρώτα έργα του Ιδρύματος Βαρόνου Μιχαήλ Τοσίτσα είναι το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου ή αλλιώς «Αρχοντικό Τοσίτσα» και αποτελεί Μουσείο Λαϊκής Ηπειρωτικής Τέχνης. Άρχισε να λειτουργεί από το 1955 και στεγάζεται στο ανοικοδομημένο τριώροφο αρχοντικό της οικογένειας των ευεργετών Τοσίτσα στο κέντρο του Μετσόβου. Κτίστηκε το 1661, με προσθήκες και επισκευές διατηρήθηκε μέχρι τη δεκαετία του '50, οπότε και ανακατασκευάστηκε με πρωτοβουλία του Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα, ο οποίος ανέλαβε τη διαχείρισή του. Στην ανακατασκευή του διατηρήθηκαν πιστά τα αρχιτεκτονικά στοιχεία, όπως η διαρρύθμιση των εσωτερικών χώρων του παλαιού κτιρίου, εξασφαλίζοντας την ιστορική του συνέχεια και τη δυνατότητα να γίνει ευρέως γνωστή η αρχιτεκτονική των αρχοντικών της εποχής.⁴⁹

Το Μουσείο στελεχώνουν ο κ. Μπλέτσος Θεόδωρος ως υπεύθυνος υποδοχής και ξεναγός, ακόμη μια ξεναγός και άλλος ένας υπάλληλος με βοηθητικό ρόλο. Το ωράριο λειτουργίας είναι καθημερινά από τις 10.00 μέχρι τις 16.00 εκτός από την Πέμπτη. Η επίσκεψη γίνεται με ξενάγηση σε ομάδες περίπου 25 ατόμων κάθε μισή ώρα. Οι πληροφορίες που δίνονται κατά την διάρκεια της ξενάγησης αφορούν τόσο

⁴⁸ <https://www.averoffmuseum.gr/category/vea/>

⁴⁹ www.protothema.gr/culture/article

την αρχιτεκτονική λειτουργικότητα όσο και τις ασχολίες των κατοίκων και την οικογενειακή ζωή μιας πλούσιας οικογένειας επί τουρκοκρατίας και είναι πολύτιμες για την εξοικείωση των επισκεπτών με τα εκθέματα. Η περιήγηση των επισκεπτών ξεκινά από το ισόγειο. Τα κύρια εκθέματα του ισογείου είναι οι περίτεχνες σέλλες των αλόγων και πλήθος από κουδούνια, δείγματα της τέχνης της κουδουνοποιίας. Δίπλα βρίσκεται η αποθήκη τροφίμων και η κουζίνα με τον μεγάλο κτιστό φούρνο. Από τα καθιστικά της οικογένειας (που διαχωρίζονταν σε θερινά και χειμερινά, με τα δεύτερα χωρίς παράθυρα για να διατηρούν τη ζέστη) μέχρι τα μεγάλα σαλόνια του δευτέρου ορόφου για τις γιορτές, μπορεί κανείς να καταλάβει το μέγεθος του πλούτου της οικογένειας Τοσίτσα.⁵⁰

Στα εκθέματα περιλαμβάνονται τόσο αντικείμενα που μαρτυρούν την οικονομική άνθιση του Μετσόβου όσο και αντικείμενα που αποτελούν για το έθνος ιστορική μνήμη. Στο Λαογραφικό Μουσείο εκτίθενται σε οργανωμένες θέσεις παραδοσιακά ξυλόγλυπτα έπιπλα, αγροτικά εργαλεία και συλλογές όπλων και σπαθιών από τον απελευθερωτικό αγώνα του 1821. Επίσης, εκτίθενται ξύλινα και χάλκινα σκεύη μαγειρικής, νομίσματα, ενδυμασίες και περίτεχνα υφαντά, καθώς και εξαιρετά δείγματα της ηπειρώτικης αργυροχρυσοχοΐας (πόρπες, κοσμήματα, περιδέραια κ.ά.). Επιπλέον, στο μουσείο υπάρχει μια σημαντική συλλογή από 66 εικόνες που χρονολογούνται από τον 15ο ως τις αρχές του 20ού αιώνα, καθώς και συλλογή αντικειμένων βυζαντινής μεταλλοτεχνίας που καλύπτουν μια χρονική περίοδο από τα πρωτοχριστιανικά χρόνια έως την υστεροβυζαντινή εποχή. Από το 1991 έγινε επισκέψιμο το διαμέρισμα του Ευάγγελου Αβέρωφ στον τρίτο όροφο, με προσωπικά του είδη και φωτογραφίες από την πολιτική του διαδρομή.⁵¹

Ο Θεόδωρος Μπλέτσος είναι υπεύθυνος του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου. Σε συνέντευξη του στην τοπική εφημερίδα *Υπαιθρος Χώρα* στη Μυρσίνη Γρηγόρη (06/03/2016), αναφέρθηκε στη σημαντικότητα ενός τέτοιου Μουσείου σε μια ορεινή περιοχή όπως το Μέτσοβο. Μεταξύ άλλων, αναφέρθηκε στη συλλογή του Μουσείου που αριθμεί 1.303 αντικείμενα από την Ελλάδα και το εξωτερικό και στους επισκέπτες του που είναι περίπου 10.000 άτομα το χρόνο. Συνεχίζοντας, αναφέρθηκε

⁵⁰ <http://www.kathimerini.gr>

⁵¹ <http://metsovomuseum.gr/folk-art-museum/>

στο στόχο και το ρόλο του Μουσείου και χαρακτηριστικά είπε: «Στόχος της ίδρυσής του ήταν η διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μέσω της καταγραφής και περισυλλογής των αντικειμένων, με απώτερο σκοπό την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των επισκεπτών. Ο ρόλος του Μουσείου είναι πολύ σημαντικός για την προσέλκυση επισκεπτών στην ορεινή περιοχή του Μετσόβου και συνεπώς έχει συμβάλει στο να βοηθήσει την τοπική οικονομία». Όσον αφορά, τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες της εποχής μας, συμπληρώνει ότι δεν επηρέασαν το Μουσείο, όπως χαρακτηριστικά είπε: «..ο κόσμος εξακολουθεί να ενδιαφέρεται και να επισκέπτεται το Μουσείο, που κατάφερε όχι μόνο να συντηρήσει, αλλά και να επεκτείνει τις υπηρεσίες του».⁵²

3.2.2 Η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου

Για τη συμπλήρωση πρόσθετου πληροφοριακού υλικού θεωρήθηκε απαραίτητη η επίσκεψη στο Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου στις 12/05/2019. Η συλλογή πληροφοριών δια ζώσης μαζί με την συνέντευξη που μας δόθηκε από τον κ. Μπλέτσο υπάλληλο υποδοχής και ξεναγό μας επέτρεψε να έχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για τη δράση του Μουσείου και εν γένει την πολιτιστική και κοινωνική προσφορά του.

Η ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας και η καθιέρωση του διαδικτύου έχει εισάγει νέες συνιστώσες ως προς την μετάδοση του πολιτισμού και της γνώσης αλλά και ως προς τη διαμόρφωση, τη διαχείριση και την προώθηση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων (Γκαντζιάς, 2005:278). Με γνώμονα τη διατήρηση και ευρεία προβολή της ιδιαίτερης συλλογής του Μουσείου και την απρόσκοπτη διάθεσή της στους πολίτες, το Ίδρυμα Βαρώνου Μιχαήλ Τοσίτσα υλοποίησε στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ και του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση» το έργο «Ψηφιοποίηση και Ανάδειξη Πολιτιστικού Αποθέματος του Ιδρύματος Βαρώνου Μιχαήλ Τοσίτσα». Στο πλαίσιο του έργου, εμπλουτίστηκε το διαδικτυακό περιβάλλον του Ιδρύματος και βελτιώθηκε σύμφωνα με τις νέες λειτουργικές απαιτήσεις, με στόχο το συνδυασμό εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας. Στο πλαίσιο αυτό, υλοποιήθηκε η εικονική περιήγηση για τη συλλογή του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου. Δημιουργήθηκε διαδραστικό

⁵² <https://www.ypaithros.gr/>

Χρονολόγιο, το οποίο επιτρέπει στον χρήστη να περιηγείται σε μια χρονολογική πλατφόρμα που παρουσιάζει σημαντικούς σταθμούς στην ιστορία του Μετσόβου και της Ηπείρου καθώς και σε σημαντικά γεγονότα της ζωής του ιδρυτή του Μουσείου, Ε. Αβέρωφ-Τοσίτσα. Η πλοήγηση είναι απλή, εύκολη και αυτοδιδασκτική. Τέλος, στο πλαίσιο της ενημέρωσης των επισκεπτών δημιουργήθηκε βίντεο 20' με οπτικοακουστικό υλικό για τους επισκέπτες του Μουσείου.⁵³

Σύμφωνα με τη διαδικτυακή μας έρευνα, η πολιτισμική αξία των αντικειμένων της συλλογής αξιοποιείται με διαδραστικές εκπαιδευτικές εφαρμογές, που είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο και έχουν ως στόχο την εκπαίδευση παιδιών και ενηλίκων. Ωστόσο, δεν υλοποιήθηκε η εφαρμογή για κινητά υψηλής τεχνολογίας με την οποία οι επισκέπτες του μουσείου θα είχαν τη δυνατότητα να εγκαταστήσουν στις συσκευές τους και να ξεκινήσουν μια μοναδική περιήγηση.⁵⁴

Στόχος της επικοινωνιακής στρατηγικής του οργανισμού είναι το κέντρισμα και η διατήρηση του ενδιαφέροντος των επισκεπτών του ιστοχώρου του Μουσείου, με την ενεργοποίηση των συναισθημάτων τους. Η «ζωντανή ιστορία» που παρουσιάζεται στα βίντεο στον ιστότοπο και η ψυχολογική ταύτιση με την εικόνα και το περιεχόμενό της μεταμορφώνει τη διανοητική εμπειρία σε αισθητηριακή και βιωματική προσέγγιση (Τζωρτζάκη, 2005). Μεταξύ άλλων, το ψηφιοποιημένο παρελθόν στον ιστότοπο συμβάλλει στην προβολή της ιδιαίτερης ταυτότητας της περιοχής του Μετσόβου και στην ενημέρωση των νεότερων γενεών για τη λαογραφική ιστορία του τόπου με απώτερο σκοπό τόσο τη διατήρηση της ιστορικής συνέχειας όσο και την ενίσχυση της τοπικής κοινωνίας με την αύξηση των επισκεπτών.

Στην ερώτηση μας (σε συνέντευξη που μας παραχωρήθηκε στις 12/05/2019) αν η επικοινωνιακή πολιτική του Λαογραφικού Μουσείου συμβάλλει επαρκώς στην προβολή του έργου και των δράσεων της και σε ποια σημεία επιδέχεται βελτίωση, ο κ. Μπλέτσος απάντησε ότι συμβάλλει επαρκώς μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Παράρτημα 2). Ο κ. Μπλέτσος αναφέρονταν στην προβολή του Λαογραφικού Μουσείου μέσα από τον ιστότοπό του και μέσω, Facebook, twitter και Instagram.

⁵³ <https://epirusgate.blogspot>

⁵⁴ <https://www.archaiologia.gr>

Οι νέες τεχνολογίες βελτιώνουν την πρόσβαση του κοινού στους πολιτιστικούς οργανισμούς. Είναι βέβαιο ότι δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες που είναι απομακρυσμένοι γεωγραφικά να γνωρίσουν την ιστορία ενός μουσείου και τα εκθέματά του. Επιπρόσθετα, επιτελούν το κοινωνικό τους έργο δίνοντας τη δυνατότητα τα προγράμματα και οι συλλογές τους να γίνουν προσιτά σε άτομα με αναπηρίες, προβλήματα μάθησης, περιθωριοποιημένα άτομα ή ομάδες που κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές που υπό άλλες συνθήκες δεν θα αποτελούσαν μέρος των επισκεπτών (Economou, 1998).

Όπως ήδη προαναφέραμε, οι επισκέπτες του Μουσείου σύμφωνα με συνέντευξη που παραχωρήθηκε από τον κ. Μπλέτσο σε τοπική εφημερίδα είναι περίπου 10000 άτομα το χρόνο. Στην ερώτηση μας αν το έργο και η δράση του Λαογραφικού Μουσείου απευθύνεται στο ευρύ κοινό, αν θεωρεί, ότι αυτό μπορεί να διευρυνθεί και με ποιο τρόπο, ο κ. Μπλέτσος απάντησε ότι ο αριθμός των επισκεπτών θεωρείται ικανοποιητικός (Παράρτημα 2). Στη συνέχεια, τέθηκαν ερωτήσεις για να διαπιστωθεί η συμμετοχή και η υποστήριξη των κατοίκων του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής στο πολιτιστικό έργο του Λαογραφικού Μουσείου. Στην ερώτηση αν υπάρχει ενδιαφέρον από τους κατοίκους του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής ώστε να συμμετέχουν ενεργά ως εθελοντές ή υποστηρικτές στο πολιτιστικό έργο του Μουσείου ο κ. Μπλέτσος απάντησε ότι όσες φορές έχει ζητηθεί υπήρχε το ενδιαφέρον για εθελοντική εργασία και για γενικά για υποστήριξη του Μουσείου.⁵⁵ Στη συνέχεια της συνέντευξης θελήσαμε να μάθουμε για την περαιτέρω ενεργοποίηση των κατοίκων του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής. Στην ερώτηση με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να συμμετάσχουν πιο ενεργά οι κάτοικοι του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής η απάντηση ήταν ότι οι κάτοικοι θα μπορούσαν να μαζεύουν πληροφορίες για την παράδοση, τις φορεσιές, τα επαγγέλματα τα παραμύθια και τις δοξασίες (Παράρτημα 2). Σημαντική υπόθεση για έναν τόπο αποτελεί η καταγραφή της πολιτιστικής του κληρονομιάς, προκειμένου να διατηρηθούν η ιστορική μνήμη, η πορεία, οι αρχές, οι παραδόσεις και οι αξίες του.

Στη διαδικτυακή μας έρευνα πληροφορηθήκαμε για την έκθεση φωτογραφίας της Μυρτώς Παπαδοπούλου, με τίτλο «Μέτσοβο 1900», που παρουσιάστηκε στο Λουτρό των Αέρηδων, στην Πλάκα και ανέδειξε άγνωστες πτυχές της κοινωνικό-

⁵⁵ Οι Μετσοβίτες συμμετείχαν στις φωτογραφικές αναπαραστάσεις του ιστότοπου.

οικονομικής και πολιτιστικής ζωή του Μετσόβου. Η έκθεση διοργανώθηκε από το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Βαρώνου Μιχαήλ Τσσίτσα, στο πλαίσιο του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2015.⁵⁶ Η έκθεση διοργανώθηκε στο πλαίσιο της επικοινωνιακής πολιτικής του Ιδρύματος καλύπτοντας την ανάγκη για εξωστρέφεια του οργανισμού, την περαιτέρω προβολή του Λαογραφικού Μουσείου αλλά και της ιδιαίτερης ταυτότητας του τόπου.

Οι φωτογραφίες που παρουσιάστηκαν στην έκθεση, απεικονίζουν την καθημερινή ζωή στο Μέτσοβο, στις αρχές του 20ού αιώνα. Στη φωτογράφιση χρησιμοποιήθηκαν αυθεντικά ρούχα και αντικείμενα της εποχής. Η φωτογράφιση έγινε τον Δεκέμβριο του 2014, στο Μέτσοβο και όλα τα πρόσωπα που απεικονίζονται είναι κάτοικοι του Μετσόβου. Οι φωτογραφίες συνοδεύτηκαν από κείμενα και από προβολή ντοκιμαντέρ για την ιστορία του Μετσόβου, στα πλαίσια ενός καινοτόμου έργου ανάδειξης του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου του Ίδρύματος Βαρώνου Μιχαήλ Τσσίτσα.⁵⁷

Από την συνομιλία μας με τον κ. Μπλέτσο επιβεβαιώσαμε ότι μετά από την έκθεση φωτογραφίας του 2015, δεν πραγματοποιήθηκαν άλλες δραστηριότητες στο Λαογραφικό Μουσείο. Ας σημειωθεί, ότι από την επιτόπια παρατήρηση και την ερώτηση μας στον κ. Μπλέτσο διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχε έντυπο πληροφοριακό υλικό για τους επισκέπτες. Επιπλέον, προς το παρόν δεν οργανώνονται δραστηριότητες ούτε για τους κατοίκους του Μετσόβου ούτε για τους επισκέπτες. Στην ερώτηση μας τι περιλαμβάνουν οι μελλοντικές σας δράσεις ο κ. Μπλέτσο απάντησε ότι προς το παρόν δεν υπάρχει κάποια μελλοντική δράση (Παράρτημα 2).

Επίσης, από τον κ. Μπλέτσο ενημερωθήκαμε ότι η συλλογή του Μουσείου δεν εμπλουτίστηκε τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, σημαντική ήταν η πληροφορία για τη συμβολή της παιδικής βιβλιοθήκης του Μετσόβου στη συλλογή φωτογραφιών που αναρτήθηκαν στον ιστότοπο. Η συλλογή έγινε από τα παιδιά με την παρότρυνση των υπευθύνων της βιβλιοθήκης. Στην ερώτηση μας αν υπάρχει σχεδιασμός κάποιας δραστηριότητας ή έστω ελεύθερης εισόδου στο Μουσείο στα πλαίσια του εορτασμού της παγκόσμιας μέρας Μουσείων στις 18/05/2019 η απάντηση ήταν αρνητική. Στην

⁵⁶<https://www.agro24.gr>

⁵⁷<http://metsovomuseum.gr/memories/>

ερώτηση μας (συνέντευξη) τι προβλέπει η τιμολογιακή πολιτική σας και αν λαμβάνουν υπόψη τους τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες (ΑΜΕΑ, ανέργους, πολύτεκνους) ο κ. Μπλέτσος απάντησε ότι το εισιτήριο θεωρείται ικανοποιητικό για όλους (για όλες τις κοινωνικές ομάδες) επειδή περιλαμβάνει και ξενάγηση (Παράρτημα 2).

Σύμφωνα με τις αξιολογήσεις που αναρτήθηκαν στον ιστότοπο του Μουσείου, η είσοδος στο Λαογραφικό έχει μικρό αντίτιμο δεδομένου ότι με τα 3€ ή τα 2€ για μαθητές ή φοιτητές, οι επισκέπτες μπορούν να ξεναγηθούν στο Μουσείο. Στο σημείο αυτό, είναι αναγκαίο να επισημάνουμε τη σημαντική προσφορά των ξεναγών στην ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου. Το έργο τους εισέπραξε θετική κριτική και πλούσια εγκώμια από τους επισκέπτες, τα οποία αναρτώνται στο διαδίκτυο αλλά και στον επίσημο ιστότοπο του Μουσείου. Σύμφωνα με τα σχόλια, η συμβολή τους αναδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο τα εκθέματα, την αρχιτεκτονική του κτιρίου, την ιστορία της οικογένειας των ευεργετών-Τοσίτσα, τον τόπο και γενικότερα την ιστορία του. Ακόμη μια φορά αποδεικνύεται ότι το ανθρώπινο δυναμικό μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος ενός τόπου.⁵⁸

Όπως διαπιστώθηκε δεν υπάρχουν εκπαιδευτικά προγράμματα στο χώρο του Μουσείου για την εκπαίδευση παιδιών και ενηλίκων. Στην ερώτηση μας αν υπάρχει διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή για την προετοιμασία της επίσκεψης στο Μουσείο, για ποιες εκπαιδευτικές βαθμίδες και αν έχει μια τυπική μορφή ή διαμορφώνεται κατά περίπτωση, ο κ. Μπλέτσος απάντησε ότι υπάρχει διαθέσιμο υλικό σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδίκτυο και ότι καθένας το χρησιμοποιεί αναλόγως (Παράρτημα 2). Συγκεκριμένα, αναφερόταν στις γνώσεις που παρατίθεται στον ιστότοπο (ιστορία του τόπου, παράδοση, φωτογραφικό υλικό, videos κ.ά.). Ωστόσο, στον ιστότοπο υπάρχει ένα παιχνίδι που απευθύνεται σε μικρά παιδιά (Παράρτημα 2).

Οι κύριοι προβληματισμοί που αναδύονται σύμφωνα με την Ρούσσου είναι ότι τα περισσότερα μουσεία στηρίζονται αποκλειστικά στη μοναδικότητα και την πλούσια συλλογή τους δίνοντας έμφαση στην διατήρηση και την ανάδειξη των εκθεμάτων τους. Τα σημερινά μουσεία κλείνουν μέσα τους ότι παράγει, θαυμάζει ή επιθυμεί να θυμάται

⁵⁸ <https://www.tripadvisor.com.gr>

η κοινωνία μας. Μολονότι κανείς δεν διαφωνεί με την αναγκαιότητα και τη σημασία αυτής της πρακτικής, δημιουργείται το ερώτημα κατά πόσο αυτή η λογική που υιοθετείται από τα μουσεία είναι σε θέση να μεταδώσει στον επισκέπτη τις αλληλοσυνδεόμενες πτυχές (κοινωνιολογικές, πολιτικές, οικονομικές) και την πολυπλοκότητα της πολιτιστικής εμπειρίας που εμπεριέχεται στους χώρους και στα κειμήλια του παρελθόντος. Επιπρόσθετα, σε μια εποχή που τα μουσεία αναγκάζονται να ανταγωνιστούν τους χώρους αναψυχής είναι αναπόφευκτη η εξωστρεφής προσέγγιση στον τρόπο με τον οποίο αξιοποιείται η πολλαπλότητα των διαφορετικών μηνυμάτων και των ιδεών που φέρουν τα πολιτιστικά αγαθά (Ρούσσου, 2006).

Εν κατακλείδι, το Λαογραφικό Μουσείο του Μετσόβου επικοινωνεί διαδραστικά με τον καλά οργανωμένο ιστότοπο του από όπου ο επισκέπτης του βιώνει την πολιτιστική εμπειρία μέσω της εικονικής πραγματικότητας. Ένα άλλο ζήτημα είναι η λεπτή ισορροπία ανάμεσα στο εικονικό και το πραγματικό και οι χειρισμοί που απαιτούνται για την κάλυψη των αναγκών του επισκέπτη/καταναλωτή, ώστε να νοιώθει ικανοποιημένος και από την επίσκεψη στο Μουσείο. Η επίσκεψη στον ιστότοπο και η επίσκεψη στο χώρο του Μουσείου να λειτουργούν συμπληρωματικά για την συνολική πολιτισμική εμπειρία.

3.3 Οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ

3.3.1 Το Οινοποιείο

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας το 1959 φύτεψε στις απόκρημνες πλαγιές της Πίνδου τα πρώτα κλήματα της ποικιλίας Cabernet Sauvignon στην Ελλάδα, και εμφιάλωσε στο κατώγι του σπιτιού του στο Μέτσοβο το κρασί που πήρε το όνομα Κατώγι Αβέρωφ. «Κλήματα από τη Γαλλία σε χόμα ελληνικό ορεινό...», έγραψε στην ετικέτα του πρώτου εκείνου κρασιού που ο ίδιος είχε σχεδιάσει με μεράκι. Το εγχείρημα ήταν ενταγμένο στη συνολική προσπάθειά του για την πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής. Η οινοπαραγωγή δραστηριότητα του Ε. Αβέρωφ, υλοποιήθηκε με την αναμπέλωση των

εγκαταλειμμένων πλαγιών της Πίνδου και την αναβίωση της παλιάς αμπελουργικής παράδοσης που ανθούσε στην περιοχή κατά τον 18ο και 19ο αιώνα.⁵⁹

Ο Αβέρωφ με τη βοήθεια Ελλήνων και Γάλλων επιστημόνων, δημιουργεί έναν από του πιο φημισμένους ορεινούς αμπελώνες στη χώρα μας και από τους πιο ορεινούς της Ευρώπης (βρίσκονται σε υψόμετρο 940 μέτρων) και κτίζει ένα μικρό οινοποιείο στις ανατολικές παρυφές του Μετσόβου. Εκεί, παράγεται το κόκκινο κρασί Κατώγι, το οποίο γίνεται σύντομα γνωστό σε όλη τη χώρα και βραβεύεται στο εξωτερικό. Το κρασί αυτό θα είναι το ξεκίνημα για την διεύρυνση των ελληνικών ποικιλιών με ξένες ποικιλίες. Η φιλοσοφία της εταιρίας λειτούργησε ως παράδειγμα για τις πρώτες εφαρμογές αυθεντικής αμπελουργικής-οινοποιητικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα. Το μοντέλο παραγωγής που κυριάρχησε 30 χρόνια αργότερα ανέδειξε τις μεγάλες δυνατότητες του ελληνικών αμπελώνων.⁶⁰

Μετά το θάνατο του Ε. Αβέρωφ το 1990, η εταιρεία Κατώγι Αβέρωφ Α.Ε., με διευθύνοντα σύμβουλο τον Σωτήρη Ιωάννου (σύζυγο της Τατιάνας Αβέρωφ) αναπτύχθηκε γρήγορα, στα πλαίσια της φιλοσοφίας του ιδρυτή της. Φυτεύτηκαν νέοι αμπελώνες στην περιοχή του Μετσόβου και έγιναν πρωτοποριακές οινοποιήσεις για την εποχή. Οι εγκαταστάσεις του οινοποιείου (παραδοσιακής αρχιτεκτονικής) εκσυγχρονίστηκαν και επεκτάθηκαν διαδοχικά. Επιπλέον, αυξήθηκε η συνολική παραγωγή και προωθήθηκαν τα προϊόντα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Ο Σωτήρης Ιωάννου ήταν ο πρώτος που έφτιαξε ξενοδοχείο⁶¹ μέσα στους χώρους του οινοποιείου και μια επισκέψιμη διαδρομή, η οποία ενώνει τα δύο κτίρια, το ξενοδοχείο και το οινοποιείο υπογείως. Η επισκεψιμότητα του οινοποιείου αυξάνεται και τα τελευταία χρόνια και έφθασε να δέχεται περίπου 20.000 επισκέπτες ετησίως.⁶²

Οι αμπελώνες στο Γινιέτς (βλάχικη τοπική διάλεκτος) που σημαίνει αμπελότοπος απέχουν δέκα λεπτά οδικώς από τις εγκαταστάσεις του οινοποιείου και αποτελούν τους πιο ορεινούς στην Ελλάδα. Η ετήσια συγκομιδή πραγματοποιείται τον

⁵⁹ <http://katogiaveroff.gr/emeis>

⁶⁰ <http://katogiaveroff.gr/emeis>

⁶¹ Το ξενοδοχείο απέσπασε πρόσφατα το χρυσό βραβείο στην κατηγορία οινική κουλτούρα, στα Tourism Awards 2015 που διοργάνωσε η έκδοση Hotel & Restaurant της Boussias Communications, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού και του ΕΟΤ.

⁶² Σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε με τον Ρόζο Γεώργιο, οικονομικό διευθυντή του οινοποιείου και στην ερώτησή μας αν υπάρχει αύξηση της επισκεψιμότητας τα τελευταία χρόνια η απάντησή ήταν ότι υπάρχει μια μικρή αύξηση κάθε χρόνο και ότι οι επισκέπτες είναι περίπου 18000 ετησίως.

Οκτώβριο και παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για τους φίλους του κρασιού. Στην περιοχή καλλιεργούνται πολλές ποικιλίες, όπως Cabernet Sauvignon, Merlot, Syrah, Pinot Noir, Traminer, Βλάχικο και Ντεμπίνα.⁶³

Σήμερα, το Κατώγι Αβέρωφ διοικείται από τον Αλέξανδρο Ιωάννου,⁶⁴ εγγονό του Ε. Αβέρωφ, ο οποίος συνεχίζει την καλλιέργεια των αμπελώνων στην περιοχή του Μετσόβου, με στόχο την αναβίωση των αυτόχθονων ποικιλιών της περιοχής. Επιπλέον, δραστηριοποιείται έντονα στο χώρο του οινοτουρισμού και αποτελεί μέλος του συνδέσμου οιοπαραγωγών των δρόμων του κρασιού της βορείου Ελλάδος. Σε συνέντευξή του στο περιοδικό *Gastronomic Diff*, σε άρθρο με τίτλο Κατώγι Αβέρωφ: *Υπόδειγμα για τον οιοτουρισμό στην Ελλάδα*, που δημοσιεύτηκε στις 04/2019 ο Α. Ιωάννου αναφέρθηκε στα επόμενα σχέδια που περιλαμβάνουν τη βελτίωση των προϊόντων μέσα από την εξερεύνηση νέων ποικιλιών της περιοχής και φυσικά την ανάπτυξη του οιοτουρισμού. Στη συνέχεια, αναφέρθηκε στις συνεχιζόμενες προσπάθειες για νέες επενδύσεις αλλά και στις συνέργειες με στόχο τόσο την ανάπτυξη της οινικής κουλτούρας του Μετσόβου όσο και της ανάδειξης του οινικού πλούτου της χώρας μας.⁶⁵

Στην ερώτηση πώς ορίζετε την έννοια του «οιοτουρισμού» και ποιες στρατηγικές έχετε εφαρμόσει πρόσφατα για την προώθηση του στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς ο κ. Ιωάννου απάντησε ότι: «Ο οιοτουρισμός⁶⁶ είναι μια μορφή θεματικού τουρισμού όπου το κρασί αποτελεί το επίκεντρο του ταξιδιού. Παράλληλα, πλαισιώνεται με ποικίλες δραστηριότητες γαστρονομικού, πολιτιστικού ενδιαφέροντος και δραστηριότητες στην ύπαιθρο. Είναι μοναδικό κλειδί που ανοίγει διάπλατα τις πόρτες κάθε περιοχής και αποτυπώνει με διαφορετικό τρόπο τις ιδιαιτερότητές της, το κρασί προσφέρει γνώση μέσα από την απόλαυση, χαρά μέσα από τη γεύση και την αίσθηση της εγγύτητας γύρω από ένα τραπέζι».

⁶³ www.hoteldesign.gr/

⁶⁴ ο κ. Αλέξανδρος Ιωάννου είναι μέλος του Δ.Σ. της Κατώγι και Στροφιλιά Α.Ε.

⁶⁵ <https://gastronomicdiff.com/2019/04/katogi-averof-ioannou/>

⁶⁶ Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και πιο συγκεκριμένα στο νόμο 4276 ΦΕΚ Α/155, ο οιοτουρισμός ορίζεται ως η ειδική μορφή τουρισμού η οποία αφορά την παροχή υπηρεσιών υποδοχής, ξενάγησης, φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους λειτουργικά ενοποιημένους με οιοποιητικές ή και οιοπαραγωγές (αμπελώνες) εγκαταστάσεις. Οι υπηρεσίες αυτές προσφέρονται συνδυαστικά με δραστηριότητες σχετικές με την αμπελοκαλλιέργεια και την οινική παραγωγή.

Συνεχίζοντας, ανέφερε ότι: «Το πιο κομβικό μέρος της στρατηγικής μας για την προώθηση του οινοτουρισμού είναι η ίδια η εμπειρία που προσφέρουμε στο χώρο μας. Χάρη στη δυναμική αυτής της εμπειρίας, οι επισκέπτες μας λειτουργούν ως οι καλύτεροι πρεσβευτές μας, προβάλλοντας με τα σχόλια και τις περιγραφές τους τη δουλειά μας. Πέραν αυτού, χρησιμοποιούμε τους κλασικούς τρόπους προώθησης και επικοινωνίας, αξιοποιώντας ταυτόχρονα τις νέες δυνατότητες που δίνει το Internet και τα Social media».

Στην ερώτηση με ποιους τρόπους θεωρείτε πως η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει ξεχωριστό οινικό προορισμό σε παγκόσμιο επίπεδο, ο κ. Ιωάννου απάντησε ότι: «Είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν επισκέψιμοι χώροι στα περισσότερα οινοποιεία, να καλλιεργηθεί η κουλτούρα του οινοτουρισμού στις τοπικές κοινωνίες και με συνέργειες όλων των φορέων, να αναδειχθεί το κρασί συνολικά, ως κομμάτι της ελληνικής τουριστικής εμπειρίας».⁶⁷

3.3.2 Οι δράσεις του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ

Το οινοποιείο βρίσκεται στα υπόγεια του ξενώνα «Κατώγι Αβέρωφ» και εκεί παρουσιάζεται μια μικρή έκθεση με προσωπικά αντικείμενα και φωτογραφίες του Ε. Αβέρωφ. Στα κελάρια του οινοποιείου υπάρχουν περισσότερα από 1200 δρύινα βαρέλια, εκεί όπου ωριμάζουν τα κόκκινα κρασιά, ενώ στην κάβα βρίσκονται σπάνιες συλλεκτικές φιάλες με κρασιά εσοδείας από το 1974 κι έπειτα.⁶⁸ Η επισκέψιμη διαδρομή του οινοποιείου διαρκεί 30 λεπτά, γίνεται με τη χρήση ποικίλων οπτικοακουστικών μέσων, και αποτελεί μια πρωτότυπη ξενάγηση για τον τρόπο παραγωγής του κρασιού και την ιστορία του οινοποιείου. Η επίσκεψη ολοκληρώνεται με γευστική δοκιμή των κρασιών Κατώγι Αβέρωφ.⁶⁹

Η μεγάλη ποικιλία από λευκά, ροζέ και κόκκινα κρασιά καθώς επίσης και το θεατρικά στημένο σκηνικό του οινοποιείου, καθιστούν την ξενάγηση και τη

⁶⁷ <https://gastronomicdiff.com/2019/04/katogi-averof-ioannou/>

⁶⁸Το Κατώγι Αβέρωφ διακρίθηκε με το Βραβείο Ποιότητας του Γαστρονόμου το 2017 για την παραγωγή των εκλεκτών, ιστορικών ομώνυμων κρασιών και το σύγχρονο οινοτουριστικό προφίλ της επιχείρησης.

⁶⁹<https://gastrotourismos.gr/>

γευσιγνωσία κρασιών μια συνολική εμπειρία, τόσο για τους διαμένοντες στον ξενώνα του οινοποιείου, όσο και για τους επισκέπτες. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στις γαστρονομικές πτυχές του οινικού τουρισμού με την παρασκευή εδεσμάτων με τοπικά προϊόντα, τα οποία συνδυάζονται αρμονικά με τις οινικές επιλογές που προσφέρει το κτήμα, αναδεικνύοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.⁷⁰ Το οινοποιείο διαθέτει επίσης κατάστημα πώλησης ετικετών του αμπελώνα, σπάνιων ή ευρύτερης κυκλοφορίας κρασιών, διαφόρων αξεσουάρ και βιβλίων με θέμα το κρασί, καθώς και παραδοσιακών μετσοβίτικων προϊόντων.⁷¹

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ στο πλαίσιο της κοινωνικής του δράσης, υλοποιεί ένα καινοτόμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με την ονομασία «Οινολογώντας» με στόχο να καλλιεργήσει στη νέα γενιά το ενδιαφέρον για το αμπέλι και το κρασί και την παραγωγική διαδικασία του και να τους γνωρίσει τον κόσμο της οινοποιίας μέσα από επιστημονικά πειράματα. Ο σχεδιασμός και η μελέτη των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ανατέθηκαν στο Εργαστήριο Εφαρμογών Εικονικής Πραγματικότητας στην Εκπαίδευση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το πρόγραμμα «Οινολογώντας» αναπτύσσεται σε δύο θεματικές ενότητες. Η πρώτη θεματική ενότητα περιλαμβάνει πειράματα άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένα με την οινοποίηση. Η εκπαιδευτική προσέγγιση είναι η STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics, Φυσικές Επιστήμες, Τεχνολογία, Μηχανική, Τέχνες, Μαθηματικά) με έμφαση σε αυθεντικές δραστηριότητες και τη μεθοδολογία εργασίας της μηχανικής. Η δεύτερη ενότητα, είναι μία διαδραστική εμπειρία που έχει στόχο τη γνωριμία με την απόλαυση των γεύσεων αλλά και των αρχών της γευστικής δοκιμής.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσαρμόζεται κατάλληλα στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ενδιαφέροντα της κάθε ηλικίας. Το οινοποιείο, δέχεται μαθητές σχολείων κάθε ηλικιακής ομάδας, που μπορούν να ξεναγηθούν στους χώρους του, να συμμετέχουν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα αντίστοιχα με το γνωστικό τους πεδίο και να ανταλλάξουν τις ιδέες και τις απόψεις τους με σκοπό την ανάπτυξη του επικοινωνιακού διαλόγου και της κριτικής αντίληψης. Το οινοποιείο δέχεται τις

⁷⁰ Η γαστρονομία κατέχει σημαντική θέση στον οινοτουρισμό. Ασκεί διττό συμπληρωματικό ρόλο, μέσω των ίδιων των διατροφικών προϊόντων και μέσω των άυλων παραγόντων όπως η λεκτική επικοινωνία που συνοδεύει την διαδικασία της γευσιγνωσίας και συμπληρώνει την οινική εμπειρία.

⁷¹ www.hoteldesign.gr/

σχολικές ομάδες κάθε Πέμπτη, εκτός από αργίες και εορτές. Η εκπαιδευτική επίσκεψη διαρκεί μία ώρα. Η τιμή εισόδου είναι 2€ για μαθητές και δωρεάν για συνοδούς εκπαιδευτικούς.⁷²

Στον ιστότοπο δίδονται επίσης οδηγίες στους εκπαιδευτικούς για την προετοιμασία της επίσκεψης στο οινοποιείο καθώς και η παρότρυνση για ενεργή συμμετοχή στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ώστε η εμπειρία των παιδιών να αξιοποιηθεί μετέπειτα στην τάξη. Μεταξύ άλλων, θετικά αποτιμάται το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί καλούνται να συμπληρώσουν το φύλλο αξιολόγησης που τους δίνεται στο τέλος της επίσκεψης για να συμβάλουν στη βελτίωση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Επιπρόσθετα, δίνονται οδηγίες για τις δραστηριότητες στο σχολείο μετά την επίσκεψη. Επιπλέον, η υπεύθυνη του εκπαιδευτικού προγράμματος καλεί τους εκπαιδευτικούς να ενημερώσουν σε περίπτωση που στην ομάδα υπάρχει παιδί με μαθησιακές δυσκολίες ή με αναπηρία ή γενικότερα παιδί που για οποιοδήποτε λόγο χρήζει ιδιαίτερης προσοχής.⁷³

Άλλο ένα σημαντικό πρόγραμμα είναι οι «Ανοιχτές Πόρτες». Πρόκειται για μια πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πόλεων του Κρασιού που έχει καθιερωθεί τα τελευταία χρόνια και στη χώρα μας, με στόχο κάθε οινοποιείο που είναι επισκέψιμο από το κοινό να δημιουργήσει ένα γεγονός γύρω από το κρασί και να προσελκύσει νέους επισκέπτες στο χώρο της παραγωγής του.⁷⁴ Το 2019 η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε το Σαββατοκύριακο 18 και 19 Μαΐου με στόχο την ανάδειξη του οινοτουρισμού σε δημοφιλή τουριστική δραστηριότητα. Το Κατώγι Αβέρωφ γιορτάζει τον οινοτουρισμό και στο πλαίσιο της εκδήλωσης «Ανοιχτές Πόρτες» έχει ελεύθερη είσοδο για το κοινό. Το πρόγραμμα περιέχει ξεναγήσεις με γευσιγνωσία κρασιών (δωρεάν) συνοδευόμενα από τοπικά τυριά και εδέσματα.⁷⁵ Στόχος αποτελεί η μεταμόρφωση των επισκεπτών της μίας επίσκεψης σε ενθουσιώδες κοινό πολλαπλών επισκέψεων, το οποίο θα επιστρέψει στο οινοποιείο με γνωστούς και φίλους, με αποτέλεσμα την ενίσχυση των εσόδων της οινοτουριστικής περιοχής.

⁷² <http://katogiaveroff.gr/ekpaideutiko-programma>

⁷³ <http://katogiaveroff.gr/ekpaideutiko-programma>

⁷⁴ <https://www.tourismtoday.gr/>

⁷⁵ <https://katogiaveroff.gr/nea/open-doors-2019>

Το ίδιο Σαββατοκύριακο πραγματοποιούνται για 6η συνεχή χρονιά οι αγώνες δρόμου «Ursa Trail» και «Στα χνάρια της αρκούδας», 40 χλμ. και 20 χλμ., αντίστοιχα. Το Κατώγι Αβέρωφ είναι υποστηρικτής του αθλητικού αυτού γεγονότος,⁷⁶ ως Μέγας Χορηγός, με στόχο την προβολή του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου του Μετσόβου αλλά και της ευρύτερης περιοχής.⁷⁷ Η σύνδεση με το αθλητικό αυτό γεγονός είναι εξαιρετικά σημαντική για την ανάπτυξη διαφορετικών κατηγοριών κοινού (νεολαία, διαφορετικές εθνικές ομάδες) την προσέλκυση επισκεπτών, την ενισχυμένη τουριστική εικόνα και τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.

Εκτός από την εκδήλωση «Ανοιχτές Πόρτες» στα επισκέψιμα οινοποιεία της Ελλάδας, η δεύτερη θεσμοθετημένη οινοτουριστική εκδήλωση που πραγματοποιείται στο δίκτυο των «Δρόμων του Κρασιού της Βορείου Ελλάδος», είναι ο εορτασμός της Ευρωπαϊκής Ημέρας Οινοτουρισμού, με την οποία η Ελλάδα εντάσσεται στον Ευρωπαϊκό οινοτουριστικό χάρτη. Η εκδήλωση πραγματοποιείται κάθε δεύτερη Κυριακή του Νοεμβρίου και προσφέρεται δωρεάν η οινική δοκιμή.⁷⁸ Στον εορτασμό συμμετέχει το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ προσφέροντας στους επισκέπτες την εμπειρία της δοκιμής των κρασιών.⁷⁹

Το Κατώγι Αβέρωφ ακολουθώντας τις σύγχρονες τάσεις και έχοντας γνώση της ευρείας αναγνώρισης των ευεργετικών ιδιοτήτων του κρασιού και της σύνδεσης του κρασιού με την αντιοξειδωτική δράση των σταφυλιών και γενικά την υγεία⁸⁰ και την ευεξία, σχεδιάζει ένα τριήμερο με μαθήματα γιόγκα, με οινογνωσία και φαγητό βασισμένο σε τοπικά προϊόντα και πολλές ακόμη εκπλήξεις. Το δεύτερο Yoga & Wine Retreat θα πραγματοποιηθεί στις 7-9 Ιουνίου 2019.⁸¹

Στις 06/04/2015 στο περιοδικό *Olivemagazine* δημοσιεύτηκε αφιέρωμα με τίτλο *Κατώγι Αβέρωφ: Ένα ξεχωριστό οινοποιείο – ξενώνας στο Μέτσοβο*. Στην ερώτηση της δημοσιογράφου Νίκης Μηταρέα για τον οινοτουρισμό, ο οποίος κάνει

⁷⁶ Το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ φροντίζει για τη σίτιση των αθλητών

⁷⁷ <https://www.tourismtoday.gr>

⁷⁸ <https://hellasjournal.com/2019/05/quot-anoiktes-portes-quot-sta-oinopoiieia-tis-voreias-elladas-to-savvatokyriako-geystikes-dokimes/>

⁷⁹ Σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας δόθηκαν από τον κ. Ρόζο

⁸⁰ Η σύνδεση του οίνου με την υγεία υπάρχει από την εποχή του Ιπποκράτη, ο οποίος είχε υποστηρίξει ότι η κατανάλωση οίνου αποτελεί σημαντικό μέρος της υγιεινής διατροφής. Το 1991, ο Γάλλος ερευνητής Serge Renaud, Ph.D. ανακοίνωσε τα αποτελέσματα της έρευνας του, σχετικά με το «γαλλικό παράδοξο» δηλαδή το χαμηλό ποσοστό θανάτων από στεφανιαία νόσο, που φαίνεται να οφείλεται στην κατανάλωση κόκκινου κρασιού (Girling, Gordy, & Lanier, 2016: 226)

⁸¹ <http://katogiaveroff.gr/nea/yoga-wine-retreat>

ουσιαστικά τα πρώτα του οργανωμένα βήματα στη χώρα μας και αν η προσπάθεια που γίνεται στο Μέτσοβο έχει ανταπόκριση στο κοινό ο κ. Ιωάννου απάντησε ότι τα μηνύματα των επισκεπτών είναι θετικά και ενθαρρύνουν τις προσπάθειες για περαιτέρω ανάπτυξη του οινοτουρισμού. Συνεχίζοντας, ειπώθηκαν τα μελλοντικά σχέδια του οινοποιείου που είναι η ειδική διαμόρφωση του χώρου στους αμπελώνες ώστε οι επισκέπτες να κάνουν πεζοπορία καθώς και άλλες δραστηριότητες. Συγχρόνως, αναφέρθηκε στη συνεργασία με την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ και με τους οργανωτές των αγώνων δρόμου «Ursa Trail» και «Στα χάρια της αρκούδας» στην υποστήριξη της εικαστικής παρέμβασης (έργα τέχνης από σίδηρο και χαλκό) στα μονοπάτια του βουνού και ανάμεσα στους αμπελώνες, από όπου περνά η διαδρομή με στόχο την ανάδειξη της πολύπλευρης διάστασης του οινικού τουρισμού.⁸²

Ολοκληρώνοντας τη συνέντευξη ο κ. Ιωάννου σχολίασε: «Για εμάς ο οινοτουρισμός δεν εξαντλείται στην επίσκεψη του οινοποιείου και στη γευστική δοκιμή των κρασιών. Αντιθέτως, αποτελεί το έναυσμα για πολύπλευρες δραστηριότητες που περιλαμβάνουν τις τέχνες, ζωγραφική, μουσική, γλυπτική, φωτογραφία, τη φύση, την άθληση και τις δραστηριότητες στο βουνό, τη γαστρονομία και ό,τι άλλο μας συγκινεί και μας εμπνέει. Ελπίζω με τη συμμετοχή και τη σύμπραξη όλων μας στο μέλλον η Ελλάδα να αποτελέσει έναν δημοφιλή και ξεχωριστό οινικό προορισμό».⁸³

Στην τηλεφωνική επικοινωνία μας με τον κ. Ρόζο στις 27-05-2019 ζητήσαμε να πληροφορηθούμε ποιες από τις παραπάνω δραστηριότητες έχουν υλοποιηθεί. Η απάντηση του ήταν ότι δεν υπάρχει οργανωμένος τρόπος επίσκεψης ομάδων στους αμπελώνες και ότι ο επισκέπτης με δική του πρωτοβουλία μπορεί να επισκεφθεί τα αμπέλια. Επιπλέον, το κλάδεμα είναι μια διαδικασία κατά την οποία δεν παρίστανται επισκέπτες. Αντίθετα, στον τρύγο μπορούν οι επισκέπτες να συμμετάσχουν και να παρακολουθήσουν την παραγωγική διαδικασία στο οινοποιείο. Αξιοσημείωτο είναι, ότι ανάμεσα στα αμπέλια υπάρχουν έργα τέχνης από σίδηρο και χαλκό. Στη συνέχεια της επικοινωνίας μας, θέσαμε την ερώτηση αν στο πλαίσιο των δράσεων του οινοποιείου αναδεικνύονται οι μύθοι, οι παραδόσεις και τα ήθη και έθιμα που συνδέονται με το κρασί. Η απάντηση που δόθηκε ήταν ότι υπάρχει μόνο ένα video που

⁸² <https://www.olivemagazine.gr/>

⁸³ <https://www.olivemagazine.gr/>

αναφέρεται στο κρασί, στο οινοποιείο και στον τόπο. Στο σημείο αυτό συμπεράναμε ότι μεγάλο μέρος όσων αναφέρθηκαν στη συνέντευξη αποτελούν μελλοντικά σχέδια του κ. Ιωάννου για τη βελτίωση του οινοτουριστικού προϊόντος με την αύξηση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Όσον αφορά την ερώτησή μας σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας της περιοχής, ο κ. Ρόζος μας απάντησε ότι: η προστασία και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος του Μετσόβου, όπως και η ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματός του αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους του οινοποιείου με σκοπό την ελκυστικότητα της περιοχής ως προορισμό με ισχυρή οινική ταυτότητα, τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες του οινοποιείου. Σύμφωνα με τον κ. Ρόζο η εφαρμόσιμη μέθοδος της βιολογικής καλλιέργειας συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος και λειτουργεί με σεβασμό προς το οικοσύστημα αλλά και προς τον κύκλο της φύσης. Οι εφαρμόσιμοι μέθοδοι της βιολογικής καλλιέργειας του οινοποιείου έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- μη χρήση άσκοπων χημικών λιπασμάτων, παρασιτοκτόνων και ζιζανιοκτόνων,
- αποφυγή τεχνολογίας γονιδιακής παρέμβασης,
- λιγότερο πότισμα, μόνο όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Ο οινοτουρισμός μπορεί να συνυπάρξει και να συνδεθεί και με άλλες ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως με την τοπική γαστρονομία, τις πολιτιστικές δραστηριότητες-εκδηλώσεις, την εκμάθηση της τοπικής παράδοσης της αμπελουργίας και της οινοποιίας, με επισκέψεις σε πολιτιστικούς χώρους, με εκδηλώσεις και φεστιβάλ κρασιού. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα ο επισκέπτης να αποκομίσει την εμπειρία από τη γνώση, το βίωμα και τη μνήμη που συνδέεται άμεσα με το κρασί (Χρήστου, 2008). Υπό αυτές τις συνθήκες, οι αμπελουργοί, οι οινοποιοί, οι επαγγελματίες, οι φορείς του τουρισμού και οι επισκέπτες-φιλοξενούμενοι θα πρέπει να δημιουργήσουν και να αποδεχτούν μια σύνδεση ισχυροποιημένη και εναρμονισμένη με γνώμονα την αειφορία και τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη (Ζαχαράτος, 1999). Στην ερώτησή μας αν το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ θα συμμετείχε σε μια γιορτή κρασιού-γαστρονομίας, ο κ. Ρόζος απάντησε θετικά, με την προϋπόθεση ότι θα συμμετείχε ως συνδιοργανωτής ο Δήμος Μετσόβου.

4. Αποτελέσματα Έρευνας Κοινού

4.1 Ερωτηματολόγιο κοινού και απαντήσεις

Προϋπόθεση για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι οι ερωτηθέντες να είναι κάτοικοι του Μετσόβου ή της ευρύτερης περιοχής ή να έχουν επισκεφθεί ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω ιδρύματα:

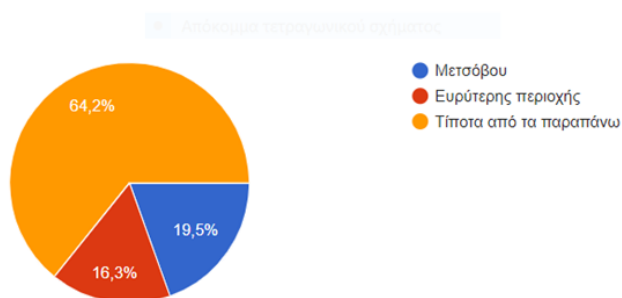
- Πινακοθήκη του Ιδρύματος Ε. Αβέρωφ- Τοσίτσα
- Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου
- Τυροκομείο Ιδρύματος Τοσίτσα
- Οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ

Ερώτηση 1

Στην πρώτη ερώτηση «Είστε κάτοικος» είχαμε 123 απαντήσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό 64,2% ήταν επισκέπτες, το 19,5% κάτοικοι Μετσόβου και το 16,3% κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής.

Είστε κάτοικος:

123 απαντήσεις

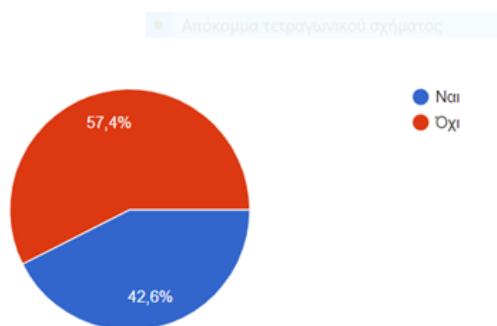

Ερώτηση 2

Στην ερώτηση «Επισκέπτεσθε συχνά το Μέτσοβο», στις 94 απαντήσεις το 57,4% απάντησε όχι συχνά, ενώ το 42,6% ότι το επισκέπτεται συχνά.

Αν απαντήσατε "Τίποτα από τα παραπάνω", επισκέπτεστε συχνά το Μέτσοβο;

94 απαντήσεις

Ερώτηση 3

Στην ερώτηση «Έχετε επισκεφθεί τον τελευταίο χρόνο τα παρακάτω» δόθηκαν 88 απαντήσεις την Πινακοθήκη επισκέφθηκαν ποσοστό 54,55% (48 άτομα), το Λαογραφικό Μουσείο ποσοστό 52,3% (46 άτομα), το Τυροκομείο ποσοστό 37,5% (33 άτομα), το Οινοποιείο ποσοστό 55,7% (49 άτομα). Παρατηρούμε ότι μεγάλο βαθμό επισκεψιμότητας έχουν κατά πρώτο λόγο το Οινοποιείο, ενδεχομένως λόγω των πολλών, αξιόλογων και καινοτόμων δράσεων που αναπτύσσει, και κατά δεύτερο λόγο η Πινακοθήκη, διότι, πέρα από το διαθέσιμο πολιτιστικό απόθεμα που διαθέτει και προβάλλει, αναπτύσσει ποικίλες δραστηριότητες.

88 απαντήσεις

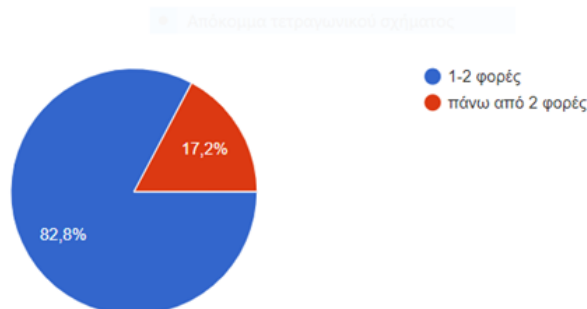

Ερώτηση 4

Στην ερώτηση «Αν ναι πόσες φορές;» είχαμε 87 απαντήσεις, με το υψηλότερο ποσοστό 82,8% να δηλώνει επίσκεψη 1-2 φορές , ενώ το 17,2% απαντά πάνω από 2 φορές.

Αν ναι πόσες φορές;

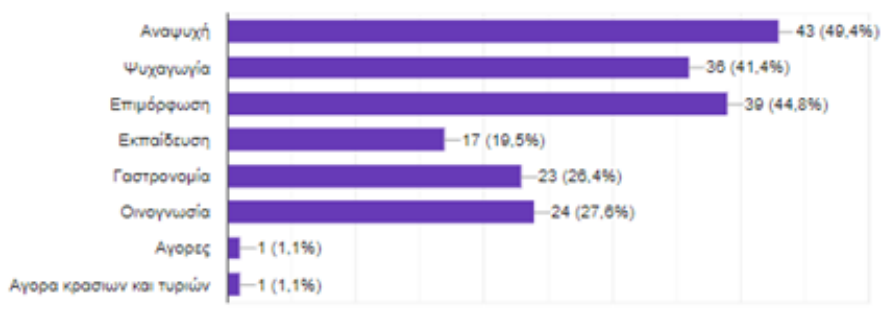
87 απαντήσεις

Ερώτηση 5

Στην ερώτηση «Για ποιο λόγο επισκεφθήκατε τα παραπάνω ιδρύματα;» δόθηκαν 87 απαντήσεις ως εξής: αναψυχή 49,4% (43 άτομα), ψυχαγωγία 41,4% (36 άτομα), επιμόρφωση 44,8% (39 άτομα), εκπαίδευση 19,5 (17 άτομα), γαστρονομία 26,4% (23 άτομα), οιογνωσία 27,6% (24 άτομα), αγορές 1,1% (1 άτομο), αγορά κρασιών και τυριών 1,1% (1 άτομο). Παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά των απαντήσεων αφορούν την αναψυχή και την επιμόρφωση και ακολουθούν η ψυχαγωγία, η οιογνωσία και η γαστρονομία.

87 απαντήσεις

Ερώτηση 6

Στην ερώτηση «Ποια δράση των παραπάνω ιδρυμάτων παρακολουθήσατε τον τελευταίο καιρό» είχαμε 15 απαντήσεις. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι ακριβείς απαντήσεις των ερωτώμενων, οι οποίες αναφέρονται σε εκθέσεις, σε εκπαιδευτικά προγράμματα, δράσεις της Πινακοθήκης, στο σεμινάριο κεραμικής στην Πινακοθήκη, σε δράσεις στο Οινοποιείο, δράσεις που είχαν σχέση με τη γαστρονομία, στην εκδήλωση «Ανοιχτές Πόρτες», στα μαθήματα γιόγκα του Οινοποιείου, στις ξεναγήσεις και στην απόσταξη στο Οινοποιείο. Παρατηρούμε ότι οι συγκεκριμένες απαντήσεις επιβεβαιώνουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών τόσο για την Πινακοθήκη όσο και για το Οινοποιείο.

Καμια
Καμία
Ανοιχτές πόρτες
Γαστρονομία
Καμία
Της Πινακοθήκης του ιδρ. Αβέρωφ - Τσοίτσα
Επισκέφθηκα την Πινακοθήκη και το Λαογραφικό όχι στα πλαίσια κάποιας δράσης
Τις έκθεσεις τους και τα παιδαγωγικά προγράμματα
Οινοποιείο
ΕΚΘΕΣΗ
Πινακοθηκη
Πινακοθήκη

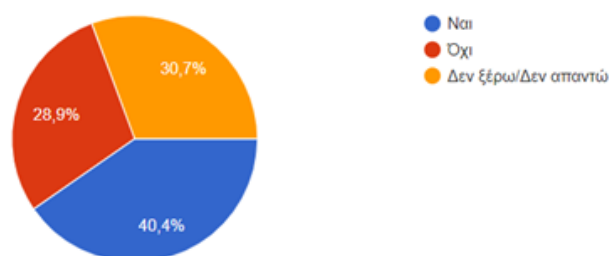
Ανοιχτές πόρτες Κατωγι Αβέρωφ Γιόγκα σ/κ Πινακοθήκη. Σεμινάριο κεραμικής.
Τις ξεναγήσεις
Αποσταξη

Ερώτηση 7

Στην ερώτηση «Πιστεύετε ότι η προβολή των ιδρυμάτων είναι ικανοποιητική;» είχαμε 114 απαντήσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων 40,4% θεωρεί ότι είναι ικανοποιητική, το 28,9% θεωρεί ότι δεν είναι, ενώ ένα ποσοστό 30,7% δήλωσε ότι δεν γνωρίζει ή δεν απαντά.

Πιστεύετε ότι η προβολή των ιδρυμάτων είναι ικανοποιητική;

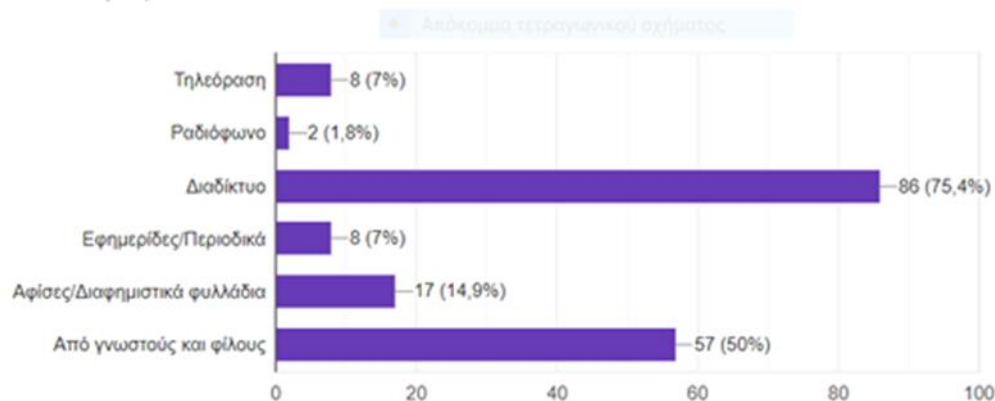
114 απαντήσεις

Ερώτηση 8

Στην ερώτηση «Από πού μαθαίνετε για τις εκδηλώσεις των ιδρυμάτων;» είχαμε 114 απαντήσεις, με ένα υψηλό ποσοστό 75,4% (86 άτομα) να ενημερώνεται από το διαδίκτυο, 50% (57 άτομα) από γνωστούς και φίλους, 14,9% (17 άτομα) από αφίσες/διαφημιστικά φυλλάδια, 7% (8 άτομα) από εφημερίδες/περιοδικά και 1,8% (2 άτομα) από το ραδιόφωνο. Παρατηρούμε ότι υψηλό ποσοστό των ερωτηθέντων ενημερώνεται από το διαδίκτυο, γεγονός αναμενόμενο στην ψηφιοεπικοινωνιακή εποχή που διανύουμε.

114 απαντήσεις

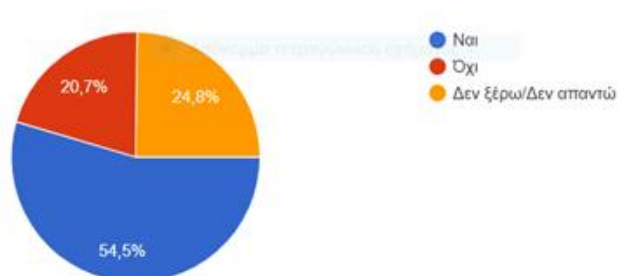

Ερώτηση 9

Στην ερώτηση «Θα συμμετείχατε ως εθελοντής-εθελόντρια στην πραγματοποίηση κάποιας δράσης;» είχαμε 121 απαντήσεις με το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων 54,5% να απαντά Ναι, το 24,8% να απαντά Δεν ξέρω/Δεν απαντώ και το 20,7% να απαντά Όχι. Παρατηρούμε συνεπώς ότι οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους θα συμμετείχαν ως εθελοντές σε κάποια δράση των προαναφερόμενων ιδρυμάτων.

Θα συμμετείχατε ως εθελοντής-εθελόντρια στην πραγματοποίηση κάποιας δράσης;

121 απαντήσεις

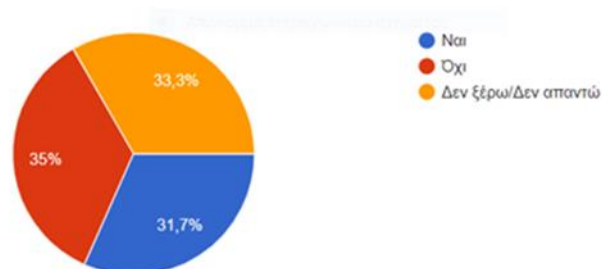

Ερώτηση 10

Στην ερώτηση «Θεωρείτε ότι δίνονται κίνητρα στην τοπική κοινωνία να συμμετάσχει στις δράσεις αυτές;» απάντησαν 120 ερωτώμενοι ως εξής: Το μεγαλύτερο ποσοστό 35% απάντησε Όχι, το 31,75% απάντησε Ναι και το 33,3% απάντησε Δεν ξέρω/Δεν απαντώ. Από τις απαντήσεις παρατηρούμε ότι σύμφωνα με το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων τα κίνητρα είναι περιορισμένα.

Θεωρείτε ότι δίνονται κίνητρα στην τοπική κοινωνία να συμμετάσχει στις δράσεις αυτές;

120 απαντήσεις

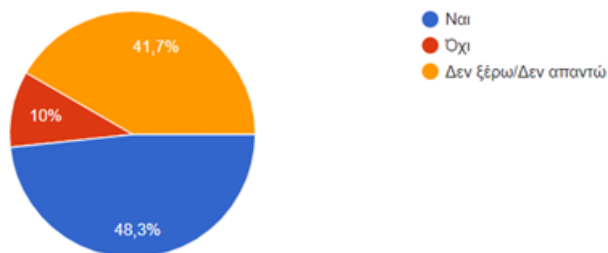
Ερώτηση 11

Στην ερώτηση «Πιστεύετε ότι τα παραπάνω ιδρύματα συμβάλλουν ικανοποιητικά στην ανάδειξη και την προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς του Μετσόβου;» είχαμε 120 απαντήσεις εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό 48,35% απάντησε Ναι, το 41,75% απάντησε Δεν ξέρω/Δεν απαντώ και μόνο το 10% απάντησε Όχι. Επομένως η συμβολή των ιδρυμάτων θεωρείται σε γενικές γραμμές σημαντική.

Πιστεύετε ότι τα παραπάνω ιδρύματα συμβάλλουν ικανοποιητικά στην ανάδειξη και την προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς του Μετσόβου;

120 απαντήσεις

Απόκομμα τετραγωνικού σχήματος

Ερώτηση 12

Στην ερώτηση «Αν ναι, επισημάνετε 2-3 στοιχεία που το τεκμηριώνουν» είχαμε 9 απαντήσεις. Ακολουθούν οι ακριβείς ερωτήσεις των ερωτηθέντων. Οι περισσότερες από τις απαντήσεις αναφέρονται σε πολιτιστικές, καλλιτεχνικές δραστηριότητες-εκδηλώσεις που συμβάλλουν στην ανάδειξη και την προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας του Μετσόβου.

Αν ναι, επισημάνετε 2-3 στοιχεία που το τεκμηριώνουν.

9 απαντήσεις

Στα ιδρύματα αυτά αποτυπώνεται με σωστό τρόπο η προβολή της τοπικής παράδοσης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της τόσο ιδιαίτερης ταυτότητας της περιοχής του Μετσόβου.

Καλλιτεχνική δραστηριότητα, τοπικά προϊόντα, τοπική κουλτούρα

1. ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ 2. ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

Οργάνωση εκδηλώσεων που αναβιώνουν ήθη και έθιμα , προβολή της ιστορίας του τόπου μέσω των εκθεσεων

Είναι τα μόνα που κάνουν δράσεις εκθέσεις και διάφορες δραστηριότητες για μικρους και μεγάλους.

Ανάδειξη ιστορίας της περιοχής.Προσφορά ευεργετών.

Ιστορία του Μετσόβου μέσω της ξενάγησης στο οινοποιείο

Το Μέτσοβο ξεχωρίζει απο τα άλλα χωριά γύρο του, λόγω του πολιτισικού ενδιαφέροντος και των ευεργετών του!!!πέρα απο την φυσική του ομορφιά και τα παραδοσιακά προϊόντα του!!!!

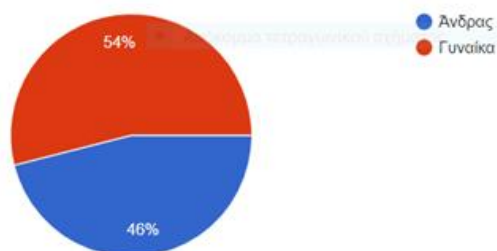
Η διαφήμιση..Και Η προσπάθεια

Ερώτηση 13

Στα δημογραφικά στοιχεία όσο αφορά το φύλο απάντησαν στο μεγαλύτερο ποσοστό γυναίκες δηλαδή το 54% , ενώ οι άνδρες κάλυπταν ποσοστό 46%.

Φύλο

126 απαντήσεις

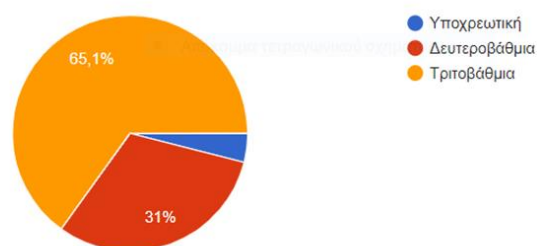

Ερώτηση 14

Στο επίπεδο εκπαίδευσης υψηλό ποσοστό των ερωτηθέντων 65,15% δηλώνει Τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 31% Δευτεροβάθμια και το μικρότερο ποσοστό Υποχρεωτική.

Επίπεδο Εκπαίδευσης

126 απαντήσεις

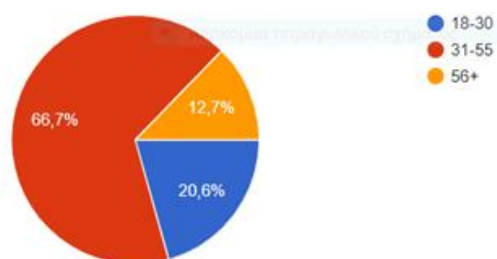

Ερώτηση 15

Στην ερώτηση σχετικά με την ηλικία το μεγαλύτερο ποσοστό αναφέρεται σε άτομα ηλικίας 31-55 ετών, 20,6% ηλικίας 18-30 ετών και 12,7% ηλικίας 56+

Ηλικία

126 απαντήσεις

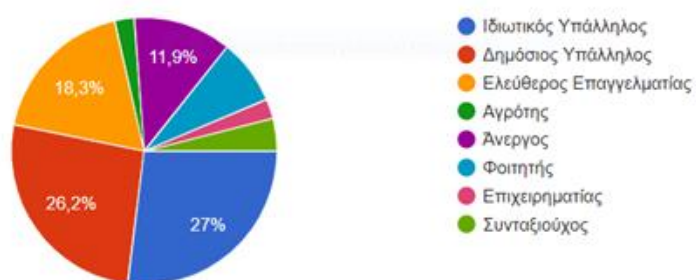

Ερώτηση 16

Στην ερώτηση που αναφέρεται στο επάγγελμα το μεγαλύτερο ποσοστό 27% είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, το 26,2% Δημόσιοι υπάλληλοι, το 18,3% Ελεύθεροι Επαγγελματίες, το 11,9% είναι άνεργοι και ακολουθούν φοιτητές, συνταξιούχοι, Επιχειρηματίες και Αγρότες.

Επάγγελμα

126 απαντήσεις

Συμπεράσματα-Προτάσεις

Ο πολιτισμός αποτελεί μια πολυσύνθετη έννοια που συνδέεται στενά με τις έννοιες της παιδείας, της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης, της επικοινωνίας, της ψυχαγωγίας και παράλληλα με την πνευματική και ψυχική αναβάθμιση, την κοινωνική συνοχή και την κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη. Ο πολιτισμός συνδέεται άμεσα με μια βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη που επικεντρώνει στην ισότητα ευκαιριών και την ισόποση κατανομή κοινωνικών και πολιτιστικών αγαθών για όλους τους πολίτες, στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας, στην υποστήριξη της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας, καθώς και στην ισόρροπη ανάπτυξη και αναβάθμιση των τοπικών κοινοτήτων και των περιφερειών. Ο πολιτισμός, οι τεχνολογίες και η γνώση διαμορφώνουν τα πολιτιστικά συστήματα και την ανάπτυξη των νέων μεθόδων διαχείρισης των πολιτιστικών αγαθών και συμβάλλουν στην προβολή τους.

Τα πολιτιστικά αγαθά αποτελούν μεγάλη προστιθέμενη αξία για έναν τόπο ή μια περιοχή και μαρτυρούν την ύπαρξη και την δραστηριότητα του ανθρώπου πάνω στη γη. Η προστασία, η προώθηση και η ανάδειξη των πολιτιστικών αγαθών λειτουργεί εποικοδομητικά στην πνευματική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, ενώ εξίσου σημαντική είναι η συμβολή τους στην ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας και της κοινωνικής συνοχής ενός τόπου ή μιας περιοχής.

Οι διεθνείς οργανισμοί παρέχουν το αναγκαίο θεσμικό πλαίσιο. Οι στόχοι της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής ειδικότερα επικεντρώνονται στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών-μελών, στην ενθάρρυνση της μεταξύ τους συνεργασίας, στην υποστήριξη και συμπλήρωση δράσεων που αφορούν την προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι στόχοι αυτοί έχουν ενσωματωθεί στις πολιτικές των κρατών-μελών, μεταξύ αυτών και της Ελλάδας, με τις αναγκαίες κατά περίπτωση διαφοροποιήσεις. Το πολιτιστικό απόθεμα ενός τόπου ή μιας περιοχής, όταν αναδειχθεί και αξιοποιηθεί επαρκώς, μπορεί να οδηγήσει στην κοινωνική, οικονομική και τουριστική ανάπτυξή του.

Η βιώσιμη τοπική και αειφόρος ανάπτυξη συνδέεται με την ανάδειξη και την προβολή του διαθέσιμου πολιτιστικού αποθέματος, των ιδιαιτέρων κοινωνικών και

πολιτιστικών χαρακτηριστικών, των παραδόσεων, των ηθών και εθίμων ενός τόπου, από την τοπική αυτοδιοίκηση ή από ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς.

Βασικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί, μεταξύ άλλων, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο οποίος συμβάλλει σημαντικά στην προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Η αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων συνδυαστικά με την υλοποίηση πολιτιστικών/τουριστικών δραστηριοτήτων συντελούν στη διατήρηση αλλά και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων μιας περιοχής. Επιπρόσθετα, ο πολιτιστικός τουρισμός αναδεικνύει την ιστορική παράδοση και την κληρονομιά, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη και στην ενίσχυση της δημιουργικής έκφρασης των κατοίκων. Εξίσου σημαντική είναι και η δημιουργία απαραίτητων υποδομών ανάπτυξης Ειδικών Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού, με στόχο την προσέλκυση διαφορετικών ομάδων επισκεπτών και την επιμήκυνση της παραμονής τους στην περιοχή.

Σημαντική δυνατότητα για μια βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη του Δήμου Μετσόβου αποτελεί η γεωγραφική θέση του, το έντονο πολιτισμικό και ιστορικό του στοιχείο, ο πλούτος των φυσικών πόρων και τα φημισμένα προϊόντα ποιότητας. Το ενδιαφέρον των επισκεπτών της περιοχής προσελκύουν το παραδοσιακό χρώμα του οικισμού, τα ιστορικά μνημεία, οι εκκλησίες, τα μοναστήρια, τα ήθη και τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι τοπικές ενδυμασίες, οι γιορτές, τα πανηγύρια και ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής. Η ανάπτυξη του τουρισμού έχει σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία, στην κοινωνία και στον πολιτισμό, καθώς στην εποχή μας αυτός αποτελεί βασική παράμετρο της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης.

Η πολιτιστική κληρονομιά του Μετσόβου προβάλλεται ιδιαίτερα μέσα από τις δράσεις-εκδηλώσεις της Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου και του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ.

Η Πινακοθήκη Αβέρωφ θεωρείται ένα σύγχρονος ζωντανός πολιτιστικός οργανισμός που επιχειρεί να ισορροπήσει την πολιτιστική παράδοση του τόπου με τις σύγχρονες δημιουργικές τάσεις. Η Πινακοθήκη υιοθετεί σύγχρονες μουσειολογικές προσεγγίσεις και αποτελεί χώρο καθημερινής κοινωνικής συναναστροφής και επικοινωνίας για να ένα ετερογενές κοινό, όσον αφορά στην ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και τα ενδιαφέροντα.

Η έρευνα μας κατέδειξε ότι σε γενικές γραμμές η Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ προσελκύει σημαντικό αριθμό επισκεπτών. Η περαιτέρω όμως αύξηση των επισκεπτών

μπορεί να επιτευχθεί μέσω της προβολής του ιδρύματος και της βελτίωσης της επικοινωνιακής του πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, οι πολιτιστικοί διαχειριστές θα πρέπει να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους στη βελτίωση του ιστότοπου, εμπλουτίζοντάς τον με διαδραστικά παιχνίδια για παιδιά και πολυμεσικές εφαρμογές, πρόσθετο φωτογραφικό υλικό που θα προβάλλει τον τόπο και καλύτερη ανάδειξη του ήδη υπάρχοντος και videos με συνεντεύξεις των καλλιτεχνών που συμμετέχουν με τα έργα τους στις εκθέσεις της Πινακοθήκης.

Στη σημερινή εποχή της ψηφιακής επικοινωνίας απαιτείται η Πινακοθήκη να προσεγγίσει το κοινό του μέλλοντος, με την έννοια να υιοθετήσει μεθόδους επικοινωνίας και προβολής όπως εφαρμογές για φορητές συσκευές (apps) και περισσότερες ηλεκτρονικές εκδόσεις (e-books), εκπαιδευτικό υλικό προετοιμασίας επισκέψεων σε ηλεκτρονική μορφή τόσο για παιδιά όσο και για εκπαιδευτικούς. Η διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για φοιτητές πανεπιστημίων και κολεγίων θα λειτουργήσει επίσης επικουρικά στο έργο και τη δράση του ιδρύματος. Θετικά θα μπορούσε να αξιολογηθεί ο εμπλουτισμός της έκθεσης «Το Μέτσοβο που χάνεται» του φωτογράφου Κώστα Μπαλάφα με οπτικοακουστικά μέσα.

Επιπρόσθετα, μια καλή πρακτική θα αποτελούσε η έρευνα κοινού στον ιστότοπο προκειμένου να μετρηθεί ο βαθμός ικανοποίησης του κοινού από τις δράσεις της Πινακοθήκης αλλά και να γνωστοποιηθούν στους διαχειριστές προτάσεις βελτίωσης. Κατά αυτόν τον τρόπο αφενός οι επισκέπτες που θα συμμετείχαν στη συγκεκριμένη έρευνα θα ένιωθαν ικανοποιημένοι από το γεγονός ότι τους δίνεται η ευκαιρία να διαμορφώσουν, μέσω της γνώμης τους, το πρόγραμμα των δράσεων της Πινακοθήκης και αφετέρου θα υπήρχε η δυνατότητα να εντοπισθούν και να εκτιμηθούν τα θετικά η τα αρνητικά στοιχεία μιας δράσης, έτσι ώστε στην υλοποίηση της επόμενης να αποφευχθούν κατά το δυνατό λάθη και παραλείψεις.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας κοινού που πραγματοποιήθηκε και τις απαντήσεις των ερωτώμενων (κάτοικοι Μετσόβου/ευρύτερης περιοχής και επισκέπτες) έγινε αντιληπτό ότι υπάρχει επιθυμία να συμμετάσχουν στις δράσεις ως εθελοντές και αυτό το κρίνουμε ως σημαντικό στοιχείο. Οπότε, η Πινακοθήκη θα πρέπει να παρέχει στους εν δυνάμει εθελοντές τα κίνητρα και την ευκαιρία να αποκτήσουν πολύτιμη πρακτική εμπειρία και γνώσεις σε ένα ευχάριστο περιβάλλον, όπου θα μπορούν να εξελίξουν τις δυνατότητές τους, να αποκτήσουν γνώσεις και παράλληλα να συνδράμουν στο έργο και τη δράση του πολιτιστικού ιδρύματος.

Το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου έχοντας συνείδηση του ιδιαίτερου ρόλου που διαδραματίζει ένας πολιτιστικός οργανισμός στην ελληνική επαρχία επιδιώκει να προσφέρει ένα ποιοτικό έργο και συνάμα μια ζωντανή παρουσία ως μουσείο. Θετικά αξιολογείται η δυνατότητα που προσφέρει ο ιστότοπος του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου για την ενίσχυση της προσωπικής εμπειρίας των επισκεπτών, τη διάδραση στην εκπαιδευτική διαδικασία, την ανάδειξη και προβολή του διαθέσιμου ψηφιακού πολιτιστικού αποθέματός του. Η χρήση των ψηφιακών μέσων έχει ως αποτέλεσμα τον ενεργητικό ρόλο του επισκέπτη, την εξατομίκευση της μουσειακής εμπειρίας και τη διάδραση με το υπό ερμηνεία έκθεμα ή τη μουσειακή συλλογή.

Σε αντίθεση με την επιτυχημένη ψηφιοεπικοινωνιακή πολιτική του μουσείου μέσα από τον ιστότοπο, οι δράσεις είναι σχεδόν ανύπαρκτες, ενώ η προβολή του μουσείου στηρίζεται αποκλειστικά στη μοναδικότητα και την πλούσια συλλογή των εκθεμάτων του. Το μουσείο δεν παρουσιάζει ενεργό κοινωνικό ρόλο και συνακόλουθα δεν συμβάλλει στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, που αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την πολιτισμική ανάπτυξη. Στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να προτείνουμε την υλοποίηση πολιτιστικών εκδηλώσεων-δραστηριοτήτων που επικεντρώνουν στην παραδοσιακή γαστρονομία και στα τοπικά ήθη έθιμα και παραδόσεις σε συνδυασμό με παράλληλες διαδικασίες επιμόρφωσης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας για την κάλυψη του ελεύθερου χρόνου των επισκεπτών και των μελών της τοπικής κοινωνίας.

Μια καλή πρακτική αποτελεί η παρουσίαση των παραδοσιακών επαγγελματικών δραστηριοτήτων που έχουν χαθεί λόγω της βιομηχανοποίησης μέσω της διδασκαλίας και εκμάθησης των παραδοσιακών τεχνών και επαγγελμάτων (βαρελοποιία, σαγματοποιία, ξυλογλυπτική, υφαντική τέχνη κ.ά.) καθώς και η διαδραστική προβολή δια ζώσης των ηθών, των εθίμων και της παράδοσης (αρχαία ήχου, εικόνας και videos) της περιοχής του Μετσόβου μέσα στο χώρο του μουσείου. Παράλληλα, το μουσείο, εκμεταλλευόμενο την εμπειρία και τη γνώση που κατέχουν η πλειονότητα των κατοίκων σε σχέση με την πολιτιστική κληρονομιά του Μετσόβου θα μπορούσε να συμμετέχει ή να διοργανώσει τοπικές εκδηλώσεις με παραδοσιακό χαρακτήρα (τοπικούς χορούς, πανηγύρια, γιορτές, γαστρονομικές εκδηλώσεις κ.ά.).

Το οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ μέσω της ανάπτυξης του οινικού τουρισμού, εμπλουτίζει το τοπικό τουριστικό προϊόν, ενώ ταυτόχρονα προστατεύει το φυσικό περιβάλλον, με την εφαρμογή πρακτικών και διαδικασιών στο πλαίσιο διαχείρισης μιας αιφόρου-βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης, που έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη χρήση

των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, την εφαρμογή σύγχρονων πρακτικών και την ανάπτυξη καινοτομιών φιλικών προς το περιβάλλον. Το οινοποιείο αυξάνει τα έσοδα της οινικής παραγωγής αλλά και της οινοτουριστικής περιοχής και προσελκύει το ενδιαφέρον επισκεπτών οι οποίοι βιώνουν την οινοτουριστική εμπειρία, που έχει ως άξονα το κρασί και περιλαμβάνει την απόλαυση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, την γνωριμία με την κουλτούρα της περιοχής, τη γευσίγνωσία και κυρίως την αλληλεπίδραση ανάμεσα στους επισκέπτες και τους κατοίκους της περιοχής.

Ως βέλτιστες πρακτικές για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού της περιοχής του Μετσόβου θα μπορούσαν να προταθούν οι οριζόντιες και κατακόρυφες συνεργασίες με άξονα τον οίνο (διαφήμιση σε τουριστικούς φορείς, tour operators, εστιατόρια, αεροδρόμια, εταιρείες μέσων μετακίνησης τουριστών). Επίσης, θα προτείναμε την υλοποίηση περισσότερων οινικών εκδηλώσεων, όπως φεστιβάλ κρασιού, οινικά προγράμματα (μαθήματα κλαδέματος του αμπελιού, κυνήγι θησαυρού για μικρά παιδιά συναυλίες για το κοινό, μαθήματα οινογνωσίας, σύνδεση οίνου με την υγεία και την κοσμετολογία).

Συνοψίζοντας, το πολιτιστικό κεφάλαιο επιβάλλεται να αξιοποιείται στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου πολιτισμικού σχεδιασμού. Οι προτεραιότητες αυτού του σχεδιασμού θα πρέπει να αφορούν στην αναγνώριση, εδραίωση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας της περιοχής και συνάμα τη βελτίωση της συνολικής της εικόνας. Στην ανάπτυξη αυτή, στο χώρο και στο χρόνο, οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική, στοχεύουν δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς του Δήμου Μετσόβου, συνεπικουρούμενοι από τις πολιτιστικές δράσεις και το έργο της Πινακοθήκης Ε. Αβέρωφ, του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου και του οινοποιείου Κατώγι Αβέρωφ. Τα παραπάνω ιδρύματα επιχειρούν την υλοποίηση της ανάπτυξης αυτής πάντα σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό στον άνθρωπο και το φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, μέσα στο οποίο αυτός εντάσσεται ειρηνικά και δημιουργικά, όχι ως κυρίαρχος, ιδιοκτήτης ή εκμεταλλευτής του αλλά ως οργανικό και αναπόσπαστο μέρος του.

Βιβλιογραφία

- Αβέρωφ, Ε., (1972). Η αγία Παρασκευή του Μετσόβου, Αθήνα.
- Αθανασοπούλου, Α., Γλύτση, Ε., Χαμπούρη – Ιωαννίδου, Α.(2002). Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων, τόμος Β, πολιτιστικό πλαίσιο, Πάτρα.
- Αραβαντινού, Π.,(1984). Η περιγραφή της Ηπείρου, τόμος Α΄,Β,Γ΄, Ιωάννινα.
- Babbie E., (2011). Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Βακαλοπούλου, Α.,(1976). Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, τόμος Β΄, Θεσσαλονίκη.
- Βαρβιτσιώτης, Ι.,(2008). Αναζητώντας την τέχνη. Περιφερειακές Πινακοθήκες, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα.
- Γκαντζιάς, Γ., (2005). Πολιτιστικές Βιομηχανίες. Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά. εκδ. Κριτική, Αθήνα,
- Γκαντζιάς, Γ., (2010). Πολιτιστική Πολιτική, Χορηγία και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Εκδ. Παπασωτηρίου, Αθήνα.
- Δάλλας, Κ., (2003). Τεχνολογίες της πληροφορίας, διαδίκτυο και πολιτιστική επικοινωνία, στο Αθανασοπούλου, Α. κ.ά., Μέσα επικοινωνίας, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Δέφνερ, Α. Et al (2012), «Από το Marketing των Πόλεων στο Marketing των Μουσείων και Αντίστροφα, η Σημασία του Πολιτισμού και του Τουρισμού» στο Δέφνερ Α. et al, Marketing και Branding Τόπου, η Διεθνής Εμπειρία και η Ελληνική Πραγματικότητα, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος.
- Ζαχαράτος, Γ., (1999). Οικονομική του Τουρισμού και οργάνωση των τουριστικών ταξιδιών. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), Πάτρα.
- Κακούρου-Χρόνη, Γ., (2006). Μουσείο-Σχολείο Αντικριστές Πόρτες στη γνώση, εκδ. Πατάκη, Αθήνα.
- Καραμούλιας, Δ., (1996). Τα μοναστήρια της Ηπείρου, τόμος Α΄, Αθήνα.
- Κόνσολα, Ν., (1982). Οργάνωση της πολιτιστικής διοίκησης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Κόνσολα, Ν., (1990). Πολιτιστική δραστηριότητα και κρατική πολιτική στην Ελλάδα. Περιφερειακή διάσταση, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

- Κόνσολα, Ν., (1999). Πολιτιστική Δραστηριότητα και Κρατική Πολιτική στην Ελλάδα: Η περιφερειακή διάσταση, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Κόνσολα, Ν., (2000). Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Κόνσολα, Ν., (2006). Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Κουρή Μ., (2005β). «Οι προκλήσεις της ανάπτυξης κοινού». *Πολύτονον*, τ.13,37-38.
- Κουρή Μ., (2005α). «Ανάπτυξη κοινού: μια νέα πρακτική για τους πολιτιστικούς οργανισμούς». *Αντίφωνο*, τ.12,37-39.
- Κυριαζή, Ν., (2001). Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών, Γ' έκδοση, εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα.
- Κύρκος, Σ., (2008). «Η προστασία των πολιτιστικών αγαθών και της πολιτιστικής κληρονομιάς στον 21ο αιώνα. Θεσμικές και νομοθετικές διαστάσεις», στο ΔΠΜ 51: Πολιτιστική Διαχείριση και Πολιτική στην Εποχή της Κοινωνίας των Πληροφοριών και της Γνώσης, Εναλλακτικό Διδακτικό Υλικό, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Λαζαρέτου, Σ., (2014). Η έξυπνη οικονομία, πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα. Μπορούν να αποτελέσουν προοπτική εξόδου από την κρίση; Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα.
- Λαζάρου, Α., (1986). Η Αρωμουνική και οι μετά της Ελληνικής σχέσεις αυτής, έκδ. Β, Αθήνα.
- Λαμπρίδου, Ι., (1971). Ηπειρωτικά Μελετήματα, εκδ. ΕΗΜ, Ιωάννινα.
- Λεκάκης, Σ. Η διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, Μια επισκόπηση. Πρακτικά Διεπιστημονικού Συνεδρίου 19-20 Μαρτίου 2015.
- Μπιτσάνη Ε, (2004). Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη, σχεδιασμός πολιτιστικής πολιτικής και πολιτιστικού προϊόντος, εκδ. Διόνικος, Αθήνα.
- Μπούρας, Χ., Τουρνηκιώτης, Π. Π., (επιμ.), (2010). Συντήρηση, Αναστήλωση και Αποκατάσταση Μνημείων στην Ελλάδα, 1950-2000, έκδ. Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα.

- Νεγκάκης, Χ., Κουσενίδης, Δ., (2015). Διοικητική λογιστική, Θεσσαλονίκη.
- Οικονόμου, Μ., (2003). Μουσείο, Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός, Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Πασχαλίδης, Γ., (2002). «Η συμβολή του πολιτισμού στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη», στο Πασχαλίδης Γ. και Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α. Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων (σελ. 221-243) τ. Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα.
- Πατσιάς, Δ. (2012). Διδακτορική Διατριβή. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη και ο Προγραμματισμός - Σχεδιασμός των Παράκτιων Περιοχών. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. Πολυτεχνική Σχολή - Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών – Τομέας Μεταφορών, Συγκοινωνιακής Τεχνικής, Διαχείρισης Έργων και Ανάπτυξης.
- Ψύλλα Μ., (1992α). «Η επικοινωνία ως κινητήρια δύναμη της πολιτιστικής ανάπτυξης στο αστικό περιβάλλον: μια πρόταση», *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, τ. 9, 207-216.
- Παυλογεωργάτος Γ, Κωνσταντογλου Μ, (2005). «Πολιτιστικός τουρισμός. Η περίπτωση της Ελλάδας». Στο Βερνίκος Ν. Πολιτιστικές βιομηχανίες, διαδικασίες, υπηρεσίες, αγαθά, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Πούλιος, Ι., Αλιβιζάτου, Μ., Αραμπατζής, Γ., Γιαννακίδης, Α., Καραχάλης, Ν., Μάσχα, Ε., και συν. (2015). Πολιτισμική Διαχείριση, Τοπική Κοινωνία και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Ρόκου, Β., (1985). Η ορεινή πόλη της κτηνοτροφίας, πόλη της υπαίθρου, Αθήνα.
- Ρούσσου, Μ., (2006). «Μουσεία και νέες τεχνολογίες, Οι τάσεις στο χώρο των νέων τεχνολογιών για την έρευνα και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς», *Τετράδια Μουσειολογίας*, τεύχος 3, 56-61.
- Σκαλτσά, Μ., (1999) .Για τη Μουσειολογία και τον πολιτισμό, εκδ. Εντευκτηρίου, Θεσσαλονίκη, 117-128.
- Τζωρτζάκη, Ν., (2005). «Μουσεία και νέες τεχνολογίες, Ταξίδι χωρίς τέλος στο Ευγενίδειο Πλανητάριο, Ο ρόλος της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στη διαμόρφωση παιδαγωγικών ταυτοτήτων», *Τετράδια Μουσειολογίας*, τεύχος 2, 58-62.

- Τρίτος, Μ., (1984). Η απελευθέρωση του Μετσόβου, Ιωάννινα.
- Τρίτος, Μ., (1991). Η Πατριαρχική Εξαρχία Μετσόβου (1659-1924), Η θρησκευτική, εθνική και κοινωνική προσφορά, Ιωάννινα.
- Τρίτος, Μ., (2017). Μετσοβίτικα, Έκδοση του Δήμου Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Τρίτος, Μ., (2017). Μετσοβίτικα, Έκδοση του Δήμου Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Τρίτος, Μ.,(1990). Το Μέτσοβο, Αθήνα.
- Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α. (2003). «Δίκτυα επικοινωνιών της τέχνης», στο Αθανασοπούλου Α. κ.συν, Πολιτιστική Επικοινωνία, Μέσα Επικοινωνίας-Τόμος Β, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Hammond N.G.L., (1971). Ήπειρος, τόμος Α΄, Αθήνα.
- Χαραλαμπίδης, Μ. (2015). Αναστήλωση- Ο Τουρισμός ως Πολιτιστική Οικονομία, εκδ. Στράβων, Αθήνα.
- Χρήστου Ε., (2000). Αρχές και Φιλοσοφία Εθνικών και Περιφερειακών Σχεδίων Μάρκετινγκ, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Χρήστου, Ε., (2008). Μάρκετινγκ οινοτουρισμού και εμπειρίες επισκεπτών. 1ο Συνέδριο Οινοτουρισμού. Λήμνος: Εθνική Διεπαγγελματική Οργάνωση Άμπελου & Οίνου.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Alivizatou, M. (2012). Intangible Heritage and the Museum: New Perspectives on Cultural Preservation. London: Routledge.
- Connolly, P. & Cady M., (2001). Increasing cultural participation. An audience development planning handbook for presents, producers, and their collaborators. Illinois: The unit for contemporary literature, Illinois State University.
- Cooke, P. (1995). Introduction in P. Cooke (ed) The rise of the Rustbelt. London: UCL Press.

Dallas, C. (2015). Country Profile Greece. Compendium Cultural Policies and Trends in Europe.

Eadigton W. & Smith V. (1992). «Tourism alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism», International Academy for the Study of Tourism, USA.

Economou M., (1998). “The evaluation of museum multimedia applications: lessons from research”, *Journal of Museum Management & Curatorship* 17(2),173-187.

Girling, R. H., Gordy, H., & Lanier, P. (2016). The Good Company, Sustainability in Hospitality, Tourism and Wine. New York, NY: Business Expert Press.

Grefe, X. (2005). Culture and Local Development. Paris: O.E.C.D.

Maitland, H. (2000). A guide to audience development. U.K.: The Arts Council of England.

McCarthy, K.F & Jinnett, K., (2002). A new framework for building participation in arts. CA:Rand.

Throsby D. (2011). “Cultural Capital”, στο Towse R. (ed), A handbook of cultural economics, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd, 142-146.

United Nations (1987). World Commission on Environment and Development, Our Common Future (the Brundtland Report), Oxford: Oxford University Press.

Διαδικτυακοί ιστότοποι

U N E S C O Mexico City Declaration on Cultural Policies. World Conference on Cultural Policies Mexico City, 26 July - 6 August 1982. Διαθέσιμο στο: https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf (τελευταία ανάκτηση 20-06-2019)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ UNESCO, «ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η UNESCO; ΤΙ ΚΑΝΕΙ Η UNESCO;». Διαθέσιμο στο: http://www.unesco-hellas.gr/gr/1_1.htm (τελευταία ανάκτηση 01-03-2019)

World Heritage List. Διαθέσιμο στο: <http://whc.unesco.org/en/list/> (τελευταία ανάκτηση 01-03-2019)

Preamble to the European Declaration on Cultural Objectives, Βερολίνο. Διαθέσιμο στο: <http://www.coe.int> (τελευταία ανάκτηση 01-03-2019)

Τελική δήλωση, Πρώτη Σύνοδος Υπουργών Πολιτισμού, Όσλο, Ιούνιος 1976. Διαθέσιμο στο: <http://www.coe.fr> (τελευταία ανάκτηση 01-03-2019)

Σύνοδος Υπουργών Πολιτισμού, Λουξεμβούργο, Μάιος 1981. Διαθέσιμο στο: <http://www.coe.int> (τελευταία ανάκτηση 01-03-2019)

Συμβούλιο της Ευρώπης, 1984. Διαθέσιμο στο: <http://www.coe.fr> (τελευταία ανάκτηση 01-03-2019)

Η Ουνέσκο και ο ρόλος της. Διαθέσιμο στο: <https://www.mfa.gr/missionsabroad/unesco/greece-in-organization/unesco-kai-rollos.html> (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ UNESCO ,ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ UNESCO. Διαθέσιμο στο: http://www.unescohellas.gr/gr/3_5_1.htm (τελευταία ανάκτηση 01-03-2019)

Σύμβαση Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς. Διαθέσιμο στο: http://www.unesco.org.cy/ProgrammesSymbasi_Pagkosmias_Politistikis_kai_Fysikis_Klironomias,GR-PROGRAMMES (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ UNESCO, ΑΥΛΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ. Διαθέσιμο στο: http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_2.htm (τελευταία ανάκτηση 09-03-2019)

ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/el/gr/gr242el.pdf> (τελευταία ανάκτηση 21-06-2019).

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ιστορία. Διαθέσιμο στο: <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/history.aspx> (τελευταία ανάκτηση 09-03-2019)

Ιστορία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Διαθέσιμο στο: www.culture.gr/DocLib/YPPOA_istoriko_images_2.pdf (τελευταία ανάκτηση 09-03-2019)

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Πολιτιστική Κληρονομιά. Διαθέσιμο στο: www.culture.gr/el/service/SitePages/heritage.aspx (τελευταία ανάκτηση 09-03-2019)

Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015: *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Διαθέσιμο στο: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (τελευταία ανάκτηση 21-06-2019)

Μουσειακή έκδοση του Κέντρου Μουσειακών Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιούλιος 2007, τεύχος 5. Διαθέσιμο στο: <http://www.museumstudies.uoa.gr/images/artcl/museumpub/teyxos5.pdf> (τελευταία ανάκτηση 09-03-2019)

Δήμος Μετσόβου. Διαθέσιμο στο: <https://metsovo.gr/> (τελευταία ανάκτηση 29-03-2019)

History of Metsovo, Διαθέσιμο στο: <https://metsovorace.gr/the-area/metsovo-history> (τελευταία ανάκτηση 29-03-2019)

Μέτσοβο: Το κεφαλοχώρι της Πίνδου. Διαθέσιμο στο: <https://web-greece.gr/destinations/metsovo-ioannina/> (τελευταία ανάκτηση 29-03-2019)

Ίδρυμα Βαρώνου Μιχαήλ Τοσίτσα, Το Ίδρυμα. Διαθέσιμο στο: <https://tossizza.wixsite.com/tossizzafoundation/about> (τελευταία ανάκτηση 29-03-2019)

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ. Διαθέσιμο στο: www.averoffmuseum.gr (τελευταία ανάκτηση 01-04-2019)

Μετσοβίτικα Ξυλόγλυπτα Νίκος Παίλας. Διαθέσιμο στο: <http://www.metsovoarts.gr> (τελευταία ανάκτηση 29-03-2019)

Τυροκομείο Ιδρύματος Τοσίτσα. Διαθέσιμο στο: <http://www.greekgastronomyguide.gr/item/tyrokomeio-idrymatos-tositsa-metsovo/> (τελευταία ανάκτησης 01-04-2019)

60 χρόνια κατώγι Αβέρωφ, Με λογισμό και μ' όνειρο. Διαθέσιμο στο:

<https://katogiaveroff.gr/> (τελευταία ανάκτηση 05-04-2019)

Η Πινακοθήκη Αβέρωφ. Διαθέσιμο στο:

<https://www.averoffmuseum.gr/category/νέα/> (τελευταία ανάκτηση 05-04-2019)

Από το υψόμετρο του Μετσόβου στην καρδιά της Αθήνας: στο Ίδρυμα Θεοχαράκη η Συλλογή της Πινακοθήκης Ευ. Αβέρωφ — εγκαίνια από τον πρωθυπουργό την Πέμπτη 20/6/2013, ΑΡΧΕΙΟ ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ, Ελένη Μπίστικα ,18.06.2013.

Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/> (τελευταία ανάρτηση 15-06-2019)

Ίδρυμα Ευαγγέλου Αβέρωφ-Τοσίτσα, Η Πινακοθήκη. Διαθέσιμο στο

<https://www.averoffmuseum.gr/η-πινακοθήκη/το-ίδρυμα/> (τελευταία ανάκτηση 07-04-2019)

Ίδρυμα Ευαγγέλου Αβέρωφ-Τοσίτσα, Το Μουσείο. Διαθέσιμο στο:

<https://www.averoffmuseum.gr/η-πινακοθήκη/το-μουσειο/> (τελευταία ανάκτηση 07-04-2019)

Βαρβιτσιώτης, Ι Μ (2006), Περιφερειακές πινακοθήκες: οι άγνωστοι θησαυροί της νεοελληνικής τέχνης. Διαθέσιμο στο:

www.tovima.gr/2008/11/24/culture/perifereiakes-pinakothikes-oi-agnwstois-thesayroi-tis-neoellinikis-texnis-2/ (τελευταία ανάκτηση 09-04-2019)

"Το Πορτρέτο ενός Μουσείου" Ομιλία της Τατιάνας Αβέρωφ, Προέδρου του

Ιδρύματος Ευάγγελου Αβέρωφ Τοσίτσα. Διαθέσιμο στο:

www.youtube.com/watch?v=wkwC4W-f3TY (τελευταία ανάκτηση 12-04-2019)

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, Το Παιδικό Εργαστήρι. Διαθέσιμο στο:

<https://www.averoffmuseum.gr/εκπαίδευση> (τελευταία ανάκτηση 12-04-2019)

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ .Εκδόσεις μας. Διαθέσιμο στο:

<https://www.averoffmuseum.gr/εκδόσεις> (τελευταία ανάκτηση 12-04-2019)

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, Μόνιμη έκθεση «Οι Θησαυροί της Νεοελληνικής Τέχνης».

Διαθέσιμο στο: <https://www.averoffmuseum.gr/εκθέσεις> (τελευταία ανάκτηση 12-04-2019)

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ Το έργο του Νίκου Εγγονόπουλου “Ο προπάππος Περραιβός με το κεφάλι του Ρήγα” ταξιδεύει στην Αθήνα. Διαθέσιμο στο:

<https://www.averoffmuseum.gr/το-έργο-του-νίκου-εγγονόπουλου-ο-προ> (τελευταία ανάκτηση 15-04-2019)

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ Η “Προσωπογραφία του Παύλου Μελά” στο Πολεμικό μουσείο Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο στο: <https://www.averoffmuseum.gr/η-προσωπογραφία-του-παύλου-μελά-στο-π> (τελευταία ανάκτηση 15-04-2019)

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, Η επίσκεψή-σας. Διαθέσιμο στο: <https://www.averoffmuseum.gr/η-επίσκεψή-σας> (τελευταία ανάκτηση 15-04-2019)

Συνέντευξη με την Τατιάνα Αβέρωφ, Συγγραφέα και Πρόεδρο του Ιδρύματος Ε. Αβέρωφ-Τοσίτσα, Επιμέλεια: Βάσω Β. Παππά – Νικόλαος Β. Παππάς*, 6 Ιουν. 2015. Διαθέσιμο στο: <http://www.sharpdialogue.com/432558257> (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

ICOMOS, Η Χάρτα του Πολιτισμικού Τουρισμού (2002). Διαθέσιμο στο: http://www.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf (τελευταία ανάκτηση 20-04-2019)

Το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου. Διαθέσιμο στο: <http://metsovomuseum.gr/folk-art-museum/> (τελευταία ανάκτηση 22-04-2019)

Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου: Στη σκιά της Ιστορίας που οδηγεί στο αύριο, Μυρσίνη Γρηγόρη, 6.03.2016. Διαθέσιμο στο: <https://www.yraithros.gr/%> (τελευταία ανάκτηση 12-06-2019)

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ ΒΑΡΩΝΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΣΙΤΣΑ, ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ. Διαθέσιμο στο: <http://metsovomuseum.gr/tossizza-foundation/> (τελευταία ανάκτηση 22-04-2015)

Το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου παράδειγμα μουσείου της ελληνικής επαρχίας 05/06/2015. Διαθέσιμο στο: www.protothema.gr/culture/article (τελευταία ανάκτηση 22-04-2015)

Μέτσοβο: Ένα μουσείο για όλη την Ήπειρο, ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΧΑΡΜΠΗΣ, 18.10.2014. Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/788474/article/ta3idia/me-aformh/metsovo-ena-moyseio-gia-olh-thn-hpeiro> (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

Ψηφιοποίηση και Ανάδειξη Πολιτιστικού Αποθέματος του Ιδρύματος Βαρώνου Μιχαήλ Τοσίτσα, Δευτέρα, 8 Ιουνίου 2015. Διαθέσιμο στο: <https://epirusgate.blogspot> (τελευταία ανάκτηση 25-04-2019)

Το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου. Διαθέσιμο στο:

<http://metsovomuseum.gr/memories/> (τελευταία ανάκτηση 24-04-2019)

Το Μέτσοβο του 1900 μέσα από τον φωτογραφικό φακό, 19- 05- 2015. Διαθέσιμο στο: <https://www.agro24.gr> (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

Ψηφιοποίηση των συλλογών του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου Αρχοντικό Τοσίτσα. Διαθέσιμο στο: <https://www.archaiologia.gr> (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

Αρχοντικό Τοσίτσα Λαογραφικό Μουσείο. Διαθέσιμο στο:

<https://www.tripadvisor.com.gr> (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

60 χρόνια κατώγι Αβέρωφ, «Οι Άνθρωποι πίσω από το κρασί». Διαθέσιμο στο <http://katogiaveroff.gr/emeis/> (τελευταία ανάκτηση 10-06-2019)

Κατώγι Αβέρωφ, Μέτσοβο, December 3, 2015 - Hotel Design. Διαθέσιμο στο:

<https://www.hotel design.gr/category/parousiaseis-xsenodoxeiwn/page/11/>

(τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

“Κατώγι Αβέρωφ”: Υπόδειγμα για τον οινοτουρισμό στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στο:

<https://gastronomicdiff.com/2019/04/katogi-averof-ioannou/> (τελευταία ανάκτηση 10-06-2019)

ΜΕΤΣΟΒΟ: ΤΟ ΔΙΑΜΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ. Διαθέσιμο στο:

<https://gastrotourismos.gr/> (τελευταία ανάκτηση 15-06-2019)

60 χρόνια κατώγι Αβέρωφ, «Οινολογώντας». Διαθέσιμο στο:

<http://katogiaveroff.gr/ekpaideutiko-programma/> (τελευταία ανάκτηση 10-06-2019)

Κατώγι Αβέρωφ, Ανοικτές Πόρτες 2019. Διαθέσιμο στο:

<https://katogiaveroff.gr/nea/open-doors-2019/> (τελευταία ανάκτηση 10-06-2019)

Hellas journal, “Ανοικτές Πόρτες” στα οινοποιεία της Βόρειας Ελλάδας το

Σαββατοκύριακο: Γευστικές δοκιμές. Διαθέσιμο στο:

<https://hellasjournal.com/2019/05/quot-anoiktes-portes-quot-sta-oinopoiicia-tis-voreias-elladas-to-savvatokyriako-geystikes-dokimes/> (τελευταία ανάκτηση 10-06-2019)

Κατώγι Αβέρωφ, Yoga & Wine “Retreat”. Διαθέσιμο στο:

<http://katogiaveroff.gr/nea/yoga-wine-retreat> (τελευταία ανάκτηση 10-06-2019)

Δράσεις για την προώθηση του οινοτουρισμού στην Ελλάδα 16/05/2019. Διαθέσιμο

στο: <https://www.tourismtoday.gr/> (τελευταία ανάκτηση 20-05-2019)

Κατώγι Αβέρωφ: Ένα ξεχωριστό οινοποιείο – ξενώνας στο Μέτσοβο Από: Νίκη

Μηταρέα | 06.04.2015 | Ελλάδα, Κρασί. Διαθέσιμο στο:

<https://www.olivemagazine.gr/> (τελευταία ανάκτηση 18-05-2019)

Παράρτημα 1

Συνέντευξη στην Πινακοθήκη Ε.Αβέρωφ

Προς την κ. Καρρά Αικατερίνη

Ονομάζομαι Σιδηροπούλου Σοφία και στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας μου με τίτλο «Ο τοπικός πολιτισμός ως μοχλός οικονομικής, πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης. Μελέτη περίπτωσης: Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στο Μέτσοβο», η οποία εκπονείται στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος "Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων" (ΔΠΜ) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, πραγματοποιώ μια έρευνα για την οποία θεωρώ σημαντική τη συμβολή σας. Θα παρακαλούσα αν μπορείτε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

1. Ποια η ιδιότητά και ποια η θέση σας στην Πινακοθήκη;

Απ: Ξεναγός/υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων

2. Σύμφωνα με την άποψή σας η επικοινωνιακή πολιτική της Πινακοθήκης συμβάλλει επαρκώς στην προβολή του έργου και των δράσεων της; Σε ποια σημεία επιδέχεται βελτίωση;

Απ: Η Πινακοθήκη γνωστοποιεί έγκαιρα κάθε δράση της μέσα από τον ηλεκτρονικό και έντυπο τύπο καθώς και την αποστολή e-mail σε ομάδες, σχολεία και φίλους του Μουσείου.

3. Το έργο και η δράση της Πινακοθήκης απευθύνεται στο ευρύ κοινό. Θεωρείτε ότι αυτό μπορεί να διευρυνθεί και με ποιον τρόπο;

Απ: Κατάλληλη «Διαφήμιση» κυρίως σε ταξιδιωτικά γραφεία και tour operatore.

4. Υπάρχει ενδιαφέρον από τους κατοίκους του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής; Συμμετέχουν ενεργά ως εθελοντές ή υποστηρικτές στο πολιτιστικό έργο της Πινακοθήκης;

Απ: Οι κάτοικοι υποστηρίζουν κάθε δράση της Πινακοθήκης, ιδιαίτερα τα παιδιά με την συμμετοχή τους στα εργαστήρια. Εργαστήρια διοργανώνονται επίσης και για τους ενήλικες μέσα στο χρόνο (π.χ. κεραμική, ιστορία της τέχνης, χειροποίητο κόσμημα κ.ά.) με ενεργή συμμετοχή.

5. Με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να συμμετάσχουν πιο ενεργά οι κάτοικοι του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής;

Απ: Υποστήριξη των δράσεων του Μουσείου και εθελοντική βοήθεια στις εκδηλώσεις.

6.Υπάρχει διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή για την προετοιμασία της επίσκεψης στην Πινακοθήκη και αν ναι για ποιες εκπαιδευτικές βαθμίδες; Έχει μια τυπική μορφή ή διαμορφώνεται κατά περίπτωση;

Απ: Υπάρχει εκπαιδευτικό πρόγραμμα με φυλλάδια για όλες τις σχολικές βαθμίδες νηπιαγωγείο/Λύκειο. Επίσης, στο χώρο του Μουσείου δύο υπολογιστές με ηλεκτρονικά διαδραστικά παιχνίδια τέχνης.

7. Οι ξεναγήσεις οργανώνονται ανάλογα με το επίπεδο εξοικείωσης της ενδιαφερόμενης ομάδας με την τέχνη;

Απ: Οι ξεναγήσεις προσαρμόζονται κάθε φορά στην αντίστοιχη ομάδα.

8.Τι προβλέπει η τιμολογιακή πολιτική σας; Λαμβάνετε υπόψη σας τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες (ΑΜΕΑ, ανέργους, πολύτεκνους);

Απ: Υπάρχει μειωμένο εισιτήριο για group και για παιδιά (κάτω των 10 ετών δεν πληρώνουν) και ελεύθερη είσοδο για ΑΜΕΑ.

9.Υπάρχει οργανωμένος τρόπος αποτίμησης των αποτελεσμάτων του έργου και των δράσεων της Πινακοθήκης (ανάλυσης δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών);

Απ: Όχι δεν υπάρχει.

10.Τι περιλαμβάνουν οι μελλοντικές δράσεις σας;

Απ: Επικείμενη έκθεση τον Σεπτέμβριο με τη συμμετοχή 60 καλλιτεχνών.

11. Πότε και με ποια μέσα θα γνωστοποιηθούν στο κοινό;

Απ: Έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος μέσα στο καλοκαίρι.

Σας ευχαριστώ πολύ

Με εκτίμηση

Σιδηροπούλου Σοφία

Παράρτημα 2

Συνέντευξη στο Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου

Προς τον κ. Μπλέτσο Θεόδωρο

Ονομάζομαι Σιδηροπούλου Σοφία και στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας μου με τίτλο «Ο τοπικός πολιτισμός ως μοχλός οικονομικής, πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης. Μελέτη περίπτωσης: Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στο Μέτσοβο», η οποία εκπονείται στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος "Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων" (ΔΠΜ) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, πραγματοποιώ μια έρευνα για την οποία θεωρώ σημαντική τη συμβολή σας. Θα παρακαλούσα αν μπορείτε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

1. Ποια η ιδιότητά και ποια η θέση σας στο Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου;

Απ: Είμαι υπάλληλος υποδοχής και κάνω ξεναγήσεις.

2. Σύμφωνα με την άποψή σας η επικοινωνιακή πολιτική του Λαογραφικού Μουσείου συμβάλλει επαρκώς στην προβολή του έργου και των δράσεων της; Σε ποια σημεία επιδέχεται βελτίωση;

Απ: Συμβάλλει επαρκώς μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

3. Το έργο και η δράση του Λαογραφικού Μουσείου απευθύνεται στο ευρύ κοινό. Θεωρείται ότι αυτό μπορεί να διευρυνθεί και με ποιον τρόπο;

Απ: Είναι ικανοποιητικό.

4. Υπάρχει ενδιαφέρον από τους κατοίκους του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής; Συμμετέχουν ενεργά ως εθελοντές ή υποστηρικτές στο πολιτιστικό έργο του Μουσείου;

Απ: Ναι, όσες φορές έχει χρειαστεί υπάρχει το ενδιαφέρον και ως εθελοντές και ως υποστηρικτές.

5. Με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να συμμετάσχουν πιο ενεργά οι κάτοικοι του Μετσόβου και της ευρύτερης περιοχής;

Απ: Μαζεύοντας πληροφορίες για την παράδοση, τις φορεσιές, τα επαγγέλματα, παραμύθια, δοξασίες.

6.Υπάρχει διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή για την προετοιμασία της επίσκεψης στο Μουσείο και αν ναι για ποιες εκπαιδευτικές βαθμίδες; Έχει μια τυπική μορφή ή διαμορφώνεται κατά περίπτωση;

Απ: Υπάρχει διαθέσιμο υλικό σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδίκτυο και ο καθένας το χρησιμοποιεί αναλόγως.

7.Τι προβλέπει η τιμολογιακή πολιτική σας; Λαμβάνετε υπόψη σας τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες (ΑΜΕΑ, ανέργους, πολύτεκνους);

Απ: Το εισιτήριο περιλαμβάνει και ξενάγηση ,έτσι, είναι ικανοποιητικό για όλους.

8.Τι περιλαμβάνουν οι μελλοντικές δράσεις σας;

Απ: Προς το παρόν δεν υπάρχει κάποια μελλοντική δράση.

Σας ευχαριστώ πολύ

Με εκτίμηση

Σιδηροπούλου Σοφία

Παράρτημα 3

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟ

Αγαπητοί κύριοι και κυρίες

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται στο πλαίσιο της Διπλωματικής μου Εργασίας για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα "Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων" (ΔΠΜ) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) με θέμα « Ο πολιτισμός ως μοχλός οικονομικής, πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης. Μελέτη περίπτωσης: Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στο Μέτσοβο».

Η συμβολή σας στην επιτυχή διεξαγωγή της έρευνας είναι ιδιαίτερα σημαντική. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και θα χρησιμοποιηθεί για τη εξαγωγή συμπερασμάτων.

Σας παρακαλώ να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο που θα βρείτε στον σύνδεσμό που σας επισυνάπτεται. Ο χρόνος που θα χρειαστείτε είναι λιγότερο από δέκα λεπτά.

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων.

Ερώτηση 1

Είστε κάτοικος του Μετσόβου η της ευρύτερης περιοχής;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Ερώτηση 2

Έχετε επισκεφθεί τον τελευταίο χρόνο:

την Πινακοθήκη του ιδρύματος Ε. Αβέρωφ- Τοσίτσα ΝΑΙ ΟΧΙ

το Λαογραφικό Μουσείο Μετσόβου ΝΑΙ ΟΧΙ

το Τυροκομείο ιδρύματος Τοσίτσα ΝΑΙ ΟΧΙ

το Οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ ΝΑΙ ΟΧΙ

Ερώτηση 3

Άν ναι πόσες φορές;

1-2 φορές πάνω από 2 φορές

Ερώτηση 4

Για ποιο λόγο επισκεφθήκατε τα παραπάνω ιδρύματα;

(μπορείτε να δώσετε παραπάνω από μια απαντήσεις)

Αναψυχή

Ψυχαγωγία

Επιμόρφωση

Εκπαίδευση
Γαστρονομία
Οινογνωσία
Άλλοι λόγοι

Ερώτηση 5

Ποια δράση των παραπάνω ιδρυμάτων παρακολουθήσατε τον τελευταίο χρόνο;

Ερώτηση 6

Πιστεύετε ότι η προβολή των ιδρυμάτων είναι ικανοποιητική;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΔΕΝ ΞΕΡΩ/ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ

Ερώτηση 7

Από που μαθαίνετε για τις εκδηλώσεις των ιδρυμάτων;

(μπορείτε να δώσετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Τηλεόραση

Ραδιόφωνο

Διαδίκτυο

Εφημερίδες/περιοδικά

Αφίσες/διαφημιστικά φυλλάδια

Από γνωστούς και φίλους

Ερώτηση 8

Θα συμμετείχατε ως εθελοντής-εθελόντρια στην πραγματοποίηση κάποιας δράσης;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΔΕΝ ΞΕΡΩ/ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ

Ερώτηση 9

Θεωρείτε ότι δίνονται κίνητρα στην τοπική κοινωνία να συμμετάσχει στις δράσεις αυτές;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΔΕΝ ΞΕΡΩ/ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ

Ερώτηση 10

Πιστεύετε ότι τα παραπάνω ιδρύματα συμβάλλουν ικανοποιητικά στην ανάδειξη και την προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς του Μετσόβου;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΔΕΝ ΞΕΡΩ/ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ

Ερώτηση 11

Αν ναι, επισημάνετε 2-3 στοιχεία που το τεκμηριώνουν.

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο :Άνδρας Γυναίκα

Επίπεδο εκπαίδευσης

Υποχρεωτική

Δευτεροβάθμια

Τριτοβάθμια

Ηλικία

18-30

31-55

56+

Επάγγελμα

Ιδιωτικός-υπάλληλος

Δημόσιος-υπάλληλος

Ελεύθερος- επαγγελματίας

Αγρότης

Άνεργος

Φοιτητής

Επιχειρηματίας

Συνταξιούχος

Παράρτημα 4

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1

Μέτσοβο: <https://www.athinorama.gr/travel/travelideas/articles.aspx?artid=2515222>

Εικόνα 2 Λαογραφικό Μουσείο

Μετσόβου: <https://www.athinorama.gr/travel/travelideas/articles.aspx?artid=2515222>

Εικόνα 3 Δωμάτιο του Λαογραφικού Μουσείου Μετσόβου:

[http://www.kathimerini.gr/891619/article/ta3idia/sthn-ellada/metsovo-me-dynamh-
apo-ta-yhla](http://www.kathimerini.gr/891619/article/ta3idia/sthn-ellada/metsovo-me-dynamh-apo-ta-yhla)

Εικόνα 4 Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ: <https://www.averoffmuseum.gr/>

Εικόνα 5 Οινοποιείο Κατώγι Αβέρωφ:
<https://www.athinorama.gr/travel/travelideas/articles.aspx?artid=2515222>

Εικόνα 6 Προϊόντα Τυροκομείου Ιδρύματος Τοσίτσα:

https://www.tripadvisor.com.gr/Attraction_Review-g736014-d5996784-Reviews-Dairy_Foundation_Tositsa-Metsovo_Ioannina_Region_Epirus.html

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.